

การศึกษาศักยภาพสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกับความสามารถ
ในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
สังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ณัฐนันท์ เนตรทิพย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2552

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกับความสามารถ
ในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
สังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ณัฐนันท์ เนตรทิพย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาศักยภาพสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกับความสามารถ
ในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
สังกัดกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

ณัฐนันท์ เนตรทิพย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2552

ณัฐนันท์ เนตรทิพย์ .(2552).การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก
กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค(AQ)ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี.ปริญญาโท กศ.ม.
(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์, อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และหาค่าน้ำหนักความสำคัญ
ของปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และ
ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคล
แวดล้อม ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ภาคเรียน
ที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 501 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัยประกอบด้วย แบบ สอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค แบบวัด
ความสามารถทางสมอง แบบ สอบถาม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบ สอบถาม ลักษณะมุ่งอนาคต
แบบ สอบถาม การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และ แบบ สอบถาม การสนับสนุนทางสังคม
ของบุคคลแวดล้อม ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.928 ,0.782 ,0.859 ,0.811 ,0.836 ,0.791 ตามลำดับ
ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)
ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ตัวแปรปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการ
เผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค มีค่า 0.765
2. ตัวแปรปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีค่าน้ำหนัก
ความสำคัญในการส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดีอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรความสามารถทางสมอง แรงจูงใจ

ไฝสัมผัสฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีค่า 0.089, 0.257, 0.420, และ 0.218 ตามลำดับ

3 . ตัวแปรปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจไฝสัมผัสฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยภายในกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค มีค่า 0.557

4. ตัวแปรปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจไฝสัมผัสฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต มีค่านำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนำหนักความสำคัญ ของตัวแปรความสามารถทางสมอง แรงจูงใจไฝสัมผัสฤทธิ์ และ ลักษณะมุ่งอนาคต มีค่า 0.089, 0.257 และ 0.420 ตามลำดับ

5. ตัวแปรปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและ ฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยภายนอกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค มีค่า 0.361

6. ตัวแปรปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีค่านำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและ ฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนำหนักความสำคัญ มีค่า 0.218

A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN INSIDE VARIABLES AND OUTSIDE VARIABLES
WITH ADVERSITY QUOTIENT (AQ) OF MATTAYOMSUKSA III STUDENTS
UNDER BANGKOK METROPOLIS

AN ABSTRACT
BY
NATTANUN NETTIP

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education Degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

May 2009

Nattanun Netti.(2009). *A Study of Relationship between Inside Variables and Outside Variables with Adversity Quotient (AQ) of Mathayomsuksa III Students Under Bangkok Metropolis*. Master thesis,M.Ed.(Educational Research and Statistics).Bangkok: Graduate school, Srinakharinwirot University.Advisor Committee: Assoc.Prof. Nipa Sripairot, Mr. Chawalit Ruayajin.

The purposes of this research were to study the relationship between inside variables and outside variables with Adversity Quotient of Mathayomsuksa III students under Bangkok Metropolis and to study the beta weight of some factors contribute to the Adversity Quotient of Mathayomsuksa III student under Bangkok Metropolis.The sample comprises 501 Mathayomsuksa III student under Bangkok Metropolis, selected by two stage random sampling technique.The instruments were Adversity Quotient questionnaire, Intelligence test, Achievement motive questionnaire, Future orientation questionnaire, Democratic Parental Style questionnaire and Social support questionnaire.The reliability were 0.928, 0.782, 0.859, 0.811, 0.836 and 0.791 respectively. Multiple Linear Regression were used to analysed the data.

The Result of Research as follows :

1. Internal Variable and external variable had positive related the Adversity Quotient were statistically significant at .01 level. The multiple correlation coefficient of Internal variable and external variable to Adversity Quotient were 0.765

2. The Intelligence Achievement motive Future orientation and Social support were positive contributed to Adversity Quotient which were statistically significant at .01 level. The beta weight of the Intelligence Achievement motive Future orientation and Social support which contributed to Adversity Quotient were 0.089, 0.257, 0.420 and 0.218 respectively.

3. Internal variable, Intelligence Achievement motive and Future orientation, had positive related the Adversity Quotient were statistically significant at .01 level. The multiple correlation coefficient of Internal variable to Adversity Quotient were 0.557

4. The Intelligence Achievement motive and Future orientation were positive contributors to Adversity Quotient which were statistically significant at .01 level. The beta weights of the Intelligence Achievement motive and Future orientation which contributed to Adversity Quotient were 0.089, 0.257 and 0.420 respectively.

5. External variable, Social support, had positive relation to the Adversity Quotient which was statistically significant at .01 level. The multiple correlation coefficient of Internal variable to Adversity Quotient was 0.361

6. The Social support was positive contributor to Adversity Quotient which was statistically significant at .01 level. The beta weight of the social support which contributed to Adversity Quotient was 0.218 respectively.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกับความสามารถ
ในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
สังกัดกรุงเทพมหานคร
ของ
ณัฐนันท์ เนตรทิพย์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ขวาลิต รวยอาจิณ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ขวาลิต รวยอาจิณ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เป็นเพราะ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช และ อาจารย์ ดร. เสกสรรค์ ทองคำบรรจง กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ได้สละเวลาอันมีค่า กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นตลอดจนแนวทางในการแก้ไข และปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ และนักเรียนทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ และ ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา ที่มีส่วนช่วยในการให้คำปรึกษา คอยให้ความช่วยเหลือและคอยเป็นกำลังใจให้ด้วยดีมาตลอด

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ลูกพี่ว เลือดม่วงขาว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ เป็นแรงบันดาลใจ และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ และพี่สาว ที่คอยให้กำลังใจให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาของผู้วิจัยอย่างดียิ่งตลอดมา จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขออุทิศแด่ คุณพ่อ พี่สาว และพี่ชาย ผู้ล่วงลับ

ณัฐนันท์ เนตรทิพย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค.....	11
ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	11
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและ ฝ่าฟันอุปสรรค	13
หลักการสำคัญของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	19
ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	20
การวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	22
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสมอง	25
ความหมายของความสามารถทางสมอง	25
แนวคิดและทฤษฎีความสามารถทางสมอง	26
การวัดความสามารถทางสมอง	33
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	38
ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	38
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	40
ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.	45
การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต	52
ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต	52
ลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคต	52
การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต	54
การวัดลักษณะมุ่งอนาคต	5 7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	57
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู	5 7
ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู	5 8
ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู	5 9
การวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	62
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม	63
ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม	63
แหล่งของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม	64
หลักการสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม	65
ประเภทของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
งานวิจัยต่างประเทศ	66
งานวิจัยในประเทศ	67
3 วิธีดำเนินการวิจัย	70
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	70
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล	8 7
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	88
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	94
สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล	94
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	95
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	96
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	103
สังเขปความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการวิจัย	105
สรุปผลการวิจัย	104
อภิปรายผล	105
ข้อเสนอแนะ	107
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	118
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพเครื่องมือ	119
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ	121
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	126
ประวัติย่อผู้วิจัย	145

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบลักษณะของบุคคล 3 จำพวก ตามแนวคิดของ สตอลท์ซ	15
2 รายชื่อโรงเรียน จำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี	72
3 ค่าสถิติพื้นฐาน ของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และความสามารถในการเผชิญ ปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	96
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ต่อความสามารถ ในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	97
5 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ	98
6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกกับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	99
7 คำนำนัยสำคัญของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	100
8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยภายใน กับความสามารถในการ เผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค	101
9 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ของบุคคลแวดล้อม	122
10 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ของบุคคลแวดล้อม	123
11 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรค	124
12 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหา	125

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	9
2 ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์.....	16
3 ต้นไม้แห่งความสำเร็จ.....	17
4 ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ 3 สาขาที่เป็นรูปแบบของความสามารถในการ เผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค.....	19
5 โครงสร้างของความสามารถทางสมองตามทฤษฎีองค์ประกอบเดี่ยว	26
6 โครงสร้างของความสามารถทางสมองตามทฤษฎีสององค์ประกอบ	27
7 โครงสร้างของความสามารถทางสมองตามทฤษฎีหลายองค์ประกอบ	28
8 รูปแบบโครงสร้างทางสติปัญญา	31
9 โครงสร้างความสามารถทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีไฮราจิตัล	32
10 แผนภูมิรูปวงกลมแสดงการวิเคราะห์ตัวประกอบร่วม (Commonality Analysis)	102

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างกว้างขวางและทั่วถึงทุกมุมโลก เรียกว่า ยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร (Information Age) แบบไร้ขีดจำกัด สมาชิกของสังคมจึงมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างกว้างขวางทำให้ต้องปรับตัวให้ทันกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางลบ ส่งผลให้บุคคลต้องเผชิญกับ ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ความผันผวนทางการเมือง ความผูกพันทางวัฒนธรรมและศีลธรรม การแข่งขันที่ต้องวัดกันด้วยคุณภาพและสมรรถภาพ จึงทำให้สภาพของการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายเช่นคนไทยสมัยก่อนค่อยจางหายไป แต่กลับแทนที่ด้วยสภาพที่ คนไทยต้องตื่นตัวตลอดเวลาเพื่อการแข่งขันกับผู้อื่น เมื่อบุคคลผ่านการเผชิญกับสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหานั้นย่อมทำให้เกิดภาวะความอ่อนล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้นสมาชิกของสังคมจึงต้องแสวงหาโอกาสในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้สามารถปกป้องตนเองจากสภาพปัญหาต่างๆ นำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

ด้วยเหตุนี้หลักสูตรการศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวม ทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคมเข้าด้วยกัน โดยจัดการศึกษาให้ผู้เรียนในทุกช่วงชั้นมีความสามารถในการพัฒนาตนเองตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถทางอารมณ์ (Emotional Ability) หรือเชาว์ปัญญาทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิตเพื่อให้เด็กมีความเข้าใจตนเอง เห็นใจผู้อื่น และสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งทางอารมณ์อันจะนำไปสู่การยกระดับจิตใจ และการปรับตัวเพื่อจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี และประสบความสำเร็จนั้นมีเป้าหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก เพื่อให้เป็นคนที่มีความสุข (EQ มาจากคำว่า Emotional Quotient หรือมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี) ประการที่สอง คือเป็นคนเก่ง (IQ มาจากคำว่า Intelligent Quotient หรือมีความฉลาดทางปัญญา) ประการที่สาม คือ เป็นคนดี (MQ มาจากคำว่า Moral Quotient หรือมีคุณธรรม)และประการที่สี่คือมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค(มี AQ มาจากคำว่า Adversity Quotient) (วิทยา นาควัชระ. 2544: 8) นั่นคือ การพัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่ง ดี และ มีความสุข ทั้งนี้ความสุข เป็นพื้นฐานของชีวิตในการพัฒนาคนให้มีความเก่งมากขึ้น อยากทำความดีมากขึ้น และสามารถที่จะอดทนต่อปัญหา เพื่อเอาชนะอุปสรรคได้มากขึ้น โดยเฉพาะความสามารถในการอดทนต่อปัญหาและการเผชิญอุปสรรคเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของมนุษย์ (Stoltz. 1997: 13)

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient) หรือ AQ ตามแนวคิดของสโตลทซ์ (Stoltz.1997: 6-7) เป็นความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะมีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มเหลวก็สามารถต่อสู้หรือเอาชนะได้ เมื่อพิจารณา ความรู้ความสามารถ อายุ หรือความเฉลียวฉลาด ของผู้ที่ประสบความสำเร็จกับผู้ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลว ในชีวิตจะเห็นได้ว่าอาจมีความแตกต่างกัน ไม่มากนัก แต่สิ่งที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด คือ การมีจิตใจที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว และความคิดที่จะต่อสู้อุปสรรค บางทีความผิดพลาดล้มเหลวหลายๆ ครั้งบวกกันเข้าแล้วผลที่ได้รับ คือความสำเร็จ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$\text{ความล้มเหลว} + \text{ความล้มเหลว} = \text{ความสำเร็จ} \quad (\text{มัณฑรา ธรรมบุญ . 2544: 13} ; \text{ อ้างอิงจาก Laken.1987: unpagged})$$

คุณสมบัติของผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง มีความขยันหมั่นเพียร ศึกษาหาความรู้ สามารถลงมือทำในสิ่งที่ควรทำได้ รู้จักคิด และแก้ปัญหาเป็น สามารถที่จะสร้างกิจกรรมใหม่ๆ และได้ผลลัพธ์ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในชีวิตของตนได้ บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคจนนำไปสู่ความสำเร็จที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ได้ (วิทยา นาควัชระ. 2544 : 111-112) ซึ่งความสำเร็จนั้นไม่ได้หมายความว่าความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือการเรียนเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงความสำเร็จในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมหรือการเปลี่ยนแปลงจากตัวบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการทางด้านต่างๆ จากเด็กสู่ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

วัยรุ่นเป็นวัยที่สำคัญ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ถือว่าเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตเป็นวัยที่กำลังก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว (อายุระหว่าง 13-19 ปี) เป็นวัยแห่งการปรับตัว หากวัยรุ่นสามารถปรับตัวได้ก็จะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามหากปรับตัวไม่ได้ก็จะเกิดความคับข้องภายในใจ และแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ซึ่งสาเหตุหลักก็เพราะมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ เช่นปัญหาการมีวามสุขทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางการเรียน จนบางครั้งหาทางออกไม่ได้ ถึงขั้นคิดฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา (ทศพร ประเสริฐสุข.254 2: 19) และที่สำคัญคือเพราะขาดความสามารถในการต่อสู้เผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้น การเผชิญปัญหานั้นแต่ละบุคคลจะใช้วิธีเผชิญปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือ บางคนจะใช้วิธีสู้โดยใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาปรับปรุงตนเอง บางคนอาจถอยหนีและบางคนจะใช้วิธียอมขอม ถ้าบุคคลใดสามารถเลือกใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาได้อย่างถูกต้อง

และเหมาะสมแล้วบุคคลเหล่านั้นมักจะประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (เดมส์คัต คทวณิซ.2540 ; อ้างอิงจาก Grosen; & Bush.1979: 51-56) นักวิชาการเรียกวัยนี้ว่า “วัยวิกฤติ” หรือ วัยแห่งมรสุม และความเครียด (Strom and Stress) เพราะวัยรุ่นจะมีอารมณ์และความเครียดสูงจากภาวะการเปลี่ยนแปลงของร่างกายส่งผลให้อารมณ์รุนแรง ไม่คงที่ และควบคุมการแสดงออกไม่ได้ (อัมพร โอตระกูล. 2540: 112) วัยรุ่นโดยทั่วไปมักต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างรวดเร็ว อารมณ์ที่เกิดกับวัยรุ่นมีทุกประเภท และมักมีความรุนแรง การควบคุมอารมณ์ไม่ดี บางครั้งพลุ่งพล่าน บางครั้งเก็บกด บางครั้งมั่นใจสูง บางครั้งไม่แน่ใจ คือร้อนเอาแต่ใจ แต่บางครั้งก็ยอมอะไรง่าย ๆ ซึ่งอารมณ์เหล่านี้ ในวัยรุ่นแต่ละคนก็จะมี ระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน หากวัยรุ่นปรับตัวได้ก็ไม่มีปัญหาการดำเนินชีวิต (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2540: 336-337)

จากการศึกษาปัญหาของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นมีปัญหา หลายด้านทั้งด้านการเรียน ปัญหาด้านอุบัติเหตุ ปัญหาเรื่องการใช้ความรุนแรง ปัญหาเรื่อง ความซึมเศร้า ปัญหาเรื่องสารเสพติดร้อยละ และปัญหาเรื่องพฤติกรรมทางเพศ นอกจากนี้ยังพบข้อมูลที่น่าสนใจได้จากนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จากจำนวน 2,311 คน สรุปว่า วัยรุ่นมีปัญหาความไม่พอใจในผลการเรียนสูงที่สุดถึงร้อยละ 71.9 (สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ. 2546: 133)

จากข้อค้นพบดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาต่างๆ ซึ่งปัญหานั้นอาจกระทบกับตนเองหรือผู้ใกล้ชิด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถที่จะเผชิญปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ การที่จะสามารถเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้นั้นต้องอาศัยแรงจูงใจภายในที่อยากต่อสู้หรือเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไม่ย่อท้อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จึงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคดังที่แมคเคลแลนด์ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2525: 134-135; อ้างอิงจาก McClelland.1961: 207-256) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีพฤติกรรม ที่กล้าเสี่ยง ตัดสินใจเด็ดเดี่ยว กระตือรือร้น รับผิดชอบต่อตนเอง ทะเยอทะยาน รู้จักวางแผน และมีเอกลักษณ์เฉพาะตน รวมทั้งมีความปรารถนาจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ หรือพยายามทำดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง พยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อประสบ ความล้มเหลว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบที่ผลักดันให้บุคคลมีความต้องการสถานะที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น นอกจากนี้การที่บุคคลใดจะสามารถเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้นั้นผู้วิจัยเชื่อว่าบุคคลนั้นควรมีความสามารถทางสมอง คือ มีความสามารถที่จะเรียนรู้การปรับตัวต่อปัญหาอย่างเหมาะสม และมีความสามารถในการอันที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีจุดมุ่งหมายและมีคุณค่าทางสังคม สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและมี

สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบุคคลที่มีความสามารถทางสมองสูงเมื่อต้องประสบกับปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งจะสามารถรวบรวมหรือประมวลสิ่งสำคัญในความคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพื่อนำมาช่วยในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าและมีประสิทธิภาพกว่าบุคคลที่มีความสามารถทางสมองต่ำ

(อริยะ สุพรรณเภสัช. 2543: 23)

บุคคลที่จะสามารถเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้นั้นจะเป็นบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคต คือมีความสามารถคาดการณ์ไกล และวางแผนถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถควบคุมตนเองให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำพฤติกรรมตามความต้องการของตนเอง มีความเพียรพยายามในการอดทน เพื่อบรรลุผลในอนาคต และ ลักษณะมุ่งอนาคต ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (เมธยา คุณไทยสงค์. 2546: 98)

นอกจากนี้การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เอื้อต่อการปลูกฝังและหล่อหลอมเกลาบุคลิกภาพที่เหมาะสมโดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยได้รับความสนใจและถูกนำมาศึกษามากในสังคมไทย และผลการศึกษา พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะมีจิตลักษณะที่เหมาะสมเอื้อให้เด็กเป็นผู้มีความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร ; และประทีป จินนี. 2546: 57-58) และจากผลการศึกษาวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (เกษร ภูมิดี. 2546: 84-93)

การสนับสนุนทางสังคมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเผชิญปัญหาของบุคคลเพราะการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวช่วยลดความเครียดต่อสิ่งที่เข้ามาคุกคามชีวิตของบุคคล อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลรู้สึกได้รับการยอมรับ รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีการเตรียมการในการเผชิญปัญหาได้ดีและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม (Pender. 1987: 396)

ในอนาคตนั้นมีความจำเป็นที่เราต้องมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่ดี เพราะ การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมอย่าง รวดเร็วปัญหาต่างๆ ก็จะต้องตามมาอย่างมากมาย มหาศาล จะต้องมีความสามารถที่จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้จะพบว่าผู้ที่มีความสามารถ คือผู้ที่จะสามารถเข้าใจและรู้จักคน รู้จักความสามารถประสิทธิภาพของคน และสามารถที่จะดึงเอาความสามารถของบุคคลนั้นเข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรหรือ ในสายวิชาชีพใด ๆ ก็ตาม (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2545: 104) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนได้พบกับความสำเร็จในการเรียนและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดีผู้วิจัยจึงกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาคำแนะนำนักความสำคัญของปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. เพื่อศึกษา อิทธิพลเฉพาะตัว ของปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต ที่ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6. เพื่อศึกษา อิทธิพลเฉพาะตัว ของปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมที่ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ ได้สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ซึ่งปัจจัยที่ศึกษาในครั้งนี้คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการศึกษาเพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ ตลอดจนผู้ปกครองสามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ ไปใช้ในการอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนจำนวน 7 โรงเรียน จำนวนห้องเรียนทั้งหมดเท่ากับ 21 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 779 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนจำนวน 5 โรงเรียน 13 ห้องเรียน ทั้งสิ้น 501 คน ที่ได้มาโดยวิธีการ สุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1.1 ปัจจัยภายใน

1.1.1 ความสามารถทางสมอง

1.1.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

1.1.3 ลักษณะมุ่งอนาคต

1.2 ปัจจัยภายนอก

1.2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

1.2.2 การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความสามารถในการเผชิญ ปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient) หมายถึง การที่บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือ ความลำบากอดทนต่อปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ เมื่อเกิดอุปสรรคขึ้นในชีวิตแล้วสามารถที่จะตอบสนองปัญหาเหล่านั้นได้ โดยแบ่งความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1.1 การควบคุมสถานการณ์ที่เป็น อุปสรรค (Control) หมายถึง กลยุทธ์ของบุคคลในการหาวิธีควบคุมสถานการณ์ที่เป็น อุปสรรค ซึ่งความสามารถนี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าสามารถรับมือต่อสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคได้ดีเพียงใด

1.2 การหาสาเหตุและความรับผิดชอบ (Owner-ship) หมายถึง กลยุทธ์ในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์ โดยถือว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาขององค์กรหรือของตน

1.3 การรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค (Reach) หมายถึง การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นวิธีการคิดว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่มีจุดจบ เป็นการวัดผลกระทบของปัญหาและความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลว่ามากน้อยเพียงใด

1.4 ความอดทนต่ออุปสรรค (Endurance) หมายถึง กลยุทธ์ของบุคคลในการรับมือกับอุปสรรคต่างๆในชีวิตด้วยความเพียรพยายาม มองเห็นว่าอุปสรรคต่างๆจะผ่านพ้นไปโดยพิจารณาว่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว สามารถแก้ไขได้ มีกำลังใจเข้มแข็งในการเอาชนะอุปสรรค และมีความเชื่อว่าเมื่อผ่านพ้นอุปสรรคไปแล้วจะพบกับความราบรื่น

2. ปัจจัยภายใน หมายถึง ตัวแปรที่แสดงคุณลักษณะภายในตัวบุคคล ได้แก่

2.1 ความสามารถทางสมอง (Intelligence) หมายถึง ระดับของบุคคลที่มีสมรรถนะในการจำ การคิดอย่างมีเหตุผล และคิดแบบนามธรรม มีความสามารถในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motive) หมายถึง ความปรารถนาหรือความต้องการของนักเรียนที่จะได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง แม้จะยุ่งยาก ลำบากก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามทุกวิถีทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อนำตนไปสู่ความสำเร็จมุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศเพื่อบรรลุ

มาตรฐานที่ตั้งไว้ มีความสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จหรือ ประสบความล้มเหลว

2.3. ลักษณะมุ่งอนาคต (Future orientation) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเอง การแสดงออกถึงพฤติกรรมได้ในสถานการณ์ต่างๆ การคาดการณ์ไกล การเลือกที่จะไม่รับผลประโยชน์เล็กน้อยในทันที แต่รอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ หรือสำคัญกว่าในอนาคต มีความเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในอนาคต

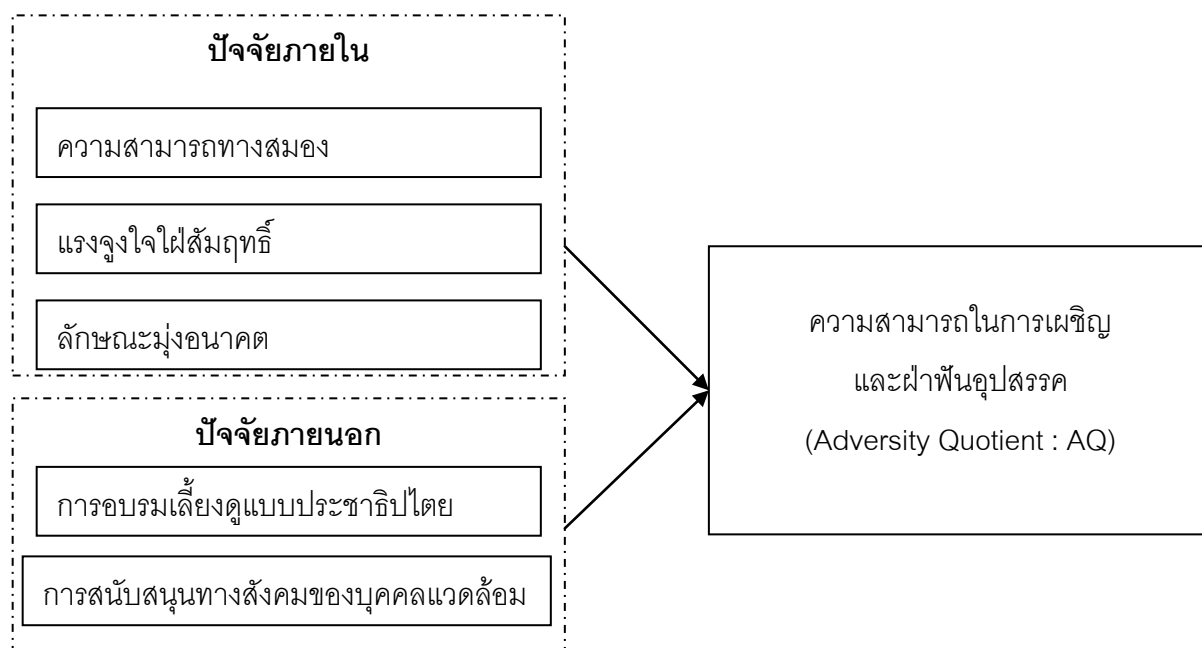
3. ปัจจัยภายนอก หมายถึงตัวแปรที่แสดงลักษณะของบุคคลที่เกิดจากการได้รับสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวบุคคล ได้แก่

3.1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic Parental Style) หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความรัก ความสนใจ ความยุติธรรม ความเป็นอิสระ รับฟังความคิดเห็น ให้คำแนะนำ ให้ความร่วมมือในโอกาสอันควร ให้ความอบอุ่น มีเหตุผล ไม่ตามใจจนเกินไป และไม่เข้มงวดเกินไป

3.2 . การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (Social support) หมายถึง การส่งเสริมและช่วยเหลือจากบุคคลแวดล้อม ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ครู และเพื่อนเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรจำนวนหนึ่งโดยแบ่งเป็นตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายในซึ่งเป็นตัวแปรที่แสดงคุณลักษณะภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความสามารถทางสมอง ตามทฤษฎีการวัดความสามารถทางสมองของ เทอร์สโตน (ลัวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541 : 42-65) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของแมคเคลแลนด์ (McClelland, David C, and others. 1953: 36-62) และลักษณะมุ่งอนาคต(งานวิจัยของ เมธยา คุณไทยสงค์.2546) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นตัวแปรที่แสดงลักษณะของบุคคลที่เกิดจากการได้รับสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (งานวิจัยของ เกษร ภูมิดี .2546) และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (งานวิจัยของ วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์.2547) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานทางการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมุติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
2. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
3. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
4. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
5. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
6. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่มุ่งศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
 - 1.1 ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
 - 1.3 หลักการสำคัญของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
 - 1.4 ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
 - 1.5 การวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถทางสมอง
 - 2.1 ความหมายของความสามารถทางสมอง
 - 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถทางสมอง
 - 2.3 การวัดความสามารถทางสมอง
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.1 ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.3 ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.4 การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะมุ่งอนาคต
 - 4.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต
 - 4.2 ลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคต
 - 4.3 การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต
 - 4.4 การวัดลักษณะมุ่งอนาคต

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 5.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
 - 5.2 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู
 - 5.3 ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู
 - 5.4 การวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม
 - 6.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม
 - 6.2 แหล่งของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม
 - 6.3 หลักการสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม
 - 6.4 ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

1.1 ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค มาจากคำว่า Adversity Quotient ใช้อักษรย่อว่า AQ ซึ่งเป็นแนวคิดและทฤษฎีใหม่ที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ความสนใจ และให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ไว้ดังนี้

สตอลท์ซ (Stoltz.1997: 6-7) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก อดทนต่อปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ เมื่อเกิดอุปสรรคขึ้นในชีวิตแล้วสามารถที่จะตอบสนองปัญหาเหล่านั้นได้ โดยผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูง จะมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มเหลวไปก็สามารถลุกขึ้นสู้ใหม่ได้ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ เวลาที่ต้องเผชิญกับความผิดหวังหรือความทุกข์ยากก็จะพ่ายแพ้ บางคนอาจจะทิ้งงานไปกลางคัน เป็นต้น

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 14) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ ในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคเป็นตัวขัดขวางทำให้คนเราไม่สามารถก้าวขึ้นไปสู่ความสำเร็จที่ปรารถนาไว้

วิทยา นาควรรณะ (2544: 103) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคไว้ว่าเป็น ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของบุคคล มีความอดทนเมื่อมีอุปสรรค และสามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้อย่างคนที่มีความตั้งใจและความหวังอยู่เสมอ โดยมนุษย์ทุกคนเกิดมามีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องในตนเองทำให้สุขหรือทุกข์ ประสบความสำเร็จมากขึ้นหรือน้อยลงขึ้นอยู่กับพันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ ได้หล่อหลอมให้เกิดเป็นบุคลิกภาพที่ดีหรือไม่ดี เกิดเป็นนิสัยที่ทำให้ชีวิตเจริญหรือนิสัยที่ทำให้ชีวิตเสื่อมถอยลง

คันสนีย์ จัตรคุปต์ (2545 : 103) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคว่า หมายถึง รูปแบบปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรมของคนๆนั้น ต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นหรือก็คือ รูปแบบพฤติกรรม การตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคในชีวิต ซึ่งก็จะเป็นกลไกของสมองเกิดจากใยประสาทต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นฝึกฝนขึ้น

นัยพินิจ ศษภักดี (2544 : 41) ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค หรือเชาวน์ปัญญาในการแก้ปัญหา หมายถึง หลักการที่มีพลัง ที่จะให้คุณประสบผลสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน เป็นทักษะใหม่ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและเป็นอาวุธที่สำคัญที่จะทำให้เราสามารถสู้รบปรบมือกับความท้าทายได้ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จะทำให้เรารู้จักความคิดของตนเองเมื่ออยู่ในภาวะที่มีอุปสรรค รู้ถึงความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคทำให้เราสามารถจำแนกได้ว่า ใครที่จะเอาชนะอุปสรรคนำเอาพลังความสามารถที่มีสำรองในตัวออกมาใช้ ยืนหยัดมุ่งมั่นและใครที่จะวางมือทันทีที่พบอุปสรรค

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2545 : 9) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค หมายถึง ความสามารถในการอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อการรอคอย คนที่ไม่รู้จักอดทนจะมีลักษณะใจร้อน ห้อแท้และหมดกำลังใจ ไม่รู้จักรอคอย หนอะไรไม่ค่อยได้ บางครั้งถึงกับทำร้ายร่างกายตนเองหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น

จันทร์ชลี มาพุทธ (2546 : 9) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น การมีความเชื่อมั่นในตนเองและสามารถดึงคนที่มีความสามารถเข้ามาร่วมงานและมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด จะต้องเป็นคนกล้าตัดสินใจ พ่อแม่สามารถฝึกลูกได้ตั้งแต่เด็กๆ ให้ลูกได้มีโอกาสคิดเอง ทำเองตัดสินใจเองจะทำให้ลูกเป็นคนกล้าตัดสินใจ

อารี พันธมณี (2546 : 101-102) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค หมายถึง บุคคลที่มีความอดทน จิตใจเข้มแข็งและมีเป้าหมายชัดเจนแน่นอน มีความเข้าใจโลกสามารถอดทนต่อความเหนื่อยยาก ลำบาก ความเจ็บปวด การรอคอย อดทนต่อความเบื่อหน่าย มุ่งมั่นฟันฝ่าให้ฟันอุปสรรคให้ได้และแก้ปัญหาให้ได้

นิภา แก้วศรีงาม (2547 : 77) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ด้วยความอดทน หาก มีความเพียรพยายามอย่างไม่ย่อท้อ โดยจะพบว่าผู้ที่มียกระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคจะมีวินัยและแรงจูงใจตนเองกระตุ้นตนเองเพื่อบริหารความสำเร็จ มีความทุ่มเทไม่ย่อท้อ ยอมรับความเปลี่ยนแปลง และมีความยืดหยุ่น สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิต ในการศึกษา และในการทำงานได้เป็นอย่างดี รวมทั้งไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความก้าวหน้าและความเป็นอยู่ตลอดเวลา

เจลา ประเสริฐสังข์ (254 9: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่าความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่มีปัญหาหรืออุปสรรค โดยสามารถควบคุมสถานการณ์ พยายามแก้ไขอุปสรรค รับรู้ถึงระดับของอุปสรรค มีความอดทนและมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ

จากความหมายของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่อดทนและไม่ย่อท้อกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีความพยายามในการควบคุมสถานการณ์ และตั้งใจแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อบริหารความสำเร็จ

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz.1997: 13 - 27) ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค เป็นความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงจะต้องเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง มีความยืดหยุ่น ในการแก้ปัญหา เชื่อมั่นในศักยภาพและการมีคุณค่าในตนเอง รู้จักวางแผนและมีทักษะในการแก้ปัญหาที่มีเหตุผล มีแนวคิดและทัศนคติต่ออุปสรรค คือ ต้องคิดว่า.....อุปสรรคเป็นความท้าทาย ความท้าทายทำให้เกิดโอกาส และการมีโอกาส ทำให้เกิดหนทางสู่ความสำเร็จ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ มักจะมองคนในแง่ลบมักมีความคิดว่าตนเองจะต้องได้รับความช่วยเหลือตลอดเวลา พยายามหลีกเลี่ยงต่อสถานการณ์ต่างๆ ไม่กล้าเผชิญความจริง ซึ่งการที่จะรู้ว่าคุณค่าใดมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงหรือไม่ ต้องเข้าใจรูปแบบของบุคคลก่อนว่าเป็นบุคคลประเภทใด ซึ่งได้มีการแบ่งกลุ่มคนเป็น 3 กลุ่มที่พบในระหว่างปีนเขา ซึ่งในแต่ละกลุ่มนี้ ความคิดและความสำเร็จของแต่ละคนจะแตกต่างกัน ซึ่งลักษณะที่แตกต่างกันของทั้ง 3 กลุ่มนี้พบเห็นทั่วไปในทุกอาชีพ ทุกหมู่เหล่า และทุกสถานที่ทำงาน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ถอนตัวหรือผู้ยอมแพ้ (Quitter) หมายถึง คนที่ไม่ตอบรับความท้าทาย ถอนตัวจากการปีนเขา ไม่รับฟังคำแนะนำหรือคำเตือนของผู้อื่น ไม่คิดจะปีนเขา ไม่คิดจะใช้ชีวิตให้คุ้มค่า อยู่ไปวันๆ ไม่มีจุดมุ่งหมายใดๆ ในชีวิต

กลุ่มที่ 2 ผู้พักแรมหรือผู้รักสบายกลางทาง (Camper) หมายถึง คนที่เดินทางไปได้ครึ่งทาง หรือพบอุปสรรคแล้วหยุดกลางทางและมักหาเหตุผลต่างๆ มาปลอบปล้างความพ่ายแพ้ เพื่อให้ตัวเองสบายใจ เป็นคนที่ใช้ชีวิตที่เหลื่ออย่างสงบนิ่ง อาจเป็นคนที่เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีตแต่เมื่อเผชิญกับการทดสอบหรือการทำลายใหม่ กลับขาดความกล้าหาญและความมุ่งมั่นที่จะเผชิญหน้าและเอาชนะอุปสรรค ซึ่งคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุด

กลุ่มที่ 3 นักปีนเขาหรือผู้ชอบท้าทาย (Climber) หมายถึง คนที่มีความมุ่งมั่น ขยันขันแข็ง มีความกระตือรือร้นและพยายามที่จะก้าวไปข้างหน้าเรื่อยๆ ไม่ยอมแพ้แม้จะอยู่ในสภาพการณ์ที่เลวร้ายเพียงใด ทักษะคติในการทำงานของคนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ไม่หยุดยั้ง หากทำงานมาได้ระดับหนึ่งก็จะเสียสละทุ่มเททำงานให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นต่อไปจะไม่ยอมหยุด ณ จุดใดจุดหนึ่ง คนกลุ่มนี้จะไม่ยอมเป็นคนธรรมดาเหมือนคนทั่วไป จะพยายามไต่เต้าขึ้นเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ว่าจะอาชีพใดก็ตาม เพื่อแสวงหา พัฒนาบุกเบิกให้กับตนเอง ธุรกิจ และมนุษยชาติทั้งมวล

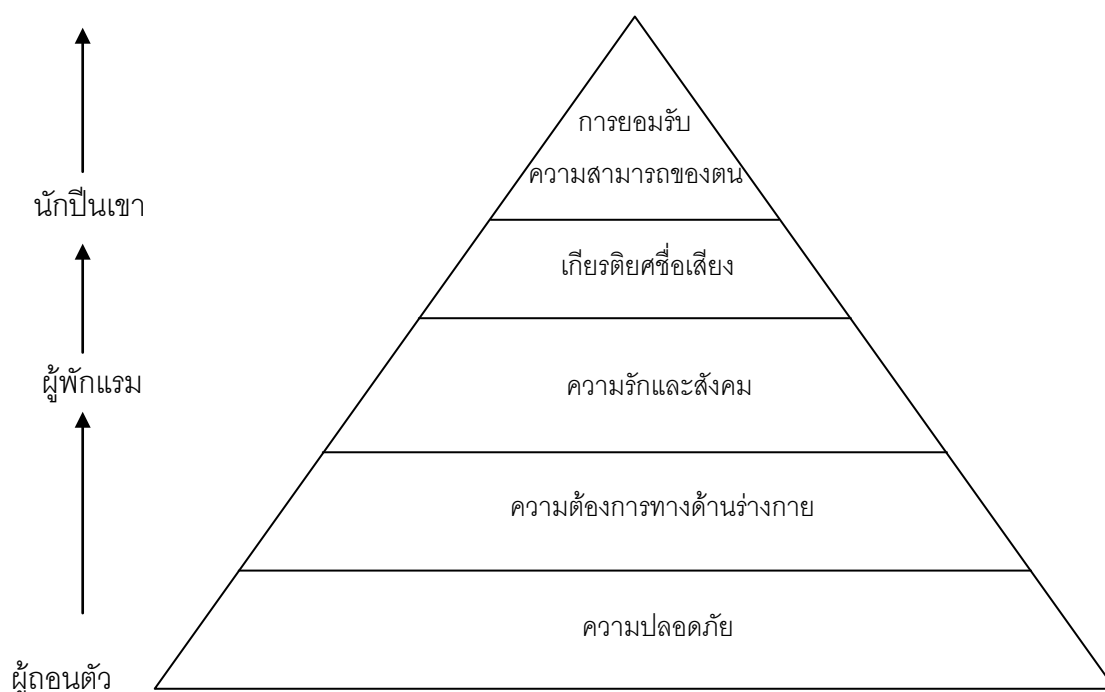
ประทีป ลิขิตเลอสรวง (2547: ออนไลน์) ได้สรุปลักษณะด้านต่างๆ ของบุคคลตามแนวคิดของ สโตลท์ซ ดังตาราง 1

ตาราง1 เปรียบเทียบลักษณะของบุคคล 3 จำพวก ตามแนวคิดของ สโตลท์ซ

	Quitter	Camper	Climber
1.วิถีชีวิต	ไม่ขวนขวาย ชีวิตเรียบง่าย น่าเบื่อหน่าย	กระตือรือร้นบ้าง ชีวิตขึ้นลงบ้าง แต่ขอยู่งุ่นๆในที่ที่สุด	กระตือรือร้นอย่างมาก ชีวิตท้าทาย ชีวิตมีรสชาติ พบความสำเร็จ
2.การทำงาน	ไม่มีความทะเยอทะยาน ไม่กระตือรือร้น ขี้เกียจ	มีความคิดสร้างสรรค์ พลังใจผลงานอยู่ในระดับปานกลางนานวันก็ฝ่อลง	เต็มไปด้วยพลังมีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำ เรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา
3.มนุษย์สัมพันธ์	โดดเดี่ยว เดี่ยวดาย	กลัวๆ กล้าๆ	ดีมีด้ากับความสัมพันธ์
4.ปฏิกริยาต่อการเปลี่ยนแปลง	ลังเลและรอคอย จดๆ จ้องๆ	มีข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลงใหญ่ๆ	ท้าทายกับการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวได้ดี ทุกสถานการณ์
5.ภาษาสนทนา	มักปฏิเสธปิดกั้นตัวเอง	ประนีประนอม ไม่ชี้ชัด	มีความเป็นไปได้อยู่เสมอ
6.การฟันฝ่าอุปสรรค	พ่ายแพ้อย่างง่ายดาย	มีข้อจำกัด	ชนะและประสบ ความสำเร็จ
7.ความมุ่งมั่นในชีวิต	ปัจจัย 4 (Physiological Need)	ความมั่นคงปลอดภัย การยอมรับ (Psychological Need)	เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ และ ประชาคมโลก (Self-Actualization)

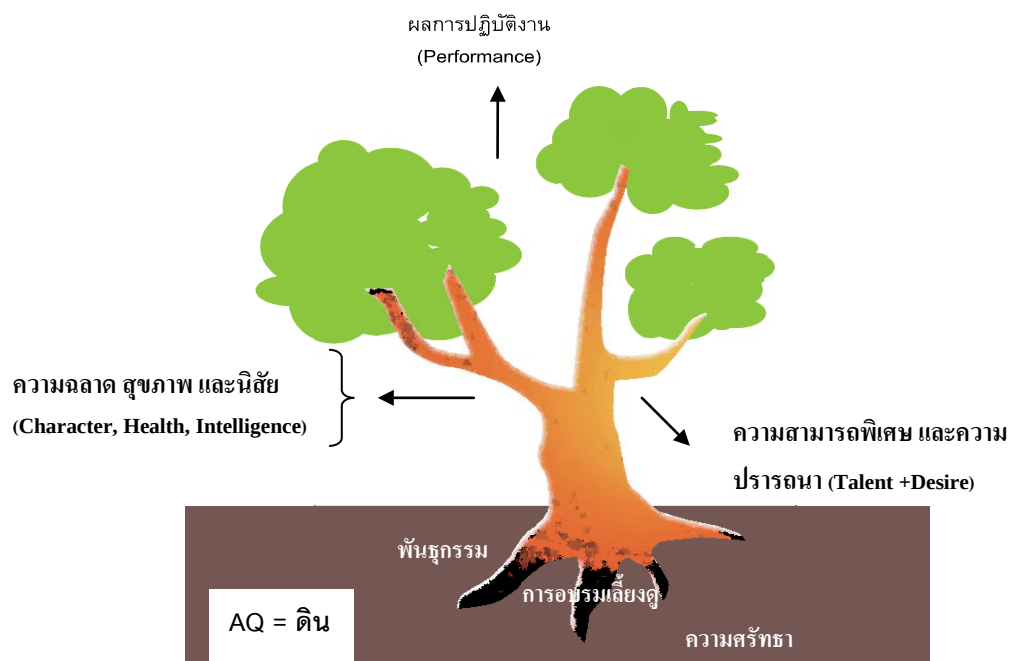
ที่มา : ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง. (2547). AQ ความสามารถสู่ความสำเร็จ. ออนไลน์

จากการแบ่งกลุ่มทั้ง 3 ระดับนี้ ได้มีการเปรียบเทียบ กับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow's Theory of Motivation) ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

สตอลท์ซ ได้เปรียบเทียบสิ่งที่น่าสนใจซึ่งความสำเร็จของมนุษย์ ว่าเป็ดังเช่นส่วนต่างๆ ของต้นไม้ โดยนำมาเปรียบเทียบเป็นแผนผังต้นไม้ เพื่อจะได้แยกเป็นส่วนต่างๆ ตามแนวทางของความสำเร็จ ในความเป็นจริง ถ้าแต่ละบุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ ทำให้ขาดความสามารถในการต้านทานความยากลำบากหรืออุปสรรค บุคคลนั้นจะหยุดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ส่วนอีกด้านหนึ่ง ถ้าบุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงเพียงพอ บุคคลนั้นจะสามารถพัฒนาศักยภาพได้เช่นเดียวกับต้นไม้ที่เจริญเติบโตบนภูเขาสูง ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพต้นไม้ของความสำเร็จ ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ต้นไม้แห่งความสำเร็จ

จากภาพประกอบ 3 สามารถอธิบายส่วนต่างๆที่ทำให้เกิดความสำเร็จของมนุษย์ ดังนี้

ใบ แสดงถึง ผลของการปฏิบัติ หมายถึง ลักษณะต่างๆของเราที่ปรากฏแก่สายตาผู้อื่น หรือลักษณะต่างๆ ของบุคคลอื่นที่ปรากฏแก่เรา ซึ่งจะประเมินความสำเร็จได้จากวันเวลา ลักษณะต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการได้รับการส่งเสริม มิตรภาพ ชีวิตสมรส และหน้าที่การงาน

กิ่งก้าน แสดงถึง ความสามารถพิเศษและความปรารถนา หมายถึง ความสามารถพิเศษ แสดงทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์และความรู้ที่ตัวเรามีความรู้และสามารถทำได้ ส่วนความปรารถนาแสดงแรงจูงใจ ความกระตือรือร้น ความหลงใหล แรงขับและความทะเยอทะยาน ทั้งความสามารถพิเศษและความปรารถนาล้วนนำมาซึ่งความสำเร็จ

ลำต้น แสดงถึง สติปัญญา สุขภาพและบุคลิกลักษณะ ซึ่งศาสตราจารย์ฮาเวิร์ด - การ์ดเนอร์ อาจารย์ทางจิตวิทยา มหาวิทยาลัยฮาเวิร์ด ได้แสดงการวัดความฉลาดของคนเราไว้ 7 ด้าน คือ ภาษาศาสตร์ กลศาสตร์ ความรู้เรื่องอวกาศ ตรรกศาสตร์ - คณิตศาสตร์ ดนตรี ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความสัมพันธ์ในตัวเอง ซึ่งความฉลาดคนเราจะแตกต่างกันไปตามระดับ บางคนอาจจะเด่นด้านใดด้านหนึ่ง และความฉลาดที่เด่นชัดของแต่ละบุคคลจะมีผลต่ออาชีพที่แสวงหา โดยมีผลต่อวิชาที่เลือกเรียนและจะให้เป็นตัวจำแนกอาชีพของคนได้ อารมณ์และสุขภาพร่างกายก็ส่งผลต่อความสามารถสำหรับการประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ถ้ามีความวิตกกังวลจนล้มป่วยหรือได้รับบาดเจ็บ ก็อาจทำให้คุณไม่ประสบผลสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามหากมีอารมณ์และสุขภาพที่ดีช่วยส่งเสริม

ความสามารถเพื่อประสบความสำเร็จ ส่วนบุคลิกลักษณะของมนุษย์ที่มี ความสุภาพ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุขุม ความกรุณา ความกล้าหาญ และความเชื่อเพื่อเป็นบุคลิกลักษณะของผู้ที่ประสบความสำเร็จ

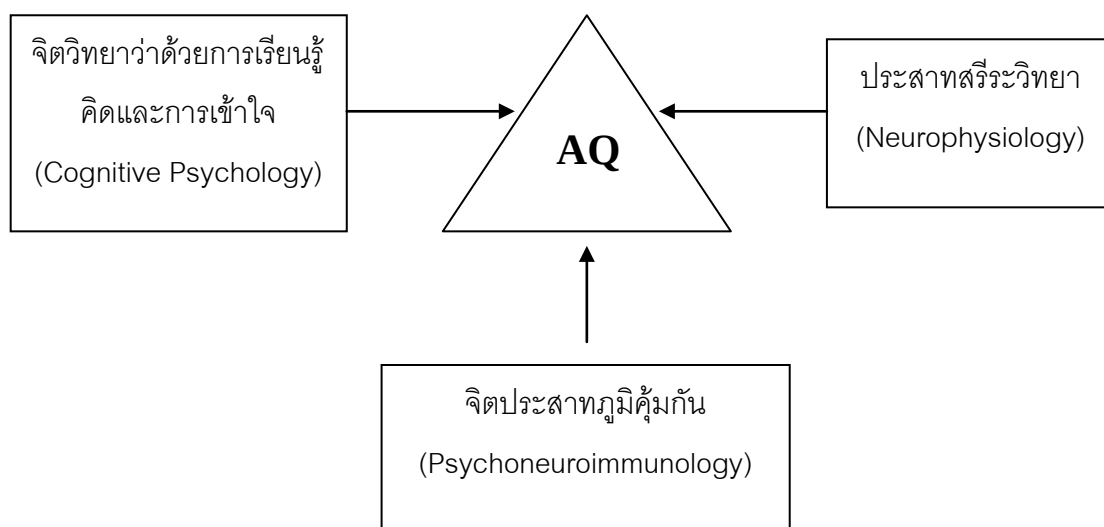
ราก แสดงถึง พันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดู และความเชื่อ ซึ่งปัจจัยต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากปัจจัยในส่วนของราก พันธุกรรมจะเป็นตัวที่เกี่ยวกับอารมณ์ และระดับของความวิตกกังวลที่มีต่อการแสดงออกพฤติกรรมของบุคคลด้วย การเลี้ยงดูก็มีอิทธิพลต่อความฉลาด นิสัยการบริโภค การพัฒนาบุคลิกลักษณะมีผลต่อทักษะ ความปรารถนาและการแสดงออก ความเชื่อ คือ สิ่งที่ยับยั้งให้เกิดความหวัง และการแสดงออกทางจริยธรรม การกระทำของบุคคล และการคิดค้นหาวิธีการในการพิสูจน์ความจริง

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้อาศัยแนวคิดพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ 3 สาขา สตอลท์ซ (Stoltz.1997: 83 - 84) ในการประกอบกันเป็นผนังแต่ละด้านที่ประกอบกันขึ้นเป็นพีระมิดแห่งความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งองค์ประกอบของ 3 หลักการดังกล่าว คือ

1. จิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้คิดและการเข้าใจ (Cognitive Psychology) เกี่ยวข้องกับความต้องการเพื่อการควบคุมของมนุษย์ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายว่า คนส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาและความคับข้องใจเกิดจากสภาวะจิตใจที่เกิดขึ้นเพราะความคิดที่อึดอัดเกินไป ไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ เมื่อสะสมเป็นเวลานานก็จะเกิดความทุกข์ทรมาน จมอยู่กับความทุกข์ แต่ในทางตรงกันข้าม บางกลุ่มคิดว่าความคับข้องใจเป็นสิ่งที่ชั่วร้าย มีขอบเขตจำกัด เกิดจากภายนอกตัวบุคคลและอยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง คนกลุ่มนี้ยังคงมีความหวัง มีกำลังใจที่จะเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ

2. ประสาทสรีรวิทยา (Neurophysiology) อธิบายว่า สมองเป็นโครงสร้างที่มีความสมบูรณ์สามารถสร้างความเคยชินขึ้นมาได้ เกิดเป็นรูปแบบของนิสัย โดยสามารถถูกยับยั้งหรือเปลี่ยนแปลงได้อย่างฉับพลัน หากเรามีวิธีการเปลี่ยนจิตใจได้น่าสนใจเสียใหม่ สร้างเจตคติทางบวก ก็จะสามารถสร้างความเคยชินและพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้

3. จิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychchoneuroimmunology) อธิบายว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนโดยตรง เพราะความเข้มแข็งทางจิตใจและการรู้จักควบคุมตนเองจะส่งผลต่อภูมิคุ้มกันต้านทานโรคภัยไข้เจ็บของร่างกาย

ภาพประกอบ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ 3 สาขาที่เป็นรูปแบบของความสามารถในการเผชิญ
ปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

1.3 หลักการสำคัญของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

คันทันย์ ฉัตรคุปต์.(2545: 111-114) กล่าวว่าหลักการสำคัญของความสามารถใน
การเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคว่าประกอบด้วย หลักการสำคัญ 4 ประการ ใช้อักษรย่อว่า CORE
ได้แก่

หลักการที่ 1 คือ ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค (Control-C) ผู้ที่มีความสามารถ
ในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งความสามารถนี้เป็น
สิ่งที่บ่งบอกว่าท่านสามารถรับมือต่อสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อตัวท่านได้ดีเพียงใด มีความแน่วแน่
กับการตัดสินใจและคล่องแคล่วในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค สามารถควบคุมสถานการณ์ได้
การควบคุมสถานการณ์มีอยู่ 2 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 เป็นการควบคุมสถานการณ์ที่พบกันได้น้อยมาก คือ การควบคุม
สถานการณ์หลังจากที่ได้ตั้งสติแล้ว เช่น ถ้าเกิดปัญหาขึ้นการโต้ตอบก็อาจจะเป็นการพูดจาที่ทำให้
เสียใจภายหลังหรือทำการกระทำที่ทำให้เสียใจภายหลัง ตัวอย่างเช่น ในกรณีอาจจะโต้แย้งและ
ตวาดใส่อารมณ์กับบุคคลอื่น เมื่อคิดและตั้งสติได้แล้วอาจรู้สึกอยากกลับไปขอโทษ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 เป็นการควบคุมสถานการณ์ทันทีโดยที่เมื่อมีเหตุการณ์สถานการณ์
หรือปัญหาที่เกิดขึ้น บางครั้งความรู้สึกภายในรู้สึกโกรธ รู้สึกผิดหวัง รู้สึกหมดหวัง แต่ความรู้สึกเหล่านั้น

จะถูกปลดด้วยความคิดในทางบวกและมีปฏิริยาโต้ตอบออกมาในทางบวกทันที

หลักการที่ 2 คือ ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค (Ownership-O) หมายถึง ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์โดยถือว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาขององค์กรหรือของตน สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยอื่นที่เป็นองค์ประกอบของปัญหาว่าเกิดจากอะไร ใครควรจะได้รับผิดชอบรู้ถึงหน้าที่บทบาทและตำแหน่งของตนเองอย่างเด่นชัดเมื่อประสบกับปัญหาแบบเดิมอีกก็สามารถแก้ไขได้เร็วขึ้นมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้นรับผิดชอบต่อผลของการกระทำของตนเอง ไม่ผลักความรับผิดชอบให้ผู้อื่น

หลักการที่ 3 คือ ความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค (Reach-R) หมายถึง การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นวิธีการคิดว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่มีจุดจบ เป็นการวัดผลกระทบของปัญหาและความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลว่ามากน้อยเพียงใด สามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบ ควบคุมผลกระทบ และความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตเมื่อมีปัญหาคือความยุ่งยากเกิดขึ้น

หลักการที่ 4 ความสามารถในการอดทนต่ออุปสรรค (Endurance-E) หมายถึงความสามารถของบุคคลในการรับมือกับอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตเป็นคนที่มีมองโลกในแง่ดี พยายามเห็นปัญหาใหญ่ให้เป็นปัญหาเล็กก็จะทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ในที่สุด ซึ่งในชีวิตประจำวันของคนเราหรือในการทำงานทุกอย่างก็จะมีปัญหาใหญ่บ้างเล็กบ้าง การอดทนต่อปัญหาจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ปัญหานั้นหายไป

จากหลักการสำคัญของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคดังกล่าว สรุปว่าความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ประกอบด้วย หลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค ความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค และความสามารถในการอดทนต่ออุปสรรค

1.4 ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544 : 14-16) ได้ยกตัวอย่างคุณลักษณะของคนที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคไว้ดังนี้

1. การตั้งเป้าหมายหรือความปรารถนาอย่างแรงกล้าในสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้า (Aim) แล้วพยายามมุ่งไปยังจุดหมายนั้นให้ได้
2. การมีหัวใจเด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง (Strong Minded) คือ ไม่หวาดกลัวต่อภัยอันตรายและไม่คิดว่าตนเกิดมาเคราะห์ร้าย คนที่มีความเด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง จะมีลักษณะอ่อนโยนแต่มีใช้อ่อนแอ

ทำการเด็ดขาด เคารพบนอบต่อผู้ที่เป็นใหญ่กว่า มีเมตตากรุณาต่อผู้น้อย ไม่ฉุนเฉียวหรือโกรธง่าย คนประเภทนี้แม้จะต้องเผชิญกับความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสก็ไม่ใจเสีย ถึงจะถูกคนอื่นทำร้าย หรือถูกกลั่นแกล้ง ก็ทำร้ายได้เพียงร่างกาย แต่ทำร้ายหัวใจด้วยไม่ได้ หากจะถูกประทุษร้ายจนย่อยยับ ก็สามารถก่อสร้างตนให้กลับดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

3. การมีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence) คือ เชื่อว่าตนเองจะสามารถกระทำในสิ่งที่ตั้งความมุ่งหวังไว้ได้จนสำเร็จ ลักษณะข้อนี้ไม่ใช่คนอวดดี แต่เป็นลักษณะของคนที่พึ่งตนเอง ไม่กลัวที่จะทำแล้วผิดพลาด แต่จะถือเอาความผิดพลาดนั้นมาเป็นบทเรียน เพื่อสอนให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องต่อไป

4. มีพลังอำนาจของความคิดและพลังจิตที่แรงกล้า (Will-Power) ข้อนี้ลักษณะคล้ายคลึงกับการมีหัวใจเข้มแข็ง แต่ต่างกันตรงที่หัวใจเข้มแข็งเป็นเครื่องต้านทานต่อสู้กับความลำบาก ส่วนพลังอำนาจของความคิดและพลังจิตที่แรงกล้าเป็นเครื่องนำไปบรรลุผลที่ต้องการ คนที่จะก้าวขึ้นสู่อำนาจอันใหญ่หลวงได้นั้นจะต้องมีกระแสแห่งดวงจิตแรงพอที่จะข่มหัวใจของคนอื่นลงได้

ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ฝึกฝนได้และสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. รู้จักสร้างกรอบความคิดใหม่ ด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้ที่เคยยอมแพ้ หรือเคยต่อสู้ชีวิตในทางที่ไม่ถูกต้องให้กลายเป็นผู้ที่ทำวิกฤติให้เป็นโอกาส
2. สามารถบริหารจัดการกับชีวิตของตนเองได้ดีขึ้น เช่น ไม่ตำหนิตนเองหรือผู้อื่น และลดการทำร้ายอารมณ์ของตนเอง คือ ไม่โกรธง่าย หงุดหงิดง่าย
3. เมื่อประสบกับความทุกข์ยากหรือความผิดหวังก็สามารถรักษาสภาพจิตใจของตนเองให้เข้มแข็งขึ้นได้ภายในเวลาอันสมควร
4. เมื่อเผชิญปัญหาเรื่องที่ร้ายแรง ก็มีสติสัมปชัญญะที่มั่นคง สามารถแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เข้ามาขัดขวางความสำเร็จของตนได้
5. ปฏิบัติตนให้มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น มีความสุขมากขึ้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
6. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน และสามารถติดต่อสื่อสารกับสมาชิกทีมงานหรือกับเพื่อนร่วมงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
7. ทำให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ไม่เฉื่อยชา มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น

จากผลของการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเป็นแง่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีสติสัมปชัญญะมั่นคง มีอารมณ์ด้านบวก จิตใจเข้มแข็งขึ้น และสุขภาพแข็งแรงขึ้น

1.5 การวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

การวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคประกอบด้วย หลักการสำคัญ

4 ประการ ใช้ตัวย่อว่า CO₂ RE (คีนสนีย์ ฉัตรคุปต์.2545: 111-114) ได้แก่

หลักการที่ 1 คือ ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค (Control-C) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งความสามารถนี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าท่านสามารถรับมือต่อสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อตัวท่านได้ดีเพียงใด ซึ่งบุคคลที่มีคะแนน C สูง จะเป็นคนที่เพียรพยายามทำสิ่งที่ยาก มีความแน่วแน่กับการตัดสินใจและคล่องแคล่วในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ การควบคุมสถานการณ์มีอยู่ 2 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 เป็นการควบคุมสถานการณ์ที่พบกันได้บ่อยมาก คือ การควบคุมสถานการณ์หลังจากที่ได้ตั้งสติแล้ว เช่น ถ้าเกิดปัญหาขึ้นการโต้ตอบก็อาจจะเป็นการพูดจาที่ทำให้เสียใจภายหลัง หรือกระทำการที่ทำให้เสียใจภายหลัง ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีอาจจะโต้แย้งและตวาดใส่อารมณ์ กับบุคคลอื่น เมื่อคิดและตั้งสติได้แล้วอาจรู้สึกอยากกลับไปขอโทษ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 เป็นการควบคุมสถานการณ์ทันทีโดยที่เมื่อมีเหตุการณ์สถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น บางครั้งความรู้สึกภายในรู้สึกโกรธ รู้สึกผิดหวัง รู้สึกหมดหวังแต่ความรู้สึกเหล่านั้นจะถูกปลดด้วยความคิดในทางบวกและมีปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาในทางบวกทันที ยกตัวอย่างเช่น กรณีครูให้คำแนะนำในการทำงาน ในความคิดทางบวกไม่มองว่าเป็นการตำหนิแต่มองว่าเป็นความหวังดีเพื่อให้งานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการควบคุมสถานการณ์ที่ต้องการ โดยอาศัยการฝึกฝน

หลักการที่ 2 คือ สาเหตุและความรับผิดชอบ (Origin-O_r และ Owner-ship-O_w) หมายถึง ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์โดยถือว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาขององค์กร หรือของตน

2.1 สาเหตุบุคคลที่ได้คะแนน O_r สูง คือ คนที่สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยอื่นที่เป็นองค์ประกอบของปัญหาว่าเกิดจากอะไร ใครควรจะรับผิดชอบรู้ถึงหน้าที่บทบาทและตำแหน่งของตนเองอย่างเด่นชัดเมื่อประสบกับปัญหาแบบเดิมอีกก็สามารถแก้ไขได้เร็วขึ้นมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2 ความรับผิดชอบ-บุคคลที่มีคะแนน O_w สูง คือ คนที่ยินดีรับผิดชอบต่อผลของการกระทำของตนเอง ไม่ผลักความรับผิดชอบให้ผู้อื่น คนที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่เป็นผู้ที่กล้ารับผิดชอบต่อบุคคลที่มีความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์สูงจากผลที่เกิดขึ้นมีแนวโน้ม ดังนี้

- สามารถคาดเดาเหตุการณ์แล้วรับมือได้ - ลงมือปฏิบัติ
- มีการพัฒนาต่อไปในเรื่องของเหตุการณ์ที่ได้ประสบ - มีความรับผิดชอบสูง
- มีความพยายามอยู่อย่างต่อเนื่อง - มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นสูง
- กล่าวโทษตนเองในระดับที่เหมาะสม

หลักการที่ 3 คือ การรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค (Reach-R) หมายถึง การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นวิธีการคิดว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่มีจุดจบ เป็นการวัดผลกระทบของปัญหาและความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลว่ามากน้อยเพียงใด บุคคลที่มีคะแนน R สูง คือบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบและควบคุมผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตเมื่อมีปัญหาหรือความยุ่งยากเกิดขึ้นว่าปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับชีวิตสามารถเข้ามาครอบงำชีวิตได้เพียงใด ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคต่ำมักจะยอมให้ปัญหาเข้ามารุกรานในชีวิตอย่างง่ายดาย ยิ่งได้คะแนน R ต่ำมากเท่าไรยิ่งมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นยอมให้ปัญหาเข้ามารุกรานในชีวิตได้อย่างง่ายดายมากขึ้น ทำลายความสุข สุขภาพจิตและส่งเสริมให้เหตุการณ์เลวร้ายกว่าที่เป็นอยู่

หลักการที่ 4 ความอดทนต่ออุปสรรค (Endurance-E) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับมือกับอุปสรรคต่างๆในชีวิตด้วยความเพียรพยายาม มองเห็นว่าอุปสรรคต่างๆจะผ่านพ้นไป บุคคลที่มีคะแนน E สูง จะเป็นคนที่มีความอดทนกับอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาว่าอุปสรรคเป็น สิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว สามารถแก้ไขได้ มีกำลังใจเข้มแข็งในการเอาชนะอุปสรรค และมีความเชื่อว่าเมื่อผ่านพ้นอุปสรรคไปแล้วจะพบกับความราบรื่น ตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีคะแนน E ต่ำเมื่อพบอุปสรรคจะหยุดและหนีปัญหาทันที

การให้คะแนน

ตัวอักษร CO, O_w, R หรือ E แสดงถึงปฏิกริยาที่มีต่อสถานการณ์หนึ่งๆตามข้อคำถาม ซึ่งเป็นสถานการณ์ของปัญหาที่สมมติขึ้น โดยตัวอักษรดังกล่าวจะมีเครื่องหมาย + และเครื่องหมาย - แต่คะแนนที่นำมาวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคได้นั้นจะเป็นคำตอบที่เป็นเครื่องหมาย - เท่านั้น เนื่องจากเป็นคะแนนที่ได้มาจากเหตุการณ์ปัญหาโดยนำคะแนนที่ได้มาจากเหตุการณ์ปัญหาโดยนำคะแนนที่ได้ใส่ลงไปในกระดาศคำตอบที่เตรียมไว้และคำนวณตามหลัก CORE ซึ่งหลักการทั้ง 4 ข้อนี้นี้ปฏิสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

การแปลผล

การแปลผลคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นระดับคะแนนของกลุ่มคนทั่วไป ซึ่งได้เผชิญกับปัญหาต่างๆ ดังนั้นคะแนนจึงเป็นเพียงสิ่งที่จะช่วยให้เข้าใจความเป็นตัวตนของตนเองมากยิ่งขึ้น คะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคจะมีความต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นคนสองคนที่ได้คะแนนระหว่าง 134 กับ 135 ก็จะไม่มีความแตกต่างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามสามารถจัดกลุ่มคนที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูง ปานกลาง ต่ำ ได้ดังนี้

166 – 200 ถ้าคะแนนรวมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคตกอยู่ในช่วงนี้ แสดงว่า เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการทนต่ออุปสรรค และมีความมุ่งมั่นที่จะก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง

135 – 165 ถ้าคะแนนรวมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคตกอยู่ในช่วงนี้ แสดงว่า เป็นบุคคลที่ทำงานดีพอสมควร มีความพยายามที่จะก้าวผ่านความท้าทายต่างๆ เป็นการเริ่มต้นที่ดีของการเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของตนเองได้โดยการปรับด้านต่างๆ ของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคให้สอดคล้องกัน

95 – 134 ถ้าคะแนนรวมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคตกอยู่ในช่วงนี้ แสดงว่า เป็นบุคคลที่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ทุกๆ สิ่งทุกอย่างจะดำเนินไปด้วยความราบเรียบ แต่ก็จะมีทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นจากความพ่ายแพ้ หรือบางที่อาจทำให้ท้อใจ โดยการสะสมภาระที่ต้องรับผิดชอบกับความผิดหวังของชีวิตและความท้าทายต่างๆ แต่ยังสามารถที่จะยกระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของตนเองและเพิ่มประสิทธิภาพ ให้ชีวิตเข้มแข็งได้

60 – 94 ถ้าคะแนนรวมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคตกอยู่ในช่วงนี้ แสดงว่า เป็นบุคคลที่ไม่ใช้ศักยภาพของตนเองให้เป็นประโยชน์ อุปสรรคจะสามารถทำลายบุคคลประเภทนี้ได้อย่างง่ายดาย และอุปสรรคยังเป็นสิ่งที่เพิ่มความยุ่งยากในการก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงควรที่จะต่อสู้กับความรู้สึที่ต้องการความช่วยเหลือ และความพ่ายแพ้ ซึ่งสามารถที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้จากการยกระดับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของตนเอง

0 – 59 ถ้าคะแนนรวมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคตกอยู่ใน ช่วงนี้ แสดงว่า เป็นบุคคลที่จะทนทุกข์กับหนทางต่างๆ โดยไม่จำเป็น บุคคลประเภทนี้ต้องมีแรง บันดาลใจ พลังกำลัง สุขภาพ ความมีชีวิตชีวา การปฏิบัติ ความพยายาม และความหวังที่สามารถทำให้มีกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ ต้องเรียนรู้และฝึกฝนเพื่อจะสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตส่วนตัว

และอาชีพการทำงาน รวมทั้งเข้าถึงอุปสรรคในหนทางใหม่ๆ ได้ดังนั้นต้องทำใจใหม่ เพราะบุคคลเหล่านี้สามารถที่จะก้าวไปข้างหน้าสู่ความยิ่งใหญ่ได้

จาก การวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคดังกล่าว สรุปได้ว่าความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายถึงลักษณะของบุคคลได้ว่า ถ้ามีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นบุคคลนั้นสามารถที่จะควบคุมและแก้ไขสถานการณ์ได้ มีความพยายามที่จะแก้ไข อดทนต่อปัญหาและอุปสรรค ทำให้สามารถเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้ และเมื่อทำได้ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ ประสบความสำเร็จ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสมอง

2.1 ความหมายของความสามารถทางสมอง

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความสามารถทางสมองไว้หลายประการดังนี้

วอร์เรน (ลัวน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541 : 15 อ้างอิงจาก Warren. 1934: 18) ให้ความหมายว่า เป็นสภาวะหรือคุณลักษณะกลุ่มหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นความสามารถของแต่ละบุคคลอันได้จากการฝึกฝนความรู้ทักษะหรือสิ่งตอบสนองเฉพาะอย่าง

อิงลิช และ อิงลิช (ลัวน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541 : 15 อ้างอิงจาก English and English. 1961) ให้ความหมายว่า เป็นนิสัยที่เกิดได้จากประสบการณ์จากการฝึกอบรมทั้งในระบบและนอกระบบ

ครอนบัช (Cronbach. 1970: 200) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกลุ่มความสามารถทางสมองที่ร่วมกันทำงานเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จในกิจกรรมทางปัญญา

บราวน์ (ลัวน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541 : 15 อ้างอิงจาก Brown. 1970) ให้ความหมายว่าเป็นพลังในการเรียนรู้ที่จะทำงานหนักได้ และยังเปรียบเทียบว่า ความสามารถ (ability) มีความเกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน ส่วนความถนัดนั้น มองอิงเรื่องสภาพอนาคต นั่นคือสมการ
ความถนัด + การฝึกฝน = ความสำเร็จ

สโนว์ (ลัวน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541 : 15 อ้างอิงจาก Snow. 1980) ให้ความหมายความสามารถทางสมองว่าเป็นโครงสร้างและเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลที่มีความโน้มเอียงในการพยากรณ์ความแตกต่างผลที่เรียนรู้มาแล้ว ภายใต้เงื่อนไขการเรียนการสอนเฉพาะอย่าง

ลัวิน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2541 : 17-18) ให้ความหมายความสามารถทางสมองว่าเป็นความสามารถที่บุคคลได้รับประสบการณ์ฝึกฝนตนเอง และมีการสั่งสมไว้มากจนเกิดเป็นทักษะพิเศษ แสดงเด่นชัดด้านใดด้านหนึ่ง พร้อมทั้งจะปฏิบัติกิจกรรมด้านนั้นได้เป็นอย่างดี

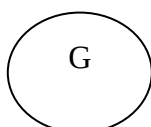
จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสามารถทางสมอง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ได้จากการได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้ และการฝึกฝนตนเองจนเกิดเป็นทักษะที่แสดงออกมาเพิ่มพูนความสำเร็จ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถทางสมอง

นักจิตวิทยาได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสามารถทางสมองของมนุษย์มาเป็นเวลานาน โดยระยะแรกมีความเชื่อว่าความสามารถทางสมองของมนุษย์ เป็นหน่วยรวมหน่วยเดียว ตามความคิดของบิเน็ต และซิมอน (Binet and Simon) ต่อมาในปี ค.ศ.1927 สเปียร์แมน ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของความสามารถทางสมอง พบว่า ความสามารถทางสมองมีสององค์ประกอบคือ องค์ประกอบทั่วไป (General Factor) และองค์ประกอบเฉพาะ (Specific Factor) จากนั้นในปี ค.ศ.1933 เทอร์สตัน ค้นพบว่าความสามารถทางสมองมีหลายองค์ประกอบ และในปี ค.ศ.1967 กิลฟอร์ด ได้นำเสนอโครงสร้างทางสมองของมนุษย์เป็น 3 มิติ จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น มีรายละเอียดดังนี้ (ลัวิน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541: 42-52)

2.2.1 ทฤษฎีองค์ประกอบเดียว (Single Factor Theory / Uni-Factor Theory)

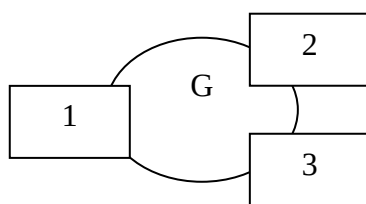
ผู้คิดทฤษฎีนี้คือ บิเน็ต และซิมอน (Binet and Simon) โดยได้เสนอโครงสร้างของความสามารถทางสมองหรือเชาว์ปัญญาว่าเป็นลักษณะอันหนึ่งอันเดียวกันไม่แบ่งแยกออกเป็น ส่วนย่อยๆ คล้ายกับว่าเป็นความสามารถทั่วไป (General ability) และเน้นว่าคนมีความสามารถทางสมองสูงจะมีความสามารถในด้านต่างๆสูง รวมทั้งความสามารถทางสมองของบุคคลจะพาไปตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล สำหรับทฤษฎีนี้บางที่เรียกว่า Global Theory ซึ่งสามารถเขียนแสดงโครงสร้างได้ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงโครงสร้างของเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีองค์ประกอบเดียว

2.2.2 ทฤษฎีสององค์ประกอบ (Bi-Factor Theory)

เป็นทฤษฎีที่เกิดจากการวิเคราะห์คุณลักษณะโดยกระบวนการทางสถิติของสเปียร์แมน (Spearman) พบว่ากิจกรรมทางสมองของมนุษย์ทั้งหลายมีองค์ประกอบอยู่สององค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทั่วไป (General Factor) เรียกว่า G-Factor และองค์ประกอบเฉพาะ (Specific Factor) เรียกว่า S-Factor โดยองค์ประกอบทั่วไปจะมีสอดแทรกอยู่ในทุกอิริยาบถของความคิดและการกระทำของมนุษย์ทุกคน ซึ่งแต่ละคนจะมีองค์ประกอบทั่วไปแตกต่างกัน ส่วนองค์ประกอบเฉพาะนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกัน และเป็นความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล เช่นความสามารถทางด้านดนตรี ทางเครื่องดนตรีกลไก ทางศิลปะวาดเขียน เป็นต้น จะเห็นว่าทฤษฎีนี้เน้นที่ความสามารถทั่วไป (General Factor) เป็นสำคัญ แต่มีตัวประกอบเพิ่มขึ้นมาเป็นตัวประกอบเฉพาะย่อยๆอีก สามารถเขียนโครงสร้างได้ดังภาพประกอบ 6

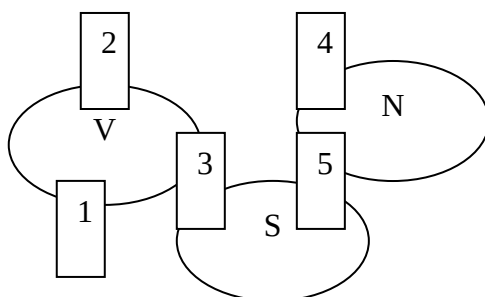

ภาพประกอบ 6 แสดงโครงสร้างของเชอร์รี่ปัญญาตามทฤษฎีสององค์ประกอบ

2.2.3 ทฤษฎีหลายองค์ประกอบ (Multiple Factor Theory)

ผู้คิดทฤษฎีนี้คือ เทอร์สโตน (Thurstone) ซึ่งได้เสนอไว้ในปี ค.ศ 1933 โดยวิจัยโครงสร้างทางสมองด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ทำให้สามารถแยกแยะความสามารถทางสมองออกเป็นส่วนย่อยๆได้หลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะทำหน้าที่เป็นอย่างไรไป โดยเฉพาะหรืออาจจะทำงานร่วมกันบ้าง และพบว่าความสามารถทั่วไปตามแนวคิดของสเปียร์แมนนั้น แท้จริงเป็นความสามารถทางภาษาเท่านั้น ส่วนองค์ประกอบย่อยนั้น เทอร์สโตนให้ชื่อว่าความสามารถปฐมภูมิ (Primary Mental ability) โดยยึดน้ำหนักขององค์ประกอบเด่น (Loading Factor) เป็นสำคัญ แต่จริงๆแล้วกลุ่มของความสามารถหรือองค์ประกอบยังทำหน้าที่เกี่ยวพันกันบ้าง เช่น องค์ประกอบด้านภาษา (Verbal Factor) น้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ความสามารถทางศัพท์ น้ำหนักลดลงมาคือ อุปมาอุปไมยทางภาษา และน้ำหนักน้อยที่สุด คือ คณิตศาสตร์เหตุผล ซึ่งสามารถแสดงให้เห็น

ความสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบ 5 ชุด ที่ขึ้นอยู่ กับ 3 องค์ประกอบ ตามทฤษฎีหลายองค์ประกอบ ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ

7 แสดงโครงสร้างของเซาว์ปัญญาตามทฤษฎีหลายองค์ประกอบ

จากภาพประกอบ 7 แสดงให้เห็นว่าสหสัมพันธ์ของแบบทดสอบ 1,2 และ 3 มีตัวร่วม องค์ประกอบด้านภาษา (Verbal Factor : V) ในทำนองเดียวกันกับแบบทดสอบ 3 และ 5 เป็นผลจาก องค์ประกอบด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Factor : S) และความสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบ 4 และ 5 นั้น เป็นผลจากองค์ประกอบด้านตัวเลข (Number Factor : N) ที่น่าสังเกตคือแบบทดสอบ 3 และ 5 มี องค์ประกอบซ้อนขึ้นมา นั่นคือ V กับ S มีอยู่ในแบบทดสอบ 3 , N และ S มีอยู่ในแบบทดสอบ 5

เทอร์สตัน พยายามวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถของมนุษย์ออกมาซึ่งที่เห็นได้ชัดเจนมี 7 ประการ คือ

- 1.องค์ประกอบด้านภาษา (Verbal Factor หรือ V-Factor) เป็นความสามารถในการเข้าใจ คำศัพท์ ข้อความ บทกวี เรื่องราวต่างๆที่อ่าน ความมีเหตุผลทางภาษาและการเลือกใช้ภาษาได้ อย่างเหมาะสม
- 2.องค์ประกอบด้านความคล่องแคล่วในการใช้ถ้อยคำ (Word Fluency Factor หรือ W- Factor) เป็นความสามารถในการเข้าใจภาษาและใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมและรวดเร็ว สามารถ ใช้ถ้อยคำมากมายอย่างมีทักษะ ความสามารถในการอ่านเอาเรื่อง อ่านแบบเข้าใจความหมาย รู้ความสัมพันธ์ของคำ รู้ความหมายของศัพท์ได้อย่างดี
3. องค์ประกอบด้านจำนวน (Number Factor หรือ N-Factor) เป็นความสามารถในการ คิดคำนวณตัวเลขด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ได้อย่างรวดเร็วถูกต้องและแม่นยำ
4. องค์ประกอบด้านมิติสัมพันธ์ (Space Factor หรือ S-Factor) เป็นความสามารถในการ มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุหรือรูปภาพในมิติต่างๆประกอบกัน ซึ่งอาจเป็นมิติที่คงที่ หรือ ความสัมพันธ์ทางเรขาคณิต และอาจเป็นมิติที่เคลื่อนที่ เช่น เปลี่ยนตำแหน่งหมุนภาพ ฯลฯ

5. องค์ประกอบด้านความจำ (Memory Factor หรือ M-Factor) เป็นความสามารถในการจำเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งต่างๆได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ซึ่งอาจเป็นทั้งสิ่งที่ไม่มีความหมายหรือมีความหมายก็ได้

6. องค์ประกอบด้านสังเกตรับรู้ (Perceptual Speed Factor หรือ P-Factor) เป็นความสามารถในการมองเห็นรายละเอียด ความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างระหว่างสิ่งของต่างๆได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

7. องค์ประกอบด้านเหตุผล (Reasoning Factor หรือ R-Factor) เป็นความสามารถในด้านวิจารณ์ปัญหาเหตุผล ค้นคว้าหาความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการทั้งหลายที่สร้างเป็นกฎ หรือทฤษฎี

2.2.4 ทฤษฎีโครงสร้างสามมิติของปัญญา (Three Face of Intellect Model)

กิลฟอร์ด (Guilford) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างทางสมองของมนุษย์ไว้ในปี ค.ศ. 1967 โดยได้พัฒนาความคิดมาจากทฤษฎีหลายองค์ประกอบของ เทอร์สตัน โดยมีความเชื่อว่าสมรรถภาพทางสมองของมนุษย์มีลักษณะเป็น 3 มิติ ที่มีความสัมพันธ์ผสมผสานกันเป็นความคิด หรือสติปัญญาของมนุษย์ โดยจัดระบบของคุณลักษณะให้อยู่ในรูปใหม่เป็นลูกบาศก์รวมกัน 120 ก้อน และนิยามเป็นคุณลักษณะดังนี้ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541: 48)

มิติที่ 1 กระบวนการคิด (Operation) หมายถึง การปฏิบัติงานทางสมอง หรือกระบวนการคิดแบบต่างๆ กระบวนการคิดจะเกิดตามลำดับจากง่ายไปหายากดังนี้

1. การรู้และเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถที่เห็นสิ่งเร้าแล้วเกิดการรับรู้เข้าใจในสิ่งนั้นๆและบอกได้ว่าสิ่งนั้นๆคืออะไร

2. ความจำ (Memory) หมายถึงความสามารถในการเก็บสะสมความรู้แล้วสามารถระลึกออกมาได้

3. การคิดแบบอบเนกนัย (Divergent Production) เป็นความสามารถในการตอบสิ่งเร้าได้หลายแง่มุมแตกต่างไป เช่น ให้บอกประโยชน์ของก้อนอิฐมาให้มากที่สุดที่จะบอกได้ ถ้าผู้ใดคิดได้มากและแปลกที่สุด มีเหตุมีผล ถือว่ามีความคิดแบบอบเนกนัย

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent Production) เป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบที่ดีที่สุด หาเกณฑ์ที่เหมาะสมได้ดีที่สุด ดังนั้นคำตอบแบบนี้ก็ต้องถูกเพียงคำตอบเดียว

5. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตีราคาลงสรุปโดยอาศัยเกณฑ์ที่ดีที่สุด

มิตีที่ 2 เนื้อหา (Contents) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าต่างๆที่ปรากฏด้วยระบบประสาทสัมผัสทั้งหลาย แล้วบุคคลแยกแยะเพื่อจะรับรู้ แบ่งได้ 4 ประเภทคือ

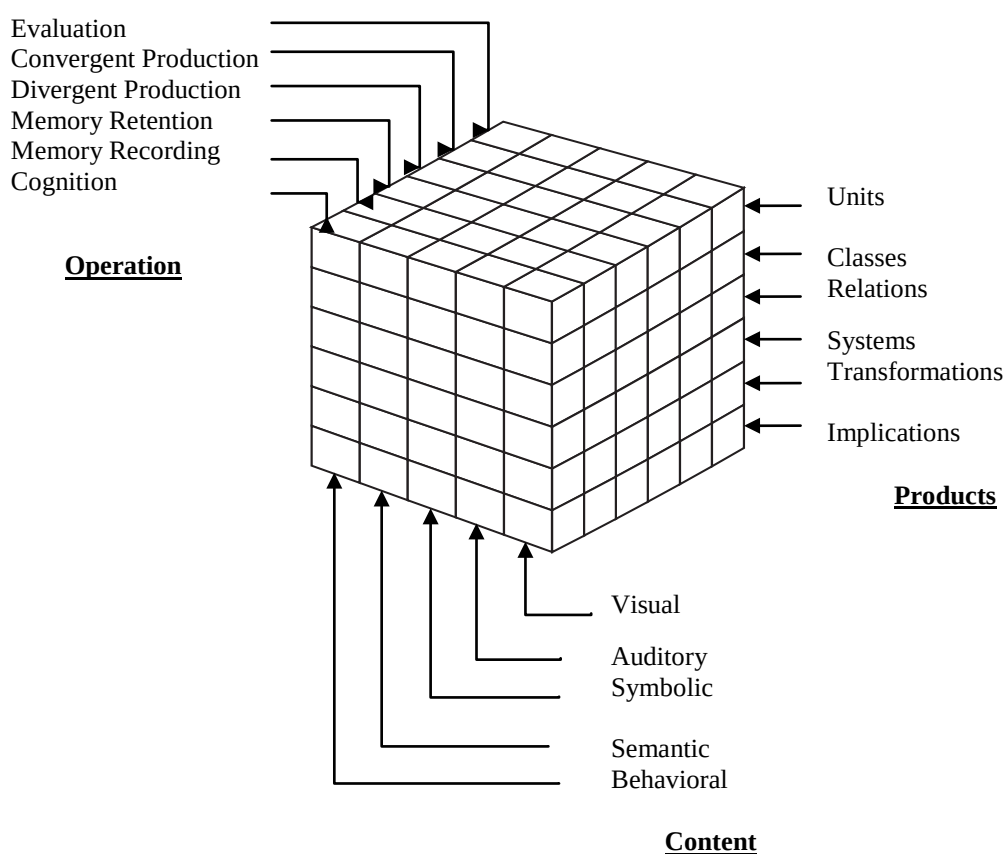
1. ภาพ (Figural) หมายถึง สิ่งเร้าที่เป็นรูปธรรมหรือรูปที่แน่นอนสามารถจับต้องได้ หรือเป็นรูปภาพที่ระลึกนึกออกได้ดังรูปนั้นก็
2. สัญลักษณ์ (Symbolic) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปเครื่องหมายต่างๆเช่น ตัวอักษร ตัวเลข โฉ่นะ ดนตรี รวมทั้งสัญญาณต่างๆด้วย
3. ภาษา (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นคำพูดหรือภาษาเขียนที่มีความหมายสามารถใช้ติดต่อสื่อสารแต่ละกลุ่มได้ แต่ส่วนใหญ่มองในด้านการคิด (Verbal thinking) มากกว่าการเขียน คือมองความหมาย
4. พฤติกรรม (Behavioral) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออกรวมทั้งเจตคติ ความต้องการ การรับรู้ ความคิด ฯลฯ

มิตีที่ 3 ผลการคิด (Products) เป็นผลของกระบวนการจัดกระทำของความคิดกับข้อมูลจากเนื้อหา ผลผลิตของความคิดแยกได้เป็นรูปร่างต่างๆซึ่งแบ่งออกได้ 6 อย่าง

1. หน่วย (Units) หมายถึง สิ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวเลขแตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น คน สุนัข แมว เป็นต้น
2. จำพวก (Classes) หมายถึง ชุดของหน่วยที่มีคุณสมบัติร่วมกัน เช่น ข้าวโพด กับ มะพร้าวเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวเหมือนกัน เป็นต้น
3. ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ผลของการโยงความคิดสองประเภทหรือหลายประเภทเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจจะเป็นหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ ก็ได้ เช่น คนกับอาหาร ต้นไม้กับปุ๋ย เป็นต้น
4. ระบบ (Systems) หมายถึง การจัดองค์การ จัดแบบแผนหรือจัดรวมโครงสร้างให้อยู่ในระบบว่าจะไรมาก่อนอะไรมาหลัง
5. การแปลงรูป (Transformations) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้มีรูปแบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงอาจจะมองในรูปแบบของข้อมูลหรือประโยชน์ก็ได้
6. การประยุกต์ (Implications) หมายถึง ความเข้าใจในการนำเสนอข้อมูลไปใช้ขยายความเพื่อความพยากรณ์ หรือ คาดคะเนข้อความในตรรกวิทยา ประเภท “ถ้า...แล้ว...” ก็ เป็นพวกใช้คาดคะเนโดยอาศัยเหตุผล

เมื่อรวมทั้งสามมิตีประกอบกันจะเห็นว่ามีการสร้างการวัดเชาว์ตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด ประกอบด้วย $5 \times 4 \times 6 = 120$ หน่วยลูกบาศก์ แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1977 กิลฟอร์ดได้เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมมิตีที่ 2 ด้านเนื้อหา (Content) ในส่วนของภาพ (Figural) ออกเป็นภาพที่รับรู้ทางตา (Visual) และเสียงที่

รับรู้ทางหู (Auditory) จึงทำให้มิติที่ 2 ด้านเนื้อหาเพิ่มเติม 5 ลักษณะ และโครงสร้างการวัดเชาว์ตาม ทฤษฎีของกิลฟอร์ดก็เพิ่มขึ้นเป็น $5 \times 5 \times 6 = 150$ หน่วยลูกบาศก์ และในปี ค.ศ. 1988 กิลฟอร์ดก็ เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในมิติที่ 1 ด้านกระบวนการหรือวิธีการของความคิด (Operation) โดยขยาย องค์ประกอบด้านความจำ (Memory) ออกเป็นการเก็บรักษาความจำ (Memory Retention)และการ บันทึกความจำ (Memory Recording) จึงทำให้โครงสร้างการวัดเชาว์ตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด เปลี่ยนไปเป็น $6 \times 5 \times 6 = 180$ หน่วยลูกบาศก์ ดังภาพประกอบ 8

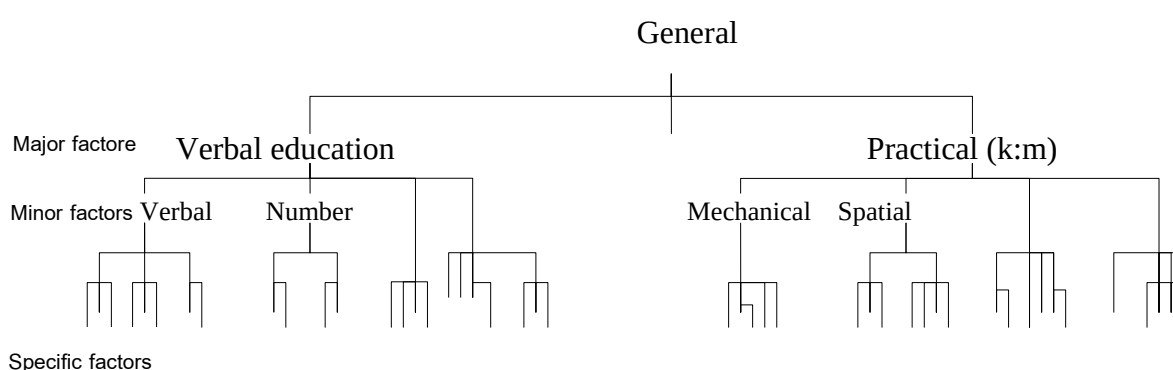

ภาพประกอบ 8 รูปแบบโครงสร้างทางสติปัญญา (Model of Structure of Intellect)

2.2.5 ทฤษฎีไฮราจิคัล (Hierarchical Theory)

เป็นทฤษฎีที่นักจิตวิทยาในกลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วย เวอร์นอน (Vernon) เบิร์ท (Burt) และฮัมเฟรย์ (Humphreys) ได้เสนอโครงสร้างของความสามารถทางสมองตามแบบสเปียร์แมนว่า องค์ประกอบทั่วไป (G-Factor) ขึ้นต่อไปแบ่งออกเป็นองค์ประกอบใหญ่ๆที่เรียกว่า Major Group Factor ได้ 2 องค์ประกอบ ดังนี้ Verbal-Education (V : Ed) และ Practical-Mechanical (K : Ed) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2541: 47)

องค์ประกอบใหญ่ 2 องค์ประกอบนี้ยังแบ่งออกเป็นส่วนย่อยๆ ลงไปอีก Verbal-Education แบ่งเป็นองค์ประกอบด้านภาษา (Verbal) ด้านตัวเลข (Numeric) และอื่นๆ องค์ประกอบ Practical-Mechanical ยังแบ่งย่อยออกเป็นความสามารถทางเครื่องกล (Mechanical-Information) ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial) และความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อ (Manual) โดยเรียกกุ่มรวมความสามารถนี้เป็นองค์ประกอบย่อย (Minor Group Factor) ระดับที่ต่ำที่สุดขององค์ประกอบในรูปแบบนี้ยังมีองค์ประกอบย่อยๆเรียกว่า องค์ประกอบเฉพาะ (Specific factor) ถ้าพิจารณาโครงสร้างอันนี้แล้วก็ไม่แตกต่างกับลักษณะของต้นไม้แห่งกิ่งก้านใหญ่เล็กลงไปตามลำดับ ลำต้นเปรียบเสมือน G - Factor กิ่งก้านเล็กๆเปรียบเสมือน Specific Factor นั่นเอง ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 โครงสร้างความสามารถทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีไฮราจิคัล

2.2.6 ทฤษฎีความสามารถทางสมองของคัทเทิล

ทฤษฎีนี้คิดค้นโดย อาร์ บี คัทเทิล (R.B Cattel) เสนอผลงานนี้เมื่อปี ค.ศ.1963 โดยแบ่งโครงสร้างความสามารถทางสมองออกเป็น 2 ส่วน คือ Fluid component และ Crystallized component

Fluid component ความสามารถทางสมองที่เป็นอิสระปราศจากการเรียนรู้และประสบการณ์ เป็นผลมาจากพันธุกรรม และเป็นความสามารถทั่วไป ซึ่งความสามารถด้านนี้มักจะอยู่ในทุกอิริยาบถของกิจกรรมทางสมองที่เป็นการคิด ความจำ การแก้ปัญหา ที่ไม่ใช่ด้านภาษา หรือ

วัฒนธรรม ความสามารถทางสมองชนิดนี้ประกอบด้วยหลายประเภท เช่น สมรรถภาพในการใช้เหตุผล การอนุมาน การมองเห็นความสัมพันธ์ของภาพและสิ่งของ ฯลฯ

Crystallized component ความสามารถทางสมองที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ เป็นความสามารถที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ประกอบด้วยสมรรถภาพหลายอย่างเช่น ความสามารถในการเข้าใจภาษา ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ความสามารถในการประเมินคุณค่า ฯลฯ ซึ่งความสามารถเหล่านี้ต้องฝึกฝนจึงจะออกมา

จากทฤษฎีข้างต้น สรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสามารถทางสมองมีนักจิตวิทยา และนักการศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความสามารถทางสมองแตกต่างกันไป ซึ่งทฤษฎีที่เกิดขึ้นใหม่นั้นจะเน้นศึกษาความสามารถทางสมองที่แตกย่อยเฉพาะออกไป

2.3 การวัดความสามารถทางสมอง

การวัดความสามารถทางสมองได้แบ่งออกเป็นกลุ่มตามแนวคิดของนักทฤษฎีแต่ละกลุ่มโดยให้ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดการวัดความสามารถทางสมองแต่ละกลุ่มดังนี้

2.3.1 แบบทดสอบสแตนฟอร์ด-บินเน็ต (Stanford-Binet Scale)

แบบทดสอบสแตนฟอร์ด-บินเน็ต เป็นแบบทดสอบที่วัดความสามารถทางสมองเป็นรายบุคคลตั้งแต่ เด็กอายุ 2 ขวบจนถึงผู้ใหญ่ โดยจะวัดด้านต่างๆจำนวน 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านภาษา (Language) อาจะวัดโดยเรียกชื่อวัตถุจากภาพ นิยามคำ หาคำที่มีเสียงพ้องกัน (คำพ้อง)
2. ด้านเหตุผล (Reasoning) วัดได้โดยให้ตอบปัญหาที่ไม่ใช่ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นปัญหาทั่วไป ให้ทายข้อความที่ถามประหลาด ให้คำถามตรรกวิทยาต่างๆ
3. ด้านความจำ (Memory) เป็นการจำประโยคภาษา จำตัวเลข
4. ด้านความคิดรวบยอด (Conceptual) เป็นการอธิบายสิ่งที่ได้รับรู้ เช่น อธิบายสุภาษิต เรื่องราวที่ได้อ่าน ได้เห็น หรือหาลักษณะพื้นฐานที่สิ่งนั้นเหมือนกัน
5. ด้านเข้าใจสังคม (Social Intelligent) เป็นการเข้าใจถึงเอกลักษณ์ของสังคมและความสัมพันธ์ของเอกลักษณ์นั้นๆ การมองภาพแล้วสรุปว่าภาพนั้นแสดงถึงอะไร ต้องการจะสื่ออะไรให้ผู้ดูเห็น
6. ด้านเหตุผลทางตัวเลข (Numerical Reasoning) เป็นการวัดการเปลี่ยนตัวเลข ความสัมพันธ์ของตัวเลข การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

7. ด้านทักษะการมองเห็น (Visual-Motor) เป็นการวัดในด้านการประกอบรูปได้ตามที่กำหนด คุณภาพของแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป ส่วนความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์และตามสภาพความเป็นจริงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.40 ถึง 0.75 (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2541: 60)

2.3.2 แบบทดสอบเวชเลอร์ (Wachster Intelligent)

แบบทดสอบเวชเลอร์ นี้เป็นแบบทดสอบรายบุคคลแต่ได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากแนวของ สแตนฟอร์ด-บินเน็ต มาก แบบทดสอบของเวชเลอร์มีอยู่ 3 อย่างคือ

WAIS (Wechsler Adult Intelligence Scale)

WAISC (Wechsler Intellingance Scale For Children)

WPPSI (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence)

WISC-R เป็นระดับเด็กตั้งแต่ Revised edition ในปีค.ศ. 1974

ซึ่งแต่ละชุดองค์ประกอบของการวัดคล้ายกันมาก จะแตกต่างกันก็เพียงความยากของตัวคำถามเท่านั้น แบบทดสอบของเวชเลอร์แบ่งเป็นองค์ประกอบใหญ่ๆ 2 องค์ประกอบคือ

1. แบบทดสอบภาษา (Verbal scale) แบ่งเป็นชุดย่อยดังนี้

แบบทดสอบความรู้ (Information) เป็นการวัดความจำของความรู้ทั่วไป มีการกำหนดคำถามเพื่อให้ผู้ตอบระลึกนึกถึงความจริงที่เคยเรียนมานำมาตอบคำถามนั้นๆ

แบบทดสอบความเข้าใจ (Comprehension) เป็นการวัดความเข้าใจ ยกวัตถุหรือสถานการณ์ให้ แล้วให้อธิบายคุณสมบัติหรือสาเหตุของสิ่งนั้น หนึ่งหรือหลายอย่าง

แบบทดสอบเลขคณิต (Arithmetic) เป็นการวัดความสามารถด้านตัวเลขมีการกำหนดโจทย์ปัญหาที่ต้องใช้ภาษาในการอธิบาย แล้วให้ผู้ตอบคำนวณหาคำตอบที่ถูกต้อง

แบบทดสอบความคล้ายคลึง (Similarities) เป็นการวัดความสามารถด้านเหตุผล โดยการกำหนดสิ่ง A และ B ขึ้นแล้วให้หาความสัมพันธ์

แบบทดสอบคำศัพท์ (Vocabulary) เป็นการวัดความสามารถด้านความจำ ลำดับเลข โดยมากมีเลขโดดๆ เรียงกัน 3 ตัวหรือมากกว่านั้น ผู้ดำเนินการสอบพูดตัวเลขเหล่านั้น แล้วให้ผู้ตอบตอบตามในทันทีทันใด

2. แบบทดสอบภาคปฏิบัติ (Performance scale) แบบทดสอบกลุ่มนี้เป็นประเภทปฏิบัติจริง มีแบบทดสอบย่อยๆอยู่ 6 ชุด ดังนี้

แบบทดสอบการวางแผนจากลูกบาศก์ (Block design) วัดความสามารถในการสร้างแบบแผนจากลูกบาศก์ 4 ถึง 9 อัน ที่มีเครื่องหมายแต่ละหน้าแตกต่างกัน แล้วนำเอาลูกบาศก์เหล่านั้นมาวางเรียงให้ถูกต้องตำแหน่งให้ได้แบบเครื่องหมายที่กำหนดให้ไว้แล้วในแบบ ซึ่งมีอยู่หลายแบบ

แบบทดสอบการทำภาพให้สมบูรณ์ (Picture completion) วัดความสามารถในการวิเคราะห์ส่วนประกอบของภาพบางส่วนที่ขาดหายไป โดยจะมีภาพมาให้แล้วให้บอกชื่อส่วนที่ภาพนั้นขาดหายไป

แบบทดสอบการจัดรูปภาพ (Picture arrangement) วัดความสามารถด้านการเรียงรูปภาพที่กำหนดให้แล้วด้วยความตามเรื่องที่เล่าหรือตามสภาพความเป็นจริง

แบบทดสอบการรวบรวมนวัตถุ (Object assemble) วัดความสามารถด้านสังเคราะห์ทั้งหมดจากส่วนย่อยๆแบบทดสอบจะมีส่วนประกอบของภาพแล้วให้ผู้เข้าสอบนำชิ้นส่วนมาประกอบกันเป็นดังภาพที่กำหนดให้

แบบทดสอบสัญลักษณ์ (Coding) วัดความสามารถด้านความจำสัญลักษณ์แบบทดสอบนี้กำหนดตัวเลขกับสัญลักษณ์ให้ แล้วจะมีเป็นข้อสอบให้จับคู่ตัวเลขกับสัญลักษณ์

แบบทดสอบทางววน (Mazes) วัดความสามารถด้านในการเลือกทางเดินได้ถูกต้อง ข้อสอบนี้ต้องการให้เด็กหาทางออกจากการวางแนวทางเดินให้สลับซับซ้อนดังเช่น เขาวงกต แล้วให้หาทางออกให้ได้ในระยะเวลาเร็วที่สุด

2.3.3 แบบทดสอบคาลิฟอร์เนีย ออฟเมนตัลเมอริตี้ (California Test of Mental Maturity)

แบบทดสอบชุดนี้สร้างเพื่อวัดองค์ประกอบใหญ่ๆ 5 องค์ประกอบ(ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2541: 65-67)

องค์ประกอบที่ 1 เหตุผลทางตรรกวิทยา (Logical Reasoning) มุ่งวัดความสามารถด้านอนุमानและอุปมาน โดยใช้เหตุผลทางตรรกวิทยา ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 3 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบการวัดความสามารถด้านตรงข้าม ด้านเหมือนกัน (Similarities) และอุปมาอุปไมย (Analogies)

องค์ประกอบที่ 2 มิติสัมพันธ์ (Spatial Relationships) มุ่งวัดความสามารถในการมองเห็นภาพเมื่อตำแหน่งเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 2 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบขวาและซ้าย และแบบทดสอบทักษะการมองภาพพื้นที่

องค์ประกอบที่ 3 ตัวเลขเหตุผล (Numerical Reasoning) มุ่งวัดเหตุผลเกี่ยวกับปริมาณ เน้นความเข้าใจในมโนภาพของตัวเลข ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 3 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบอนุกรมตัวเลขค่าของตัวเลข และโจทย์ปัญหา

องค์ประกอบที่ 4 มโนภาพด้านภาษา (Verbal Concept) มุ่งวัดความเข้าใจภาษาและการสรุปเหตุผลทางภาษา ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 2 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบสรุปความ (Inferences) และความเข้าใจด้านภาษา

องค์ประกอบที่ 5 ความจำ (Memory) มุ่งวัดความสามารถในการระลึกออกของความรู้ที่เคยประสบมา ซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 2 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบความจำทันทีทันใด (Immediate Recall) และการวัดความจำแบบเว้นช่วง (Delayed Recall)

แบบทดสอบคำศัพท์เนียบฉบับสั้น เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้สะดวก และได้ผลเหมือนกับแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ โดยตัดองค์ประกอบความจำออกไป

2.3.4 แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองโอติส-เลนนอน (Otis-Lennon Mental Ability Test มีชื่อย่อว่า OLMAT)

แบบทดสอบนี้สร้างเพื่อวัดความสามารถทางสมอง 6 ระดับ ได้แก่ ระดับอนุบาล , ระดับชั้น 1 ถึง 1.5 , ระดับชั้น 1.6 ถึง 3.9 , ระดับชั้น 4.0 ถึง 6.9 , ระดับชั้น 7.0 ถึง 9.9 และระดับชั้น 10 ถึง 12.9 สำหรับเนื้อหาของแบบทดสอบโอติส-เลนนอน วัดความสามารถ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความเข้าใจด้านภาษา (Verbal Comprehension) แยกวัดรายละเอียดลงไปดังนี้

คำที่มีความหมายเหมือนกัน วัดความสามารถด้านหาความหมายและนิยามของศัพท์หรือคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันที่สุด

คำตรงกันข้าม วัดความสามารถด้านหาความหมายและนิยามของศัพท์หรือคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

ประโยคสมบูรณ์ วัดความสามารถด้านหาความหมายทางภาษามาเติมลงในประโยคที่เว้นว่างให้สมบูรณ์มีความหมายที่สุด

การกระจายประโยค วัดความสามารถ ความเข้าใจโครงสร้างของประโยค

2. เหตุผลด้านภาษา (Verbal Reasoning) แยกวัดรายละเอียดลงไปดังนี้

วัดอักษรไขว้ในตาราง วัดความสามารถในการจัดอักษรให้มีความหมายคล้ายอนุกรม 2 อนุกรม แต่ละอนุกรมมีความหมายสอดคล้องของมันเป็นเองแล้วให้หาช่องว่างในอีกอนุกรมหนึ่ง

อุปมาอุปไมยด้านภาษา วัดความสามารถด้านเหตุผลแบบเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของคู่หนึ่ง แล้วจะเหมือนกับอะไร สัมพันธ์กับอะไร ซึ่งภาษาวัดผลเรียกว่า วิเคราะห์ความสัมพันธ์

จัดพวกด้านภาษา วัดความสามารถด้านเหตุผลแบบจำแนกประเภทว่า สิ่งใดเป็นพวกเดียวกันหรือสิ่งใดไม่เป็นพวกเดียวกัน

สรุปความ วัดความสามารถด้านสรุปผลจากเหตุต่างๆ แล้วสรุปผลว่าน่าจะเป็นอย่างไร

การเลือกแบบตรรกวิทยา วัดความสามารถด้านการนำหลักตรรกวิทยาไปใช้

3. เหตุผลภาพ (Figural Reasoning) แยกวัดรายละเอียดลงไปดังนี้

วัดอุปมาอุปไมยภาพ วัดความสามารถด้านวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาพทรงเรขาคณิต

อนุกรมภาพ วัดความสามารถในการจับหาเหตุผลผลของการเปลี่ยนแปลงของภาพอย่างมีระบบแล้วสามารถตอบได้ว่าภาพต่อไปเป็นภาพอะไร

ภาพตารางสัมพันธ์ วัดความสามารถคล้ายอนุกรมภาพ แต่มีหลายอนุกรมที่อาจอ่านได้ทั้งทางขึ้นและทางขวาง ภาษาไทยมักใช้อนุกรมมิติ

4. ปริมาณเหตุผล (Quantitative Reasoning) แยกวัดรายละเอียดลงไปดังนี้

วัดตัวเลขอนุกรม วัดความสามารถในการหาเหตุผลจากตัวเลขที่เรียงอันดับกันไว้ว่าเกิดจากวิธีการใดและตัวต่อไปควรจะเป็นค่าเท่าใด

เลขคณิตเหตุผล เป็นโจทย์เลขไม่ยากนักแต่ต้องอาศัยมโนภาพทางเลขคณิตมากขึ้น

2.3.5 แบบทดสอบวัดความสามารถพื้นฐานทางสมอง (Primary Mental Ability Test)

แบบทดสอบนี้สร้างขึ้นโดยเทอร์สตัน เพื่อวัดองค์ประกอบสมองด้านต่างๆที่สำคัญ มีตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยม (เกรด 1-12) แบบทดสอบ PMA แบ่งทดสอบย่อยๆ เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ความสามารถด้านภาษา (Verbal Meaning : V) เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถที่แสดงออกมาด้วยคำศัพท์หรือความหมายของภาษา คำพ้อง มุ่งวัดความสามารถในความเข้าใจเป็นหลัก
2. ความสามารถด้านตัวเลข (Number Facility : N) เป็นการวัดความสามารถด้านตัวเลขโดยการเปรียบเทียบจำนวนปริมาณที่แตกต่างกัน รวมถึงการคิดคำนวณตัวเลข ปริมาณและโจทย์คณิตศาสตร์เหตุผลด้วย
3. ความสามารถด้านเหตุผล (Reasoning : R) เป็นการวัดความสามารถด้านการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล เป็นพื้นฐานในการจัดเรียงอักษร ภาพ อนุกรม ให้เป็นไปตามแบบแผนหรือกฎใด กฎหนึ่งโดยสามารถอธิบายอย่างมีเหตุผลได้
4. ความสามารถในการรับรู้อย่างรวดเร็ว (Perceptual Speed : P) เป็นการวัดความสามารถด้านประสาทสัมผัสด้านการมองเห็นความเหมือนหรือแตกต่างกัน ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว
5. ความสัมพันธ์ด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Relation : S) เป็นการวัดความสามารถด้านการรับรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นลักษณะภาพมิติสัมพันธ์ อาจจะเป็นภาพทางเรขาคณิตต่างๆ เช่น การตัดภาพ การหมุนภาพ การประกอบภาพ เป็นต้น

สำหรับคุณภาพของแบบทดสอบ PMA หาความเชื่อมั่นหาโดยวิธีการแบ่งครึ่งฉบับมีค่าระหว่าง 0.87 ถึง 0.96 และหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างกับแบบทดสอบหลายฉบับแต่ได้ค่าความเที่ยงตรงที่เทียบจากแบบทดสอบของโอติส – เลนอน มีค่าสูงสุดคือ .71 การแปลผลคะแนนจากการทดสอบจะแปลผลออกมาเป็นเส้นภาพ (Profile) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ.2541: 65)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางในการวัดความสามารถทางสมองมีความแตกต่างกันในแง่ของจุดมุ่งหมายในการสร้าง การจัดแบ่งชุดของแบบทดสอบย่อย ซึ่งโดยรวมแล้วแบบทดสอบย่อย

ดังกล่าว จะวัดคุณลักษณะใกล้เคียงกัน คือ วัดความสามารถด้านจำนวนตัวเลข วัดความสามารถด้านภาษาและวัดความสามารถด้านเหตุผล

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

3.1 ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

แมคเคลแลนด์ และคนอื่นๆ (McClelland; & others. 1953: 110 -111) ให้ความหมาย ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motive) หมายถึง ความปรารถนาของบุคคลที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แข่งขันกันด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม (Standard of excellence) หรือ ทำให้ดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องพยายามเอาชนะอุปสรรคต่างโดยไม่ย่อท้อ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว

แอทคินสัน (Atkinson. 1966: 240-241) ได้อธิบายว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินจากตนเองหรือบุคคลอื่น โดยเทียบกับมาตรฐานอันดีเลิศ ผลจากการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจเมื่อกระทำได้สำเร็จหรือไม่พึงพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ

ลินด์แกรน (Lindgren. 1957: 31-34) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) ซึ่งความต้องการดังกล่าว เปรียบได้กับ ความต้องการขั้นสูงของมาสโลว์ (Maslow) ที่เรียกว่า Self Actualization เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเองทั้งในด้านความสามารถ ความถนัด รวมทั้งศักยภาพอื่นๆ และมีความปรารถนาที่จะใช้ความสามารถและศักยภาพอย่างเต็มที่

ฮิลการ์ด (Hillgard. 1967: 153) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นแรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ดีเยี่ยม

เฮอร์แมน (Herman. 1970: 353) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความต้องการได้รับผลสำเร็จจากการกระทำในสิ่งที่ยาก ต้องการเอาชนะอุปสรรค และบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศ ต้องการเป็นคนเก่งมีความสามารถในการแข่งขันและเอาชนะคนอื่น ๆ ต้องการเพิ่มการยอมรับตนเอง โดยการบรรลุความสำเร็จในกิจกรรมที่เป็นอัจฉริยะ

กู๊ด (Good.1973: 375) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนาและความพยายามอย่างที่จะศึกษาให้บรรลุสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สพาฟฟอร์ด ฟิช และกรอสเซอร์ (Spafford, Pesce; & Grosser. 1977: 3) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลแต่ละคนที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้ดี เพื่อบรรลุความสำเร็จที่ตั้งใจอย่างดีที่สุด

บุญชม ศรีสะอาด (2524 : 25) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการสัมฤทธิ์ผลเป็นแรงจูงใจที่พยายามกระทำหรือแข่งขันกันกระทำ เพื่อให้ได้เกณฑ์มาตรฐานอันดีเยี่ยม บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะพยายามกระทำเพื่อให้สัมฤทธิ์จะพยายามกระทำเพื่อให้สัมฤทธิ์ในด้านอื่นๆ สูงด้วย

สุชาดา สุธรรมรักษ์ (2531 : 186 - 187) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความมุ่งหวัง ที่จะประสบความสำเร็จ ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเอาชนะคนอื่น หรือเพื่อความต้องการที่จะเพิ่มศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำ และนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์

พระเทพเวที (2532: 48 - 50) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่ามี 2 แบบคือ แบบที่ 1 เป็นการใฝ่ความเป็นเลิศที่สนับสนุนระบบการแข่งขัน แบบที่ 2 คือการใฝ่ความเป็นเลิศแท้ซึ่งประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 ถ้าทำก็ทำให้ดีเลิศให้ได้ที่สุดเต็มที่แห่งงานนั้นๆ ประการที่ 2 ความเป็นเลิศเพราะดีที่สุดเต็มที่แห่งความสามารถแห่งตัวเรา และประการสุดท้าย คือ สิ่งนั้นมีความเป็นเลิศโดยเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเกื้อกูลที่สุด เป็นประโยชน์ที่สุดแก่ชีวิตและสังคม

อารี พันธุ์ณี (2546: 106) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้ดี และประสบความสำเร็จ

นวลละอ อสุภาผล (2536 : 30) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งบางครั้งเรียกว่า ความต้องการสัมฤทธิ์ผล หมายถึง พลังความต้องการของบุคคลในสิ่งที่ดีเยี่ยม มีความมานะบากบั่นฟันฝ่าอุปสรรคในการทำงาน ต้องการความสำเร็จในการทำงานที่ยาก และทำได้ดีกว่าคนอื่นๆ รู้วิธีแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จอย่างถาวร ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจึงเป็นผู้ที่ตั้งใจทำงาน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพสูง เห็นความสำคัญของงานและคุณภาพมากกว่าลาภยศสรรเสริญ

พงษ์พันธ์ พงษ์ไสภา (2542 : 140) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลมีความต้องการกระทำสิ่งต่างๆ ทั้งในหน้าที่การงาน และเรื่องส่วนตัวให้สำเร็จลุล่วง

เพราพรณ เปี้ยนภู (2542: 325) กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึงความต้องการของมนุษย์ที่จะทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างดีเยี่ยม ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะตั้งมาตรฐานต่างๆ สำหรับตนเองอย่างดีที่สุด มีความมุ่งมั่นและต่อสู้เพื่อจะทำงานให้ได้ตามเป้าประสงค์ด้วยตนเอง และมีความสนใจที่จะให้ตนมีความเป็นเลิศ โดยไม่มุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลหรือเกียรติยศ หรือแม้แต่การได้รับการยอมรับเป็นวิงตอบแทน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 224 - 225) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นแรงจูงใจที่บุคคลจะกระทำการสิ่งต่างๆ ใ้ได้รับความสำเร็จ ซึ่งบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความเพียรพยายาม อดทน ทำงานมีแผน ตั้งระดับความหวังไว้สูง และพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ จะมีลักษณะการทำงานที่ไม่มีเป้าหมายหรือตั้งเป้าหมายง่ายๆ เพราะกลัวความล้มเหลวในการทำงาน

สุรางค์ โค้วตระกูล (2545 : 172) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึงแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of excellence) ที่ตนเองตั้งไว้

จากความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ใ้ได้รับความสำเร็จ มีความมานะบากบั่นฟันฝ่าอุปสรรคในการทำงาน ต้องการความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แนวคิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวพุทธศาสนา

ในทางพุทธศาสนา (ชัยพร วิชชาวุธ.2525 : 137) แรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ ได้แก่ ความอยาก เรียกว่า ตัณหา ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 กามตัณหา หมายถึง ความอยากในสิ่งที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจในรูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส

ประเภทที่ 2 ภวตัณหา หมายถึง ความอยากที่จะเป็น อันได้แก่ อยากเป็นเศรษฐี อยากเป็นดารา อยากเป็นบัณฑิต ฯลฯ

ประเภทที่ 3 ตัณหา ประเภทนี้ ทำให้เกิดอุปทาน คือความยึดมั่น ถือมั่น และทำให้เกิดเจตจำนงในการทำพฤติกรรมต่างๆ เช่น อยากเป็นเศรษฐี ก็ทำให้ยึดมั่นในความคิดเกี่ยวกับความสุขสบายของเศรษฐี ยึดมั่นที่จะทำให้ตนร่ำรวยจึงมีพฤติกรรมขยันขันแข็งในการทำมาหากินหรือโกงกิน เพื่อให้ได้เป็นเศรษฐี เป็นต้น

นอกจากนี้ในทางพุทธศาสนา (อมร รักษาสัตย์. 2522 : 62-63) ยังได้กล่าวถึงเนื้อหาความต้องการของมนุษย์โดยแบ่งหยาบๆ ได้ 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 ความต้องการเบื้องต้น คือ ปัจจัย 4 อันเป็นสิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย

ประเภทที่ 2 ความต้องการทั่วไป ได้แก่ โลกธรรมทั้ง 4 คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ บารมี และ
เฉพาะความสุขของคฤหัสถ์จำแนกได้อีก 4 ประการ คือ สุขเกิดจากการมีทรัพย์ สุขเกิดจากการใช้ทรัพย์
สุขเกิดจากการบริโภค และสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ

ความสำเร็จในการทำงานจัดอยู่ในประเภทความต้องการทั่วไป ซึ่งได้กล่าวไว้ในอิทธิบาท 4
คือ ฉันทะ (ความพอใจในงาน) วิริยะ (มีความเพียรในงาน) จิตตะ (เอาใจใส่จดจ่อในงาน) วิมังสา
(หาทางปฏิบัติงานนั้นให้ดีที่สุด) จะเห็นว่าคนเราเมื่อมีฉันทะมีความพอใจในงานย่อมเกิดแรงจูงใจ
ขึ้นในตัวเอง อันจะเป็นแรงจูงใจถาวร เพราะงานต้องอยู่กับเราชั่วชีวิต เมื่อเผชิญอุปสรรคหากเรามี
อิทธิบาท 4 นี้ เราจะสามารถประสบความสำเร็จซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา

พระราชวรமுณี (2532 : 35-52) กล่าวว่า แรงจูงใจที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตมนุษย์คือ
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือความปรารถนาเป็นเลิศ (need for achievement or desire for excellence)
การใฝ่ความเป็นเลิศหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มี 2 แบบคือ

แบบที่ 1 การใฝ่ความเป็นเลิศที่สนับสนุนการแข่งขันเป็นการนึกถึงความเป็นเลิศในแง่
ที่จะวัดกับคนอื่น แข่งกับคนอื่น โดยจะต้องเหนือกว่าเขา ชนะเขา ดีกว่าเขา อันนี้เรียกว่า ความเป็นเลิศ
เทียม ซึ่งไม่สอดคล้องกับกระบวนการศึกษา

แบบที่ 2 การใฝ่ความเป็นเลิศแท้ ไม่ใช่ความเป็นเลิศเทียม คือ ความเป็นเลิศ
ที่ไม่จำเป็นต้องไปแข่งขันไปวัดกับคนอื่นว่าดีกว่าเขา หรือเหนือกว่าเขา ลักษณะของความเป็นเลิศ
ที่แท้จริง มีดังนี้

ลักษณะที่ 1 คือ ถ้าทำก็ทำให้ดีเลิศ ให้ดีที่สุด เต็มที่แห่งงานนั้นๆ หรือเรื่องนั้นๆ ที่จะทำได้
ว่างานนั้นๆ จะดีเลิศอย่างไร

ลักษณะที่ 2 คือ ความเป็นเลิศเพราะดีที่สุด เต็มที่แห่งความสามารถของตัวเอง
หมายความว่า เราจะทำอะไรทำให้ดีที่สุดของเราเท่าที่ตัวเราจะทำได้

ลักษณะที่ 3 คือ สิ่งนั้นมีความเป็นเลิศโดยเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เกื้อกูลที่สุด เป็นประโยชน์ที่สุด
แก่ชีวิตและสังคม อันนี้ไม่เป็นการแข่งขัน แต่เป็นแรงจูงใจที่เข้ากับหลักธรรมฉันทะนั่นเอง

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์

แมคเคลแลนด์ (จิราภรณ์ กุณสิทธิ์. 2541 : 34; อ้างอิงจาก McClelland, David C, and others. 1953) นักจิตวิทยาสังคมแห่งมหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา เป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยเขาตระหนักว่าความต้องการหรือแรงจูงใจอันเป็นคุณสมบัติในตัวบุคคลนั้นมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงได้ทำวิจัยเพื่อพิสูจน์ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและทำให้สังคมนั้นๆ เจริญรุ่งเรืองได้ โดยเขาศึกษาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประชาชนจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจช้า กล่าวคือ ประชาชนจะแสดงออกในรูปของการขวนขวายหาหนทางฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งแตกต่างไปจากประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจช้า ที่ไม่ได้แสดงความบากบั่นพยายามหาวิธีที่จะไปสู่เป้าหมาย และเขายังพบว่า สมัยใดที่คนในชาติ โดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่มีส่วนให้การศึกษาอบรมแก่เด็ก มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจก็จะเจริญอย่างรวดเร็วตามมา ในช่วงเวลาประมาณ 20 -30 ปี ภายหลังสมัยนั้นด้วย และ สมัยใดที่คนในชาติมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ภายหลังสมัยนั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจก็มักดำเนินไปอย่างเชื่องช้าเช่นกัน

แมคเคลแลนด์ (จิราภรณ์ กุณสิทธิ์. 2541 : 35; อ้างอิงจาก McClelland, David C, and others. 1953) เน้นถึงแรงจูงใจทางสังคม 3 ประการดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) ซึ่งก็คือความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อพบกับความล้มเหลว
2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) หมายถึงความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบหรือรักใคร่ชอบพอของคนอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่น
3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจเพราะจะเกิดความรู้สึกว่าหากทำอะไรเหนือคนอื่นเป็นความภาคภูมิใจ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงจะเป็นผู้ที่พยายามจะควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อให้ตนเองบรรลุความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือกว่าคนอื่น

แมคเคลแลนด์เน้นความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่นๆ เพราะเขาเห็นว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอทคินสัน

แอทคินสัน (จิราภรณ์ กุณสิทธิ์. 2541 : 37; อ้างอิงจาก Atkinson.1964) กล่าวว่าแรงจูงใจ คือ สภาพที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลจนกว่าจะถูกระตุ้นจากตัวชี้แนะในสภาพแวดล้อม (Situation cues) ทำให้เขาเกิดความคาดหวังขึ้น บุคคลจึงประเมินการกระทำของเขากับมาตรฐานความดีเลิศ และผลการกระทำของเขาจะออกมาว่าเขาประสบความสำเร็จหรือประสบความล้มเหลวดังนั้น ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับทุกสถานการณ์ แต่จะเกิดในสถานการณ์ที่รับรู้ว่าการกระทำจะถูกนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานอันดีเลิศบางอย่าง ซึ่งจะไปกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้ออกมาเป็นการกระทำ นอกจากนี้ แอทคินสัน ยังเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงการคาดหวังโอกาสของความสำเร็จทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจ ความคาดหวังของบุคคลจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลนั้นทำงานตามเป้าหมาย และทำให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในเป้าหมายนั้น และหากบุคคลนั้นมีความคาดหวังสูงจะทำให้ความตั้งใจในการทำงานเพิ่มสูงขึ้นด้วย

แอทคินสัน (จิราภรณ์ กุณสิทธิ์. 2541 : 37; อ้างอิงจาก Atkinson.1964) ได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นโมเดลเชิงคณิตศาสตร์ โดยอาศัยพื้นฐานทฤษฎีการตัดสินใจ (Theory of decision making) เพื่อทำนายแนวโน้มของพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

แอทคินสันเชื่อว่าสิ่งที่กระตุ้นให้ บุคคลกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ (TA) นั้นขึ้นอยู่กับผลบวกขององค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. แนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จ (Ts) ซึ่งได้มาจากผลคูณขององค์ประกอบ 3 ตัว คือ

$$Ts = Ms \cdot Ps \cdot Is$$

เมื่อ Ms แทน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

Ps แทน การรับรู้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ

Is แทน ค่าของสิ่งล่อใจ (Incentive Value)

2. แนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (Tf) ซึ่งมาจากผลคูณขององค์ประกอบ 3 ตัวคือ

$$Tf = Maf \cdot Pf \cdot If$$

เมื่อ Maf แทน แรงจูงใจที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว

Pf แทน การรับรู้โอกาสที่จะประสบความล้มเหลว ($Pf = 1 - Ps$)

If แทน ค่าของสิ่งล่อใจที่เป็นเป้าหมายของความล้มเหลว ซึ่ง ($If = 1 - Is$)

3. องค์ประกอบซึ่งเป็นอิทธิพลจากภายนอก (Extrinsic Tendency = Text) ซึ่งทำให้บุคคลปรารถนาที่จะกระทำกิจกรรมนั้นหรือไม่

$$\text{ดังนั้น } Ta = Ts + Tf + \text{Text}$$

$$\text{หรือ } Ta = (Ms \cdot Ps \cdot Is) + (Maf \cdot Pf \cdot If) + \text{Text}$$

แททคินสันได้สรุปโมเดลเป็นสมการทำนาย เพื่อทำนายแนวโน้มของพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

ดังนี้

$$Ta = (Ms - Mf) [Ps - (1 - Ps)] + \text{Text}$$

เมื่อ Ta แทน แนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

Ms แทน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

Mf แทน ความกลัวความล้มเหลวหรือความวิตกกังวล

Ps แทน การรับรู้โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จ

Text แทน แนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมที่มีอิทธิพลมาจากภายนอก

ในสมการนี้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของความมุ่งหวัง

ความพยายาม ความอดทนเมื่อบุคคลทราบว่า จะมีการประเมินการกระทำเปรียบเทียบกับมาตรฐาน

อันดีเลิศ การแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เรียกว่าพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

(Achievement Oriented behavior) ในที่นี้ความกลัวความล้มเหลวหมายถึง ความวิตกกังวลว่า ผลของ

การกระทำพฤติกรรมนั้นจะประสบความล้มเหลวทำให้ได้รับความอับอาย พฤติกรรมของผู้ที่กลัวความ

ล้มเหลวจึงออกมาในลักษณะของการหลีกเลี่ยงความล้มเหลวคือ ไม่ยอมกระทำพฤติกรรมหรือกระทำ

พฤติกรรมที่ยากมากๆ ที่มีโอกาสสำเร็จได้ การรับรู้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จหมายถึง การที่บุคคล

มองเห็นว่าการกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ความเป็นไปได้หรือโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากน้อย

เพียงใดหรือมีความยากง่ายที่จะประสบความสำเร็จเพียงใด แนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมอันมีผล

มาจากการกระทำพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ เช่น การได้รับการยอมรับจากสังคม เงินทอง การได้รับ

ความร่วมมือจากผู้อื่น

ทฤษฎีความสอดคล้อง (Consistency Theory)

คอว์แมน (สุวรรณ ตีรชัน. 2530

: 11-12; อ้างอิงจาก Kerman. 1974 : 182-188)

ได้อธิบายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดทฤษฎีความสอดคล้องว่าบุคคลจะเกิดความรู้สึกไม่สอดคล้องทางจิตใจ

ถ้าพฤติกรรมและความเชื่อของเขาสอดคล้องกัน หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามที่เกิด

ความรู้สึกว่าพฤติกรรมเกิดขัดแย้งกับความเชื่อนั้นจะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้นเขาจะต้องปรับ

ความขัดแย้งให้ยุติลง โดยอาจเปลี่ยนแปลงความเชื่อนั้นจะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้นเขาจะต้องปรับ

ความขัดแย้งให้ยุติลง โดยอาจเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นหรืออาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในแง่ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์บุคคลเป็นผู้ที่มีเหตุผลแยกแยะได้ระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลว และบุคคลสามารถจะมีเหตุผลและความคิดเห็นเป็นของตนเอง ถ้าหากเขาได้ทำงานชุดหนึ่งซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันและพบว่าตนเองไม่มีความสามารถจะทำงานชุดนั้นทุกงาน กรณีนี้จะทำให้บุคคลสามารถที่จะประเมินความรู้ความสามารถของตนได้ แต่ถ้าหากว่าคนเดียวกันนั้นทำงานชนิดอื่นซึ่งเป็นประเภทเดียวกันกับงานที่ล้มเหลวแล้วสามารถทำได้ดี กรณีนี้เขาจะเกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมดุลทางความคิดขึ้น เขาจะต้องคิดว่ามีอะไรผิดพลาดในประสบการณ์ การทำงานที่ผ่านมา เขาอาจจะเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความคิดครั้งที่เคยทำงานแล้วประสบความล้มเหลวหรืออาจจะดีใจในผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในการทำงานครั้งใหม่ แล้วอาจทำพฤติกรรมใหม่ซ้ำๆ อีก ทฤษฎีนี้มีประโยชน์มากในการที่จะเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพราะความสอดคล้องนี้มีอิทธิพลในการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์

3.3 ลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาได้อธิบายลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

กิลฟอร์ด (จำรูณ เทียมธรรม.2546 : 12 ; อ้างอิงจาก Guiford.1959: 437-439) กล่าวถึงลักษณะผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าประกอบด้วย

1. ความทะเยอทะยานทั่วไป คือปรารถนาที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ
2. มีความเพียรพยายาม ได้แก่งานให้เป็นผลสำเร็จ
3. มีความอดทนเต็มใจที่จะลำบากแม้ยากเพียงใดก็ตาม

แมคเคลแลนด์ (ละม้ายมาศ ศรทัตต์. 2508 : 687-689 ; อ้างอิงจาก McClelland. 1961: 207-256) ได้ทำการสำรวจและทดสอบพฤติกรรมของเด็กหนุ่มในประเทศต่างๆ ว่าบุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงกับบุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำนั้นมีคุณสมบัติของผู้ประกอบการแตกต่างกันอย่างไร แมคเคลแลนด์ได้พบข้อเท็จจริงว่าผู้ประกอบการที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีลักษณะดังนี้

1. มีความกล้าเสี่ยงอย่างเหมาะสม บุคคลประเภทนี้จะมีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว ไม่ชอบงานที่ต้องอาศัยโชคกลาง ไม่พอใจที่จะกระทำแต่สิ่งง่ายๆ มักเลือกงานที่ยากพอสมควร (ไม่ยากจนเกินไปและไม่ยากจนเกินความสามารถที่จะทำได้สำเร็จ) เพราะเชื่อในความสามารถของตนเอง
2. มีความกระตือรือร้น ชอบทำสิ่งแปลกใหม่มีความมานะพากเพียรทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถ

3. มีความรับผิดชอบการกระทำของตน มีความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อความพอใจของตนเอง มิใช่เพื่อหวังการได้รับคำยกย่องจากผู้อื่น ชอบมีอิสระในการคิดและการกระทำ และเรียนรู้ที่จะเผชิญกับข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา

4. ต้องการเรียนรู้จากผลการตัดสินใจของตนเอง เป็นบุคคลที่ต้องการเรียนรู้โดยเร็ว ที่สุดว่าการกระทำของตนได้ผลอย่างไร ถึงจะกระทำไม่ได้ก็ต้องทราบผลโดยทันทีเช่นกัน เพื่อหาทางปรับปรุงการกระทำให้บรรลุเป้าหมายในครั้งต่อไป

5. มีการคาดการณ์ล่วงหน้า เป็นผู้ที่ทำงานโดยมีการวางแผนเป็นโครงการระยะยาว เล็งการณ์ไกล ทำให้สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าการทำงานแต่ละครั้งจะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เมื่อเกิดอุปสรรคจะแก้ไขอย่างไร และการทำงานแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง

6. มีความสั่นหวั่นในการจัดระบบงาน คือจัดระบบงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทราบว่างานชนิดใดควรดำเนินการก่อนหลัง และงานชนิดใดสามารถเอื้อประโยชน์ต่อกันเพื่อให้ การทำงานแต่ละครั้งประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง อนึ่ง ในการเลือกผู้ร่วมคิดแก้ไขปัญหา ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักจะเลือกบุคคลที่มีความสามารถในงานนั้นๆ โดยตรง มากกว่าจะเลือกเพื่อนฝูงหรือผู้มีคุณสมบัติอื่นๆ

เฮอร์แมน (จำรูณ เทียมธรรม.2546 : 14 ; อ้างอิงจาก Hermans. 1970: 354 – 355) ได้สรุปลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยาน
2. มีความหวังอย่างมาก ว่าตนจะประสบความสำเร็จ ถึงแม้ว่าผลจากการกระทำนั้นขึ้นอยู่กับโอกาส
3. มีความพยายามไต่เต้าไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้นไป
4. มีความอดทนทำงานที่ยากๆได้เป็นเวลานาน
5. เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะหรือถูกรบกวนก็จะพยายามทำจนสำเร็จ
6. มีความรู้สึกที่เวลาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง และสิ่งต่างๆจะผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็วจึงควรรีบทำสิ่งต่างๆให้ทันเวลา
7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก
8. ในการเลือกเพื่อนร่วมงาน ก็จะเลือกเพื่อนที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก
9. ต้องการให้ตนเองเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามทำงานของตนให้ดี
10. พยายามปฏิบัติงานให้ดียิ่งอยู่เสมอ

ไวเนอร์ (Weiner.1972: 203 – 215) ได้สรุปลักษณะเด่นของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงโดยเปรียบเทียบกับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำไว้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ตั้งใจทำงานดีกว่าอดทนต่อความล้มเหลวสูงชอบเลือกงานสลับซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงชอบริเริ่มกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเองมากกว่าและภูมิใจที่ได้เลือกงานยากมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

แอทคินสัน (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 226-227; อ้างอิงจาก Atkinson. 1974) ได้อธิบายว่า ในสถานการณ์หนึ่งๆ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะมีความพยายามที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ โดยการเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ซึ่งถ้าผลงานสูงกว่าหรือเท่ากับเกณฑ์มาตรฐานก็ถือว่าประสบความสำเร็จตามความคิดของบุคคลผู้นั้น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะขึ้นอยู่กับ 3 องค์ประกอบ คือ

1. ความคาดหวัง (Expectation) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้า ถึงผลการกระทำของตน บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะคาดหวังถึงความสำเร็จของงาน
2. สิ่งล่อใจ (Incentive) ความพึงพอใจที่ได้รับจากการทำงาน เช่น งานที่ตนเองสนใจ ถนัด มีผลตอบแทนสูง ถ้ามีสิ่งล่อใจเป็นที่พอใจของบุคคลก็จะทำให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงด้วย
3. แรงจูงใจจากความพึงพอใจในการแสวงหาความสุขและหลีกเลี่ยงความผิดหวัง ซึ่งคนเรานั้นกระทำการใดก็ย่อมหวังได้รับความสุขความพอใจจากการกระทำต้องการความสำเร็จ และกลัวความล้มเหลว

พรณี ชูทัย เจนจิต (2545 : 292) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความบากบั่นพยายามที่จะเอาชนะความล้มเหลวต่างๆ พยายามที่จะ ไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง
2. เป็นผู้ทำงานมีแผน
3. เป็นผู้ที่ตั้งระดับความหวังสูง

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 199) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญกับความสำเร็จหรือความล้มเหลว
2. มีความมุ่งมั่นพยายาม ชอบทำงานที่ท้าทายความคิดและความสามารถ
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้หน้าที่และภารกิจของตนเอง
4. มีความรู้ในการตัดสินใจ และติดตามผลในการตัดสินใจของตนเอง
5. มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำ

6. มีความสามารถที่จะเลือกทำงานที่จะประสบความสำเร็จได้มาก และด้วย

ความสามารถ

เพราะพรอน เปเลียนกุ (2542 : 325-326) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงว่าควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ลักษณะนิสัยเป็นผู้ที่แสดงความกล้าเสี่ยงที่จะทำสิ่งต่างๆโดยไม่กลัวผิด ชอบการแข่งขันต่อสู้เพื่อเอาชนะสิ่งต่างๆ ต้องการเอาชนะอุปสรรค มีความทะเยอทะยานมีความพยายาม มีกำลังใจที่จะเอาชนะความเบื่อหน่าย และความเหนื่อย
2. ลักษณะทางสังคมคือต้องการความมีชื่อเสียงในสังคม
3. ด้านความต้องการ มีความต้องการความสุขสบายทางกาย ความมั่งคั่งสมบูรณ์และครอบครองสิ่งต่างๆ มากกว่าผู้อื่น
4. เป็นผู้ที่ต้องการทำกิจกรรมให้มีมาตรฐานสูงสุด ต้องการทำในสิ่งต่างๆ ให้ได้ดี และการทำกิจกรรมต่างๆ ให้ได้ดีนั้นเพื่อให้มีมาตรฐานสูงส่ง
- 5.ทัศนคติเกี่ยวกับความสำเร็จ พยายามทำสิ่งยากๆให้สำเร็จอย่างดี
6. ความเป็นอิสระ เช่น ต้องการความเป็นอิสระในการทำกิจกรรมต่างๆอย่างรวดเร็วเป็นตัวของตัวเอง ดำเนินการตามการตัดสินใจของตนเอง ต้องการเป็นคนที่ไม่แปลกไปจากคนอื่น หรือมีสิ่งต่างๆ ที่ไม่เหมือนผู้อื่น
7. ความรู้สึกผิด (Guilt) จะรู้สึกไม่สบายใจเนื่องจากสาเหตุ 2 ประการคือ ทำสิ่งใดไม่ได้ดีอย่างที่ตั้งใจและทำผิด (ถ้าเป็นความรู้สึกผิดด้านอื่นจะพิจารณาว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ)
8. ความต้องการความรู้ อยากได้ความรู้ อยากมีความเข้าใจ และสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ดี
9. จุดมุ่งหมายในชีวิตเป็นผู้มีความหวัง ต้องการความสำเร็จในชีวิต ต้องการรางวัลยิ่งใหญ่ในอนาคตมากกว่ารางวัลเล็กๆ น้อยๆ ที่ได้รับในปัจจุบัน
10. เป็นผู้ให้ความสนใจกับความเป็นไปได้ของความสำเร็จในชีวิต ต้องการรางวัลยิ่งใหญ่ในอนาคตมากกว่ารางวัลเล็กๆน้อยๆ ที่ได้รับในปัจจุบัน
11. เป็นผู้ได้รับความสำเร็จมากกว่าความล้มเหลว

3.4 การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีวิธีการวัดได้หลายวิธี เช่น แมคเคลแลนด์ (งามตา วณิชานนท์. 2534 : 340-349 ; อ้างอิงจาก McClelland, et al.1966) ได้วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลด้วยวิธีการที่เมอร์เรย์เคยใช้คือใช้แบบทดสอบทีเอที (Thematic Apperception Test ; TAT) ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องราวจากภาพ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า วิธีการเล่าเรื่องจากภาพ เป็นวิธีการที่บ่งชี้ถึงความแปรเปลี่ยนของสถานการณ์และอารมณ์ของบุคคลได้อย่างฉับไว จึงกลายเป็นปัญหาสำคัญในการใช้วิธีการนี้บ่งชี้ถึงปริมาณแรงจูงใจเฉพาะอย่าง ดังนั้น ในระยะแรกของการศึกษาปริมาณแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคล แมคเคลแลนด์และคณะจึงได้ใช้สถานการณ์ที่จัดกระทำขึ้นในห้องทดลอง กระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้ถูกศึกษา และศึกษาผลของแรงจูงใจจากเนื้อหาจินตนาการที่บรรยายเกี่ยวกับภาพในแบบทดสอบทีเอทีแต่ละภาพ แมคเคลแลนด์และคณะพัฒนาระบบให้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของลักษณะจินตนาการใฝ่สัมฤทธิ์ที่บุคคลแสดงออกมาเป็นคำบรรยายภายใต้สถานการณ์ในการวิจัยเชิงทดลองมากกว่าหนึ่งสถานการณ์ที่จัดกระทำขึ้นอย่างระมัดระวัง

ตัวอย่างสถานการณ์จัดกระทำที่กระตุ้นความต้องการสัมฤทธิ์ผลของบุคคลได้ ในระดับสูงต่ำต่างกันอย่างเด่นชัด คือสถานการณ์หย่อนใจกับสถานการณ์ล้มเหลว สถานการณ์หย่อนใจหรือสบายใจ (Relaxed condition) เป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยจัดให้นักศึกษากลุ่มหนึ่งทำแบบทดสอบหรืออธิบายให้ทราบว่า แบบทดสอบดังกล่าวกำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงให้ดีขึ้น คำตอบที่ได้จากผู้ถูกศึกษาจะนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงแบบทดสอบให้สมบูรณ์ขึ้น สถานการณ์หย่อนใจนี้จัดสร้างขึ้นเพื่อให้บรรยากาศของความใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำสุด ก่อนลงมือเขียนบรรยายภาพในแบบทดสอบทีเอที ส่วนสถานการณ์ล้มเหลว (failure condition) เป็นสถานการณ์ที่ผู้ถูกศึกษาได้รับการอธิบายว่าแบบทดสอบที่นำมาให้ทำเป็น แบบทดสอบมาตรฐาน วัดระดับสติปัญญาและความเป็นผู้นำ และต่อมาผู้ถูกศึกษากลุ่มนี้ได้รับทราบว่าตนไม่ผ่านการทดสอบก่อนที่จะลงมือเขียนบรรยายภาพในแบบทดสอบทีเอที จากนั้นผู้วิจัยจัดให้ผู้ถูกศึกษาทั้งสองกลุ่ม ดูภาพในแบบทดสอบ ซึ่งเป็นภาพบุคคลในเหตุการณ์ที่คลุมเครือประมาณ 4-5 ภาพ โดยเปิดโอกาสให้ดูภาพ ทีละภาพ ประมาณ ภาพละ 20 วินาที เพื่อกระตุ้นให้ผู้ถูกศึกษา ได้เขียนอธิบายถึงความคิดความต้องการและการกระทำของตัวเอง ในภาพทั้งในอดีตปัจจุบันและอนาคตเป็นเรื่องราวสั้นๆ (ประมาณ 5-6 ประโยค) โดยกำหนดเกณฑ์ในการเขียนบรรยายภาพตามคำถามต่อไปนี้

- 1 . กำลังเกิดเหตุการณ์อะไรในภาพ คนในภาพคือใคร
- 2 . มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก่อนหน้านี้
- 3 . ภาพนี้ทำให้คุณนึกถึงอะไร อะไรคือสิ่งที่คุณต้องการ

4 . จะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นต่อไป และจะอย่างไร

เมื่อผู้ถูกศึกษาบรรยายภาพทุกภาพเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำคำตอบของแต่ละคนมาตีความหมายและให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแนวคิดและเนื้อเรื่องที่บรรยายเกี่ยวข้องกับลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลที่ถูกศึกษา โดยพิจารณาให้คะแนนจากเนื้อหาจินตนาการใฝ่สัมฤทธิ์ที่แสดงออกมาในประโยคต่างๆ ที่บรรยายถึงภาพเหตุการณ์หนึ่งๆ ใน 10 ด้านดังต่อไปนี้

1. แสดงความต้องการอย่างเด่นชัดที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จด้วยตนเอง
2. มีความคาดหวังในความสำเร็จของงาน
3. มีความคาดหวังในความล้มเหลวของงาน
4. มีการพิจารณาดำเนินการเพื่อไปสู่เป้าหมายว่าควรดำเนินการตามขั้นตอนอะไรบ้าง
5. บอกวิธีการที่กระทำแล้วประสบความสำเร็จ
6. บอกวิธีการที่กระทำแล้วประสบความล้มเหลว
7. พิจารณาสິงที่อาจจะขัดขวางการทำงานของตน หรือปัญหาในการทำงาน
8. สามารถรับรู้ถึงปัญหาทั้งปัญหาภายนอกตน เช่น กฎระเบียบมาก ไม่มีระเบียบในการใช้จ่ายเงินบางประเภท งบประมาณไม่พอ เป็นต้น และปัญหาภายในตน เช่น ขาดความรู้ความชำนาญ ขาดความสามารถ ขาดความพยายาม เป็นต้น
9. เมื่อคาดว่าจะทำงานสำเร็จก็เกิดความยินดี พอใจ มีความสุข และเมื่อคาดว่าจะทำงานล้มเหลวก็เกิดความเศร้าเสียใจและคิดหาทางปรับปรุงใหม่

10 มีข้อความที่แสดงให้เห็นว่าความใฝ่สัมฤทธิ์เป็นจุดเด่นหรือเป็นศูนย์กลางของความนึกคิดนั้นๆ หรือเป็นจุดเด่นของเรื่องนั้นๆ ที่เขียนบรรยายออกมา

เมื่อผู้ถูกศึกษาเขียนบรรยายเรื่องราวจากภาพในลักษณะที่ตัวเอกของเรื่องกำลังชวนชวนต่อสู้เพื่อเอาชนะคู่แข่งขัน พยายามศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานบางอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างดี หรือทำงานหนักเพื่อจะได้รับการเลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่ง การแสดงจินตนาการในลักษณะดังกล่าวของผู้เขียนบรรยายเรื่องจากภาพสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางจิตใจที่ผูกพันอยู่ในเรื่องความใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับที่หมายความว่าตัวของเขาเองคือผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จอย่างมากนั่นเอง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2529: 28) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการวัดด้วยวิธีการเล่าเรื่องราวจากภาพในแบบทดสอบ ที่เอทีนั้นสังเกตจากการให้คะแนนในคู่มือของแมคเคลแลนด์ และคณะแล้วเหมาะที่จะใช้วัดกับผู้ถูกศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ และมีการศึกษาค่อนข้างดี เพราะคนลักษณะนี้สามารถจะเขียนเล่าเรื่องราวลักษณะต่างๆ ได้ค่อนข้างสมบูรณ์ และแบบทดสอบที่เอทีนี้สามารถวัดกับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงได้อย่างละเอียด แต่สำหรับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ค่อนข้างต่ำหรือต่ำมากอาจ

วัดได้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร จึงเป็นไปได้ว่าบุคคลสองกลุ่มหลังนี้จะได้คะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นศูนย์เท่ากัน

วิธีการที่ใช้วัดปริมาณแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อีกวิธีหนึ่งคือการวัดโดยให้ผู้ตอบรายงานเกี่ยวกับตนเองในแบบวัดปรนัยเนื่องจากมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้วยแบบวัดประเภทเล่าเรื่องจากภาพในแบบทดสอบที่เอทีของแมคเคลแลนด์ มีปัญหาในเรื่องให้ค่าความเชื่อมั่นในระดับต่ำและขาดความเที่ยงตรงเมื่อตรวจสอบจากภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้อง เฮอร์แมน (งามตา วณิชทานนท์. 2534: 345-347; อ้างอิงจาก Herman. 1970: 353 citing Kerlinger.1966) ได้สร้างแบบสอบถามประเภทมีข้อความให้เลือกเกิดขึ้น โดยคำถามทั้งหมดครอบคลุมคุณลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง 10 ประการดังนี้

2534: 345-347; อ้างอิงจาก Herman. 1970: 353 citing Kerlinger.1966) ได้สร้างแบบสอบถามประเภทมีข้อความให้เลือกเกิดขึ้น โดยคำถามทั้งหมดครอบคลุมคุณลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง 10 ประการดังนี้

- 1 . เป็นบุคคลที่มีความทะเยอทะยานใฝ่สูงในระดับที่ไม่เกินความสามารถของผู้นั้นที่จะทำงานให้สำเร็จ
- 2 . เลือกงานที่มีโอกาสทำสำเร็จได้สูงเมื่อผลลัพธ์ของการกระทำขึ้นกับปัจจัยภายนอกอย่างมาก เช่น โชค
- 3 . มีความอุตสาหะพยายามเพื่อเลื่อนขั้นทางสังคม
- 4 . ยืนหยัดอยู่เป็นเวลานานเมื่อเผชิญกับงานที่มีความยากปานกลาง
- 5 . เมื่อถูกขัดขวางขณะกำลังพยายามทำงานอย่างหนึ่งให้สำเร็จ ก็ไม่ย่อท้อ พยายามตั้งต้นทำงานนั้นต่อไปอีก
- 6 . เป็นผู้ที่รับรู้เกี่ยวกับเวลาที่เคลื่อนผ่านไป และรู้สึกว่สิ่งต่างๆเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
- 7 . ทัศนคติในเรื่องเวลาของบุคคลมุ่งที่อนาคตเป็นส่วนใหญ่
- 8 . การเลือกผู้ร่วมทำงานกระทำโดยพิจารณาความสามารถของบุคคลเป็นสำคัญ
- 9 . ชอบให้ผู้อื่นรับรองตนด้วยผลงานที่มีประสิทธิภาพ
- 10 . เป็นบุคคลที่ทำงานดี

จากข้อคำถามที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์ดังกล่าวจำนวน 92 ข้อ และได้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างของเขาแล้วนำมาวิเคราะห์แบบกลุ่ม (Cluster analysis) เพื่อเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพดีไว้ใช้ในแบบทดสอบได้ข้อคำถามทั้งหมด 29 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 และมีค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เฮอร์แมน (งามตา วณิชทานนท์. 2534: 345-347 ; อ้างอิงจาก Herman. 1970: 353 citing Kerlinger.1966) ได้พยายามพิสูจน์คุณภาพของเครื่องมือวัดนี้ด้วยการวิจัยเชิงทดลอง 2 ครั้ง ผลการทดลองทั้งสองครั้ง

แสดงให้เห็นว่าคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ได้จากการวัดแบบปรนัยของเฮอร์แมนนี้ มีลักษณะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์และพฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบทีเอที

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต

4.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต ได้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต ไว้ดังนี้

มิเชล (Mischel. 1974: 287) ได้ให้ความหมายของการมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ความสามารถที่คาดการณ์ไกล และเห็นความสำคัญของผลดีและผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนการปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

อำพวรรณ โปร่งจิต (254 : 3: 10) ได้ให้ความหมายของการมุ่งอนาคตว่า หมายถึง เป็นลักษณะการมองอนาคตของบุคคล การคาดการณ์และการรู้จักวางแผนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในอนาคต รู้จักรอคอยและมีความเพียรพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จรรยา สุวรรณทัต (2531 : 48) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นลักษณะของการมองอนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกล ที่จะมีผลไม่เพียงพอบแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมบุคคลชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็น จิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าการมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการมองอนาคตของบุคคลสามารถคาดการณ์และวางแผนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีความเพียรพยายาม และมีความอดทนเพื่อสามารถบรรลุสู่เป้าหมายที่วางไว้

4.2 ลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคต

เรนอร์ (Ranor. 1982: 71-116) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นจิตลักษณะที่แยกต่างหากจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลใดที่มีลักษณะทั้งสองอย่างนี้สูงก็สามารถที่จะคาดได้ว่าจะเป็นบุคคลที่มีแรงผลักดันให้กระทำกิจกรรมต่างๆ ในปัจจุบันด้วยความขยันหมั่นเพียร และเป็นจุดเริ่มต้นของผลสำเร็จที่จะได้รับในอนาคต เช่น การขยันหมั่นเพียรในการเรียนปัจจุบันจะส่งผลให้ในอนาคตมีงานทำที่ดี ชีวิตมีความก้าวหน้า และอยู่อย่างสุขสบาย

จันทนา นันทิกร (2533 : 32-33) กล่าวว่า บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคต เป็นบุคคลที่มีเป้าหมายหรือการกำหนดสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้าชัดเจน ย่อมมีความตั้งใจและใช้ความพยายามอย่าง

จริงจัง ในการกระทำพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคตซึ่งเป้าหมายจะมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ที่เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจที่มุ่งตรงไปสู่พฤติกรรม คือ

1. เป้าหมายจะกำหนดแนวทางการตัดสินใจว่า ควรจะใช้ความพยายามเท่าใดในการทำงานนั้น

2. เป้าหมายมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมการทำงาน โดยต้องตระหนักถึงความสำคัญ

สมดุล ชาญนวงศ์ (2533 : 51) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคตและมีการควบคุมตนเองสูงไว้ดังนี้

1. สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ และสามารถคาดการณ์ถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

2. สามารถที่จะอดได้และรอได้ “สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวาน”

3. มีความเชื่อมั่นในผลของการกระทำว่า ทำดีย่อมได้ผลดีตอบแทน

4. เป็นบุคคลที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล

5. สามารถงดเว้นการกระทำบางชนิดที่สังคมไม่ยอมรับหรือเป็นผลเสียต่อสุขภาพได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2529; 35-37) กล่าวถึงบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคต ดังนี้

1. สามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคต และตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม

2. หาแนวทางแก้ปัญหา และวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต

3. รู้จักปฏิบัติให้เกิดการอดได้ รอได้อย่างเหมาะสม

4. สามารถให้รางวัล และลงโทษตัวเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม

วุฒิพงศ์ ทองก้อน (2543: 14) กล่าวว่า ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สามารถคาดการณ์ไกล หมายถึง ความสามารถในการคาดคะเนแนวโน้มของเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เห็นความสำคัญของอนาคต และตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม

2. สามารถวางแผน หมายถึง ความสามารถในการตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อให้งานเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนและเป็นขั้นตอนตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ รู้และตระหนักถึงความสำคัญในการวางแผน มีความสามารถในการจัดระบบงานเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดี

3. สามารถควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำพฤติกรรมบางอย่างตามความต้องการของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลังมีความเชื่อในบทของการกระทำ

พรทิพย์ เจนจริยานนท์ (2542 : 15) กล่าวว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะเป็นผู้ที่สามารถคาดการณ์ไกล วางแผนเพื่อเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต มีแนวโน้มในการแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจเลือกกระทำได้อย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายามและอดได้ รอได้เพื่อความสำเร็จในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตเป็นบุคคลที่มีความสามารถคาดการณ์ไกลและวางแผนถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถควบคุมตนเองให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำพฤติกรรมตามความต้องการของตนเอง มีความเพียรพยายามในการอดทนเพื่อบรรลุผลในอนาคต

4.3 การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

เพ็ญแข ประจักษ์จันท์ (2526 : 15-37) ได้เสนอแนะบทบาทในการปลูกฝังลักษณะนิสัยมุ่งอนาคตสำหรับครอบครัวและโรงเรียน ดังนี้

1. บทบาทของครอบครัว บิดามารดาต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี เช่นการรู้จักคุณค่าของเวลา มีการวางแผนการกำหนดการใช้เวลา เช่นควรทำอะไรในวันหยุด และอาจใช้วิธีปลูกฝังวัยรุ่นให้เป็นผู้มุ่งอนาคตโดยการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบการรัก การสนับสนุนแบบการใช้เหตุผล และแบบใช้วิธีควบคุมแบบปานกลางอย่างสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา นอกจากนี้การจัดการใช้เหตุผลและการคาดการณ์ ควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นเรื่องง่าย จนถึงเรื่องยาก เช่นการให้วัยรุ่นวางแผนเกี่ยวกับการเรียนต่อหรือการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนเอง เป็นต้น

2. บทบาทของโรงเรียน ครูสามารถปลูกฝังลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้โดยใช้วิธีสนับสนุนให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มในการทำงาน และมีความเพียรพยายามที่จะทำงานให้ลุล่วงไปได้ ยกย่องนักเรียนที่ทำตนเป็นผู้มุ่งอนาคต ใช้วิธีการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องต่างๆด้วยตนเอง นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นขั้นตอนและสามารถวางแผนได้ ได้เรียนรู้เรื่องเหตุและผล สามารถคาดคะเนผลของเหตุการณ์ได้ นอกจากนี้ครูก็ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้มุ่งอนาคตด้วย นั่นคือ ต้องเป็นผู้มีความเพียรพยายาม และมีการวางแผนการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความจริงในเรื่องต่างๆ เป็นต้น

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2527 : 14-15) กล่าวว่า การสอนเด็กเพื่อนำความรู้ ต้องเริ่มต้นด้วยการคาดการณ์ว่า ในอนาคตจะมีอะไรที่สำคัญและแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างไรบ้าง เด็กควรมี

โอกาสในการวางแผนการเรียนรู้ในอนาคตของตนเอง และพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้มากขึ้น การมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จะช่วยให้การวางแผนเป็นไปด้วยความรอบคอบ สมเหตุสมผล การสอนเพื่อให้นักเรียนมองอนาคตหรือมุ่งอนาคต อาจทำได้โดย

1. ให้มองอนาคตด้วยทัศนคติของตนเอง เช่น มองโลกข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไร และตนเองต้องมีความรู้ ความสามารถอย่างไรจึงจะมีชีวิตอยู่ในโลกเช่นนั้นได้อย่างเหมาะสม
2. เน้นการหาทางเลือกในอนาคตโดยให้นักเรียนคิดหาวิธีการต่างๆที่จะทำให้โลกอยู่ดี มีความสงบสุข
3. ให้นักเรียนเข้าใจยุทธวิธีการต่างๆ ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคนิคต่างๆในการคะเนอนาคต
4. มุ่งให้นักเรียนเข้าใจสภาพและแนวโน้มของอนาคต ความรู้ความสามารถที่บุคคลควรที่จะพัฒนาในอนาคต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2529 : 107-116) กล่าวว่า การกระทำพฤติกรรมเป็นระยะเวลานานเพื่อให้เกิดผลดีในอนาคตอันไกลนั้น บุคคลที่ขาดความอดทนอาจหยุดการกระทำนั้นลงกลางคันก็ได้ เช่น ทำงานที่ยากและใช้เวลานานจนกว่าจะสำเร็จสมบูรณ์ อาจจะใช้การผ่อนแรงเป็นขั้นตอน โดยการแบ่งพฤติกรรมนั้นเป็นช่วงหนึ่งก็ให้รางวัลแก่ตนเองเพื่อให้มีกำลังใจที่จะกระทำพฤติกรรมในช่วงต่อไป ถ้าไม่สำเร็จก็ลงโทษตนเอง เพื่อกระตุ้นให้พยายามให้มากยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป เช่นการเขียนรายงาน เขียนตำราหรือนวนิยายที่เป็นเรื่องยาว ต้องใช้เวลาหลายวันหรือหลายเดือน ผู้ที่ทำได้สำเร็จมักจะกำหนดจำนวนหน้าที่ต้องเขียนให้ได้ภายใน 1 วัน 1 สัปดาห์ ถ้าทำได้ตามนั้นก็เกิดความสบายใจ ภูมิใจ เป็นรางวัลแก่ตนเอง อาจมีการให้ตนเองได้พักผ่อน ทำกิจกรรมที่ชอบ เป็นต้น การให้รางวัลความสำเร็จย่อยๆ จะช่วยให้บุคคลรุดหน้าไปยังเป้าประสงค์ระยะไกลได้ง่ายขึ้น และได้กล่าวถึงวิธีการกระตุ้นลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคลไว้ดังนี้

1. ให้เขียนเรื่องราวของตนเองเกี่ยวกับปัจจุบันและอนาคต โดยอาจให้เขียนถึงสภาพชีวิตและการวางแผนการใช้ชีวิตในบั้นปลายด้วย
2. ให้ฝึกเขียนนวนิยายชีวิต ซึ่งอาจจะกำหนดช่วงเวลาไว้ เช่น ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ หรือจากปู่สู่หลาน
3. ฝึกวางแผนระยะยาว โดยจะแบ่งเป็นแผน 5 ปี 7 ปี 10 ปี หรือ 20 ปี ก็ได้
4. ฝึกเล่นหมากรุก
5. ให้แบบอย่างของการวางแผนระยะยาว หรือการวางแผนการดำเนินชีวิต เพื่อบรรลุเป้าประสงค์บางประการในอนาคต

สุจริต เพียรชอบ (2530 : 32) ได้เสนอแนะว่า ในการเรียนการสอนควรสอนเรื่องในอดีต น้อยลง ควรสอนเรื่องปัจจุบันและอนาคตให้มากขึ้น นักเรียนจะได้รับการฝึกฝนให้พร้อมที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าไว้ในอนาคตจะเกิดเหตุการณ์ใดขึ้น มีปัญหาใดขึ้น นักเรียนจะสามารถเผชิญกับอนาคตได้อย่างกล้าหาญ สุขุม รอบคอบ

รังสรรค์ เพ็งชู (2531 : 103) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้พร้อมที่จะอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ไม่แน่นอนนั้น หนทางหนึ่ง คือ การให้บุคคลมีทัศนะที่กว้างไกล ทั้งในแง่ของมิติที่เกี่ยวกับเวลา สถานที่ ชุมชน และวิถีชีวิต เพื่อจะได้ปรับปรุง ปฏิบัติหรือกำหนดแนวทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยกระตุ้นให้เยาวชนสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ของตนเองและสังคม ได้ตั้งแต่ปัจจุบัน และได้เสนอแนวคิดการประยุกต์เทคนิค วิธีการเชิงอนาคต เช่น การพรรณนาอนาคต การสร้างอนาคตจำลอง วงล้ออนาคต การวิเคราะห์เครือข่ายอาชีพ และวิธีการตรวจสอบค่านิยมใน อนาคต เพื่อใช้ในการแนะแนวโดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ

1. มุ่งให้นักเรียนตระหนักว่า อนาคตเกิดจากความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ในอดีต และสภาพแวดล้อมกับโอกาส และโดยการเลือกตัดสินใจของบุคคลเอง
2. มุ่งให้นักเรียนตระหนักว่า การคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตเป็นการตรวจสอบทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ในอนาคต
3. มุ่งให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของทุกชีวิตหรือทุกสิ่งในโลกและชีวิต ที่เป็นระบบเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532 : 16-17) เสนอแนวทางในการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ไว้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ให้รู้จักความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต วิธีฝึกทำได้โดยการกระตุ้นให้บุคคล รู้จัก คิดถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้และไกลอย่างมีเหตุผล ยกตัวอย่างให้เห็นแบบอย่างของการคิดประเภทนี้และฝึกการรู้คิดในทำนองนี้ เพื่อให้เข้าใจความหมายของการมุ่งอนาคต ในสถานการณ์ต่างๆ
2. ให้ความสำคัญของการมุ่งอนาคต วิธีฝึกทำได้โดยการให้เห็นตัวอย่างของผล ที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมที่มุ่งอนาคต
3. ให้รู้จักการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต วิธีฝึกทำได้โดยการทำให้บุคคลเห็นตัวแบบ ของการวางแผนในอนาคตของผู้มีลักษณะมุ่งอนาคต ฝึกวางแผนเกี่ยวกับชีวิตและการทำงาน ฝึกเขียน เรื่องราวเกี่ยวกับความคาดหวังของตนเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล มีความพยายามในปัจจุบันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและสามารถใช้ชีวิตอย่างสุขสบายในอนาคต

4.4 การวัดลักษณะมุ่งอนาคต

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวัดลักษณะมุ่งอนาคต มีการศึกษาและวิจัยลักษณะมุ่งอนาคตหลายวิธี เช่น การเขียนบรรยายรายงานตัวเอง การเล่าเรื่องราวจากภาพ และวิธีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายคือให้ผู้ตอบเป็นผู้รายงานตัวเองโดยอาศัยแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

5.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู ได้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้

เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี (2540 : 16) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโต พัฒนาการ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการหล่อหลอม จริยธรรม คุณธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนทัศนคติต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในครอบครัวแล้วถ่ายทอดสู่เด็ก เปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกันที่จะเป็นพื้นฐานติดอยู่ในความรู้สึก สร้างเป็นทัศนคติของคนคนนั้น ซึ่งจะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์และคนอื่นๆ (2545 : 10) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึงวิธีการที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดเด็ก ปฏิบัติต่อเด็กทั้งทางด้านคำพูด การกระทำ และความรู้สึกในลักษณะที่แตกต่างกัน

เกตุวดี กัมพลาศิริ (2546 : 9) ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อแม่ ปฏิบัติต่อบุตรและธิดา ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ เป็นการแสดงออกของพ่อแม่ทั้งทางวาจา ซึ่งอาจจะเป็นการพูดที่อ่อนโยน หรือการดุด่า ประชดประชัน และการกระทำ เช่น การตี การโอบกอด ทำให้บุตรและธิดาได้รับรู้ทั้งความรู้สึก และการกระทำดังกล่าวว่าพ่อแม่มีความรู้สึกต่อตนอย่างไร

อธิษฐาน อนุรักติพันธุ์ (2546 : 31) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่าหมายถึง วิธีการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กในการเอาใจใส่ ให้คำแนะนำอบรมสั่งสอน เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรและธิดา ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งทางด้านคำพูด การกระทำ และความรู้สึกเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5.2 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

อีริกสัน (Erikson, 1968) ได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของมนุษย์ว่า พัฒนาการตามลำดับขั้นของมนุษย์ในแต่ละวัยนั้นจะมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนด ซึ่งมนุษย์จะมีอารมณ์และบุคลิกภาพที่ดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงพัฒนาการ ซึ่งวุฒิภาวะในขั้นต่อไป และบุคคลจะแก้ไขวิกฤตการณ์ได้ดีเพียงไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา

สุรางค์ โค้วตระกูล (2545: 70-76) กล่าวว่า พัฒนาการสังคมของเด็กมักจะขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูทางบ้าน บางครอบครัวมักจะสนับสนุน และให้แรงเสริมพฤติกรรมเด็กที่เรียบร้อยและเรียบร้อย บางครอบครัวให้แรงเสริมพฤติกรรมที่ค่อนข้างก้าวร้าว แต่ที่สำคัญคือความรักและ ความอบอุ่น ที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ ทำให้เด็กกล้ามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กบางคนมาจากบ้านที่พ่อแม่ใช้อำนาจและการขู่ทำโทษตลอดเวลา ทำให้เด็กมีความกลัวไม่กล้าอยู่ใกล้ และเมื่ออยู่โรงเรียนก็จะพยายามหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่หรือเพื่อนวัยเดียวกัน

สุพัตรา สุภาพ (เกตุวดี กัมพลศิริ, 2546 : 9 ; อ้างอิงจาก สุพัตรา สุภาพ, 2534 : 59) มีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า การอบรมที่ใกล้ชิดและความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับพ่อแม่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทัศนคติ และแบบของความประพฤติแก่บุตรและธิดาเป็นอย่างยิ่ง โดยพ่อแม่จะอบรมบุตร และธิดา 2 วิธี คือ

1. ทางตรง ด้วยวิธีการบอกกล่าวอย่างแจ่มแจ้ง
 2. ทางอ้อม หรือเป็นการอบรมที่ไม่รู้ตัว แต่เด็กได้รับรู้และซึมซาบเข้าไปในจิตใจเด็ก
- อธิษฐาน อนุรक्तिพันธุ์ (2546 : 32) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการในทุกๆด้านของเด็กตั้งแต่แรกเริ่มและวัยต่อมาเพราะหน้าที่สำคัญที่สุดของครอบครัวคือการอบรมเลี้ยงดูให้ลูกหลานของตนมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การที่เด็กจะมีความปกติและเป็นที่ยอมรับของสังคมได้นั้นจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่าง ไม่ขาดตกบกพร่องจากครอบครัว และอิทธิพลจากครอบครัวย่อมฝังรากในการสร้างนิสัย และพฤติกรรมแก่เด็กมากกว่าอิทธิพลจากทางอื่น
- ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา และผู้ปกครองมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็กตั้งแต่แรกเกิด ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งหากเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมแล้ว จะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านต่างๆ ดีตามไปด้วย

5.3 ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู สามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภท ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้จำแนกประเภทของการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันออกไปดังนี้

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินฺงี (2546 : 54-58) ได้สรุปรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ได้ 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบอะลุ่มอล่วย คือ พ่อแม่จะใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูลูก ในลักษณะที่ไม่เข้มงวดกวดขันหรือดูแลเอาใจใส่ลูกมากเกินไป ต้องการให้เด็กเป็นอิสระและพึ่งตนเองเร็วขึ้น โดยการฝึกให้ลูกช่วยเหลือตัวเองเกี่ยวกับกิจวัตรง่าย ๆ ส่วนตัว รู้จักเล่นกับเด็กวัยเดียวกัน และรู้จักสังคมนอกบ้านตั้งแต่ยังเล็ก ตลอดจนได้เรียนรู้คุณธรรมด้านต่างๆ และที่สำคัญที่สุดได้แก่การเคารพนับถือเชื่อฟังพ่อแม่และผู้ใหญ่อื่นๆ ทั้งโดยการสอนของพ่อแม่ การได้เห็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ และการได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของบรรพบุรุษ

รูปแบบที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์สังคม ด้านสติปัญญา และด้านจริยธรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการพื้นฐานที่สำคัญของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มุ่งส่งเสริมความเจริญเติบโตและความแข็งแรงของร่างกายด้วยการฝึกให้ลูกรู้จักรักษาความสะอาดของอวัยวะต่างๆ ตลอดจนเสื้อผ้าและเครื่องใช้ส่วนตัว รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างมีนิสัยที่ดี

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านอารมณ์สังคมเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มุ่งส่งเสริมให้ลูกรู้จักปรับตัวตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีด้วยการฝึกให้ลูกรู้จักปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ รู้จักช่วยตนเองและผู้อื่นตามความสามารถ รู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการรับและการรู้จักปฏิบัติตามมารยาทสังคมง่ายๆ

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมการมีปฏิภาณไหวพริบและความเฉลียวฉลาดด้วยการฝึกให้ลูกรู้จักใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ให้ความสนใจฟังความคิดเห็น ตลอดจนปัญหาหรือความสงสัยของลูก ตอบคำถามหรือแนะนำลูกให้เข้าถูกต้องตามหลักเหตุผลอย่างง่าย ๆ สอนให้ลูกรู้จักระวังตัวจากสิ่งที่เป็นอันตรายในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้ลูกได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตามความเหมาะสม

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านจริยธรรมเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมการเป็นคนดี ด้วยการปลูกฝังให้ลูกมีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญูตเวที เคารพผู้ใหญ่และรู้จักเกรงใจ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา รู้จักการสวดมนต์ไหว้พระ ฝึกให้ลูกนิยมการทำความดีโดยการให้ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางจิตใจได้อย่างดีที่สุดเหมาะจะให้กับเด็กที่พ้นวัยเด็กตอนต้น คือตั้งแต่อายุ 10 ปีขึ้นไป เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความสนใจที่จะทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองยิ่งขึ้น เริ่มมีการใช้เหตุผลมากขึ้น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะเป็นการรวบรวมวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆอันได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมปานกลาง ค่อนข้างน้อย เป็นต้น

รูปแบบที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูตามแนวพุทธศาสนา เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดีตามแนวพุทธศาสนาด้วยการฝึกอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อกระตุ้นให้ลูกเกิดความรู้ความเข้าใจ และการยอมรับที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การบริจาคทาน การรักษาศีลห้า และการฝึกสมาธิภาวนา

ป.มหาพันธ์ (2544 : 86) ได้สรุปรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าคุณไม่มีอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้หรือถูกควบคุมไม่ให้มีความสะดวกในการทำตามที่ตนต้องการ และทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าคุณได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมจากผู้ปกครอง ได้รับความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล รู้จักยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็กให้มีความร่วมมือตามโอกาสอันเหมาะสม

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเอาใจใส่ ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือคำแนะนำจากผู้ปกครองเท่าที่ควร

ลักขณา สกุลลิขเรศสีมา (2542 : 89-93) ได้อธิบายถึงการแบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกของนักจิตวิทยา ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยอมรับความสำคัญของลูก โดยถือว่าลูกคือส่วนที่มีความสำคัญต่อครอบครัว ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญได้แก่ ความรักความเอาใจใส่ และความเข้าใจ ในการอบรมเลี้ยงดูต้องใช้เหตุผลกับลูก จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ตรงกับพัฒนาการของลูกตามความเหมาะสมกับความสามารถทางกาย สังคม และทักษะ โดยไม่บังคับให้ลูกทำในสิ่งต่างๆที่ลูกไม่อยากทำ และไม่สามารถจะทำได้ ให้การยอมรับและยกย่องโดยสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้ลูก ให้อิสระแก่ลูกในการทำกิจกรรมต่างๆ เอาใจใส่และช่วยเหลือแนะนำลูกตามความเหมาะสม และให้สิทธิลูกในการทำกิจกรรมต่างๆเอาใจใส่และช่วยเหลือแนะนำลูกตามความเหมาะสม และให้สิทธิลูกในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง พ่อแม่คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้ความมั่นคงปลอดภัยแก่ลูก ตลอดจนแนวทางในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัยให้ลูก

เพื่อลูกจะได้เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กเป็นคนเปิดเผย เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีอารมณ์ขัน ร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี เรียนรู้อะไรได้อย่างรวดเร็ว สามารถปรับตัวได้ดี และกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ สามารถช่วยเหลือตนเองและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า รู้จักใช้เหตุผล เคารพสิทธิ์ของตนเองและผู้อื่น

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอาากับเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เรียกร้องเอาจากลูก เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เป็นใหญ่ โดยพ่อแม่มีความต้องการเคี่ยวเข็ญให้ทำตามที่พ่อแม่หวังไว้ พ่อแม่จะกำหนดวิถีชีวิตให้ลูก ลูกต้องทำตามจุดประสงค์หรือความต้องการของพ่อแม่ แม้จะไม่ชอบก็ตาม ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กมีลักษณะเป็นคนเจ้าอารมณ์ปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกได้ยาก ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่สามารถค้นพบความสามารถของตนเอง เด็กบางคนไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิต ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนลูกปล่อยให้ลูกทำตามอำเภอใจ ไม่มีใครคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และเหมาะสมให้ไม่สนใจความเป็นอยู่ ให้ความรักแบบลำเอียง หรือดูด่าลงโทษรุนแรงจนเกินเหตุ บางครั้งก็ปล่อยหน้าที่เลี้ยงลูกให้เป็นของคนอื่น ซึ่งจะมีผลให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว ชอบทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่นบ่อยๆ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพ่อแม่ เด็กจะมีอาการเซื่องซึม ไม่สามารถปรับตัวได้ มีความตึงเครียดทางอารมณ์ ไม่มีเหตุผล ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นเสมอ

พูนสุข ช่วยทอง (2540: 53-54) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 แบบ คือ

1. แบบรักมากและปกป้องจนเกินควร หมายถึง พ่อแม่ที่รักลูกมากจนกระทั่งไปสร้างบรรยากาศที่ขัดขวางการตัดสินใจด้วยตนเองของเด็ก โดยการบริหาร ปฏิบัติ หรือทำทุกอย่างให้แก่ลูก แม้กระทั่งการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อลูกทุกอย่าง ปฏิบัติต่อลูกไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ไม่ให้โอกาสเด็กได้ฝึกหัดช่วยเหลือตัวเองแม้แต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็คอยระแวดระวังให้ตลอดเวลา การรักลูกมาก และปกป้องจนเกินควร นี้แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 รักและปกป้องอย่างบริสุทธิ์ใจ พ่อแม่จะให้ความรักโดยการแสดงออกช่วยเหลือเด็กอย่างมากมาตลอดเวลา ชอบปรนนิบัติลูก

1.2 รักและปกป้องเพื่อเป็นการชดเชย หรือกลบเกลื่อนความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจ พ่อแม่จะให้การเลี้ยงดูแบบไม่เสมอต้นเสมอปลาย บางครั้งก็ปรนนิบัติหรือให้มากมาย บางครั้งก็ทอดทิ้งไม่เหลียวแลหรือเอาใจใส่ ทั้งนี้ขึ้นกับอารมณ์ หรือความรู้สึกของพ่อแม่ในขณะนั้น

2. แบบตามใจมากเกินไปไม่มีขอบเขต ลูกจะได้ทุกอย่างตามต้องการภายใต้การสนับสนุนจากพ่อแม่ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ โดยพ่อแม่ไม่เคยให้การอบรมสั่งสอนเลยว่ากฎ กติกา ระเบียบปฏิบัติของสังคมทำเช่นไร ทุกอย่างเป็นไปตามความต้องการของลูก

3. แบบวิตกกังวลหวาดกลัวมากเกินไป พ่อแม่เลี้ยงลูกด้วยความวิตกกังวลเป็นห่วงลูกเกินกว่าเหตุ ทำให้เรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่ พ่อแม่มักจะหวาดระแวง กลัวเหตุร้ายหรือภัยอันตรายต่างๆ ที่จะมาถึงลูกมากเกินไป

4. แบบไม่ต้องการลูก พ่อแม่มีปัญหาจากการมีลูก อาจเป็นลูกที่เกิดมาในระยที่ยังไม่มีความพร้อมในสภาพจำยอม การเลี้ยงลูกโดยใช้อารมณ์นอกเหนือเหตุผล ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นอารมณ์ในทางไม่ดี อันก่อให้เกิดความรุนแรงในการเลี้ยงดู ไม่ว่าจะเป็นสีหน้า ท่าทาง รวมถึงการกระทำทุกอย่างต่อเด็กจะเต็มไปด้วยความรุนแรง แข็งกร้าว หงุดหงิด ขุ่นมัว

5. แบบเจ้าระเบียบ พ่อแม่ระเบียบจัด บรรยากาศของการอบรมเลี้ยงดูลูกเต็มไปด้วยระเบียบวินัยจัดไม่มีการยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ เด็กจะได้รับฟังแต่คำบ่น จู้จี้ คำตำหนิติเตียน ว่ากล่าวให้แก้ไขซ้ำซากอยู่ตลอดเวลา

จากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่กล่าวมาข้างต้น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ได้รับความสนใจและถูกนำมาศึกษามากในสังคมไทย และผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะมีจิตลักษณะที่เหมาะสม โดยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเอื้อให้เด็กเป็นผู้มีพัฒนาการทางจริยธรรมที่สูง มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น รู้คุณค่าของศาสนาและมีลักษณะมุ่งอนาคต มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี เป็นต้น (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร; และประทีป จินนี่ 2546: 57-58)

จากการศึกษาของ เกษร ภูมิดี (2546 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคัดสรรตัวแปรด้านวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมาศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์และสามารถอธิบายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้

5.4 การวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวัดการอบรมเลี้ยงดู มีการศึกษาการอบรมเลี้ยงดู หลายวิธี แต่วิธีที่นิยมใช้มี 2 วิธี คือวิธีการวัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้บิดา มารดาเป็นผู้รายงานว่าตนอบรมเลี้ยงดูบุตร

อย่างไร และอีกวิธีหนึ่งคือ วิธีการจัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้บุตรเป็นผู้รายงานวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวิธีการจัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้บุตรเป็นผู้รายงานวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

6.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมดังนี้

คอบบ์ (Cobb.1976: 30) ให้ความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคมนั้นเป็นข้อมูลหรือข่าวสารที่ทำให้บุคคลเชื่อว่ามีคนรักและสนใจ มีคนยกย่องและมองเห็นคุณค่า และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความผูกพันซึ่งกันและกัน

ทอยส์ (Thoits.1982: 147) ให้ความหมาย การสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นการที่บุคคลในเครือข่ายของสังคมได้รับการยอมรับการช่วยเหลือทางอารมณ์และสังคม สิ่งของ หรือข้อมูล ซึ่งการสนับสนุนนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญและตอบสนองต่อความเจ็บป่วยและความเครียดได้

ฮับบาร์ด; มูเบนแคมป์; และบราวน์ (Hubbard; Muhlenkamp; & Brown. 1984: 266) ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นโครงสร้างหลายมิติ ซึ่งประกอบด้วยการติดต่อสื่อสารในแง่ดี ทำให้มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงแหล่งที่มาด้วย

เพนเดอร์ (Pender.1987: 396) ได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นการที่บุคคลรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ ได้รับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น โดยได้รับจากกลุ่มบุคคลในระบบของสังคม เป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านจิตอารมณ์ วัสดุ อุปกรณ์ ข่าวสาร คำแนะนำ อันจะทำให้บุคคลนั้นสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (2528 : 171) ให้ความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคมไว้ในการใช้แรงสนับสนุนทางสังคมในการแก้ปัญหาสาธารณสุขว่า แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัสดุ สิ่งของ หรือการสนับสนุนด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุนซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มแล้วมีผลทำให้ผู้นั้นปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งในที่นี้หมายถึงการมีสุขภาพอนามัยที่ดี

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความเอาใจใส่ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ เช่น ด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุ สิ่งของ หรือบริการต่างๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

6.2 แหล่งของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

นักการศึกษาได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมโดยทั่วไปเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ กลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิ กลุ่มปฐมภูมิเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน กลุ่มทุติยภูมิ เป็นกลุ่มสังคมที่มีความสัมพันธ์กันตามแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่วางไว้ กลุ่มชนิดนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดบรรทัดฐานของบุคคลในสังคม ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มสังคมอื่นๆ ในระบบสนับสนุนทางสังคมถือว่ามี การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

เพนเดอร์ (Pender.1987: 396 - 397) ได้แบ่งแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมเป็น 5 ระบบ ดังนี้

ระบบที่ 1 ระบบการสนับสนุนตามธรรมชาติ (Natural support system) ได้แก่ แหล่งสนับสนุนจากครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากเพราะครอบครัวมีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่วัยเด็กเพราะเป็นแหล่งที่ถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม การปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิต

ระบบที่ 2 ระบบการสนับสนุนจากเพื่อน (Peer support system) เป็นการสนับสนุนที่ได้รับจากบุคคลซึ่งมีประสบการณ์ มีความชำนาญในการที่จะค้นคว้าหาความต้องการและสามารถติดต่อ ชักจูงได้ง่าย เป็นเหตุให้บุคคลซึ่งประสบความสำเร็จและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เลวร้ายต่างๆ ในชีวิตได้

ระบบที่ 3 ระบบการสนับสนุนด้านศาสนาหรือแหล่งอุปถัมภ์ต่างๆ (Religious organizations or denomination) เป็นแหล่งที่จะช่วยให้ได้มีการแลกเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยม คำสอน คำแนะนำเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ให้แก่ พระ นักบวช หมอสอนศาสนา กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ระบบที่ 4 ระบบการสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพด้านสุขภาพ (Health professional support system) เป็นแหล่งการสนับสนุนเป็นแห่งแรกที่มีการช่วยเหลือผู้ป่วย ซึ่งมีความสำคัญต่อการสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัว เพื่อนสนิทและกลุ่มเพื่อนไม่เพียงพอ

ระบบที่ 5 ระบบสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ (Organized support system not directed by health professionals) เป็นการสนับสนุนจากกลุ่มบริการอาสาสมัครช่วยเหลือตนเอง ซึ่ง

เป็นกลุ่มที่เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ในทางที่ส่งเสริมให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในชีวิต

6.3 หลักการสำคัญของสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

บุญเยี่ยม ตรีภูวพงษ์ (2528 : 584) กล่าวถึงหลักการสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้และผู้รับการสนับสนุนทางสังคม
2. ลักษณะของการติดต่อสื่อสารนั้นจะต้องประกอบด้วย
 - 2.1 ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ผู้รับเชื่อว่ามีคนสนใจเอาใจใส่ มีความรัก ความหวังดีต่อตนอย่างจริงจัง
 - 2.2 ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ผู้รับรู้สึกว่ามีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในสังคม
 - 2.3 ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ผู้รับเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้
3. ปัจจัยนำเข้าของการสนับสนุนทางสังคมอาจอยู่ในรูปของข้อมูลข่าวสาร วัสดุสิ่งของหรือทางด้านจิตใจ
4. จะต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการคือการมีสุขภาพดี

6.4 ประเภทของการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

เฮาส์ (House. 1981: 15-26) ได้แบ่งรูปแบบของพฤติกรรมในการให้แรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็นสี่รูปแบบ คือ

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) เช่น การให้ความพอใจ การยอมรับนับถือ ความห่วงใย การกระตุ้นเตือน
 2. การสนับสนุนในการให้การประเมินผล (Appraisal support) เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การเห็นพ้อง การให้การรับรอง หรือการยอมรับในสิ่งที่คนอื่นได้แสดงออกซึ่งอาจจะเป็นการช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้
 3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น การให้คำแนะนำ การตักเตือน การให้คำปรึกษา การให้ข่าวสาร
 4. การสนับสนุนด้านเครื่องมือ (Instrumental support) เช่น แรงงาน เงิน เวลา เป็นต้น
- ทิลเดน (Tilden.1985: 201) กล่าวถึง เชฟเฟอร์และคณะที่ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) เป็นความรู้สึกใกล้ชิด ผูกพัน รักใคร่ และความรู้สึกเป็นเจ้าของตลอดจนความรู้สึกไว้น้ำใจและไว้วางใจผู้อื่น
2. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เป็นการแนะนำข้อมูลในการแก้ปัญหาหรือการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมกระทำของบุคคล
3. การสนับสนุนด้านสิ่งของ (Tangible support) เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยตรง ด้วยการให้สิ่งของเงินทอง หรือบริการ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

7.1 งานวิจัยต่างประเทศ

กีเดีย (Gideon. 1997: Abstrac) ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของผู้ประกอบการที่ได้รับสิทธิบัตร จำนวน 199 คน เพื่อศึกษาความเข้มแข็งที่สนับสนุนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคซึ่งสัมพันธ์กับการควบคุมสถานการณ์ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในองค์กร เพื่อฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคระหว่างบุคคลที่ยอมรับประโยชน์ ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงความคิดให้เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีตัวตน ซึ่งสัมพันธ์กับความสามารถของผู้ประดิษฐ์ที่มีความก้าวหน้าหรือถอยหลัง แม้จะมีอุปสรรคก็ตาม ลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เทคนิคและวิธีการของผู้ประกอบการ

Adversity Response Profile (ARP) Technical Supplement. (รัชนิดา สบายวรรณ. 2547: 36;อ้างอิงจาก Adversity Response Profile (ARP) Technical Supplement. 2000.ARP Reliability and Validity. Online) ได้ทำการศึกษาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบทดสอบการตอบสนองต่ออุปสรรค The Adversity Response Profile (ARP) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ถูกออกแบบเพื่อวัดรูปแบบของการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคของแต่ละคน โดยทำการศึกษาทั้งหมด 14 โครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 2,414 คน มีการติดตามผลโดยใช้คำถามจากองค์ประกอบ 4 ด้าน ของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ได้แก่ การควบคุม ความรับผิดชอบ ผลกระทบและความทนทาน ด้านละ 10 ข้อ โดยใช้มาตราแบบ Bipolar พบว่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาของ ARP มีค่าเท่ากับ 0.86 ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ความสัมพันธ์ของการควบคุมและความรับผิดชอบมีค่าสูงสุดคือ 0.55 รองลงมา คือ ผลกระทบและความทนทานมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.45 ส่วนในด้านอื่นๆมีความสัมพันธ์กันต่ำ

โรมัส-ชาร์คสนาส (Thomas-Sharksnas.2002: Online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟื้นพลังกับความพึงพอใจในงานของเจ้าหน้าที่ดูแลสุขภาพจิตจำนวน 94 คน

ที่ศูนย์สุขภาพจิตชุมชนทางตะวันออกเฉียงเหนือของเพนซิลวาเนีย เครื่องมือเป็นแบบวัดการตอบสนองต่ออุปสรรค (ARP) ซึ่งวัดความสามารถในการฟื้นพลัง ผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่ดูแลสุขภาพจิตพบเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคเพิ่มขึ้น เช่น ค่าจ้างต่ำ การขาดความเอาใจใส่ การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานจากองค์กร จึงนำไปสู่ความไม่พึงพอใจในงานส่งผลกระทบต่อการใช้ และสุขภาพจิตพวกเขาเอง

วิลเลียมส์ (Williams.2003: Online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่ออุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การศึกษานี้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่ออุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่ออุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนและครูกับการรับรู้อุปสรรคทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 17 คน และครูจำนวน 79 คน จากโรงเรียนในอำเภอแฟลกสตาฟ ยูนิฟิเคชัน เมืองอริโซนา ที่ใช้คะแนนจากการวัดระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค เปรียบเทียบกับข้อมูลมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา รวมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนอีก 5 คน ผลการศึกษาค้นพบว่านักเรียนที่ได้รับคะแนนผลสัมฤทธิ์สูงอยู่ในโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนมีระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูงด้วย

5.2 งานวิจัยในประเทศ

วินัส ภัคตินรา (2546: 137-144) ได้ทำการ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ กับเชาว์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร จำนวน 328 คน พบว่าเชาว์อารมณ์ของนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม การกล้าแสดงออก ความพึ่งตนเอง ส่วนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ องค์ประกอบด้านสติปัญญา การกล้าแสดงออก มโนธรรม ความกล้าหาญ ความอิสระเสรี ความพึ่งตนเอง และองค์ประกอบด้านการควบคุมตนเอง

เกษร ภูมิดี (2546: 84-93) ได้เปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีบุคลิกภาพแต่ละด้านแตกต่างกัน จำนวน 370 คน พบว่า นักเรียนที่มีบุคลิกภาพด้านสัมฤทธิ์ผล ด้านการแสดงตัว ด้านการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ด้านการเปลี่ยนแปลง และด้านการอดทนแตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

เมธยา คุณไทยสงค์ (2546: 60-70) ได้ทำการศึกษาจิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 368 คน พบว่าความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค โดยรวม และรายด้าน 4 ด้าน คือ ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค ความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค และความสามารถในการอดทนทนทานต่ออุปสรรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบ การมุ่งอนาคต แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ความรู้สึกเป็นอิสระในตนเอง ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น ความภาคภูมิใจในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์ (2547: 157-161) ได้ศึกษาเรื่อง การเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคโดยการเรียนรู้พฤติกรรมและการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค กรณีศึกษาเยาวชนกระทำผิดชาย จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 20 คน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเยาวชนกระทำผิด ที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ กับเยาวชนกระทำผิดที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ ผลทดลองพบว่า การใช้โปรแกรมการเรียนรู้ได้ผลดี กลุ่มทดลองมีความความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในทุกมิติ และโดยภาพรวมมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงขึ้นหลังการทดลอง และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

รัชนิดา สบายวรรณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสร้างขึ้นตามแนวคิดของสตอลท์ซ (Stoltz) จำนวน 2 ฉบับ คือชนิดสถานการณ์ และข้อความแบบ bipolar ฉบับละ 40 แต่ละฉบับประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านควบคุมอารมณ์ ด้านการวิเคราะห์ ต้นตอของอุปสรรค ด้านการยอมรับการกระทำของตน ด้านการรับรู้และเข้าถึงอุปสรรคและด้านความอดทนต่ออุปสรรค กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 1,681 คน ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคชนิดสถานการณ์ มีค่าอำนาจ (r) อยู่ระหว่าง 0.025 ถึง 0.597 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่า 0.8263 และข้อความแบบ bipolar มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.078 ถึง 0.576 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่า 0.8921

วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์ (2547: 136-150) ได้ทำการศึกษาและพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยใช้การฝึกอบรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริษัท ไทโยต้า เค.มอเตอรส์ ผู้จำหน่ายไทโยต้า จำกัด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกจำนวน 888 คน ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงาน กลุ่มที่สองเป็นพนักงานระดับหัวหน้าจำนวน 5 คน ที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานสูงสุด เพื่อเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนโดยผู้วิจัยเป็นผู้ฝึก กลุ่มที่สามเป็นพนักงานส่วนหน้าจำนวน 8 คน ที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานต่ำสุด เพื่อเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมพนักงานส่วนหน้าโดยกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นผู้ฝึก ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าใจและยอมรับปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น การวางแผนและควบคุมการดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรค การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อดทนและเพียรพยายาม หลังจากได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พนักงานที่เป็นกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนทั้ง 5 คน และพนักงานส่วนหน้าทั้ง 8 คน มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้ทำการประมวลและเห็นว่าคุณลักษณะของบุคคลที่ควรมีในปัจจุบัน ซึ่งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้านอันจะก่อให้เกิดปัญหาของบุคคลตามมา คือ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค และเกิดความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ความสามารถของตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค รวมทั้งการศึกษอิทธิพลของตัวแปรข้างต้นที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้โดยอาศัยแนวคิดรวมถึงงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียน จำนวน 7 โรงเรียน จำนวนห้องเรียนทั้งหมดเท่ากับ 21 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 779 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ระดับชั้นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดีภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนจำนวน 5 โรงเรียน 13 ห้องเรียนทั้งสิ้น 501 คน ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่ม แบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) ซึ่งมีรายละเอียดการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นตอนแรก การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

1. สํารวจข้อมูลประชากรจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร แล้วทำการกำหนดกรอบของการสุ่ม (Sampling Frame)

2. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการสุ่ม อย่างง่าย (นักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม) (มยุรี ศรีชัย. 2538 : 50) ซึ่งมีรายละเอียดของข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณ ดังนี้

2.1 กำหนดให้ระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence : $1 - \alpha$) ที่ 0.95

2.2 กำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (e) เท่ากับ 1 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบสอบถามความสามารถในเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเท่ากับ 200 คะแนน

2.3 ค่าความแปรปรวนของประชากร (σ^2) ที่ได้ มาจาก การนำ แบบสอบถามความสามารถใน การเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับ นักเรียนขยายโอกาสระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 (try out) จำนวน 100 คน ได้ค่าความแปรปรวนของนักเรียน เท่ากับ 290.663

2.4 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการสุ่มแบบกลุ่ม (มยุรี ศรีชัย . 2538 : 142) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 495 คน

ขั้นตอนที่สอง การดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
โดยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอนดังนี้

1. ทำการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ทำการสุ่มมาร้อยละ 70 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนเสนานิคม โรงเรียนวัดมัชฌันติการาม โรงเรียนกิ่งเพชร โรงเรียนสามเสนนอก และโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์

2. ทำการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ทำการสุ่มมาประมาณร้อยละ 60 ของจำนวนห้องเรียนทั้งหมด ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 501คนซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในข้อ 2.4 ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 501 คน ดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 รายชื่อโรงเรียน จำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ลำดับ ที่	ชื่อโรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
1	ประชากรราษฎร์บำเพ็ญ	2	75	-	-
2	เสนานิคม	2	95	2	88
3	วัดมัสถ์นันทิการาม	2	86	2	80
4	กิ่งเพชร	2	64	2	60
5	สามเสนนอก	3	79	2	75
6	วิสุทธิศ	4	143	-	-
7	มัธยมประชานิเวศน์	6	237	5	198
รวม		21	779	13	501

ที่มา : สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 6 ฉบับได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
จำนวน 40 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบวัดความสามารถทางสมอง จำนวน 30 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม จำนวน 20 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่

1. แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของสตอลท์ซ (Stoltz.1997) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ด้านความสามารถในการนำตัวเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค ด้านความสามารถในการรับรู้ถึงระดับอุปสรรค และด้านความสามารถในการทนทานต่ออุปสรรค แต่ละด้านมีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 40 ข้อ

2. แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ได้แก่

1. แบบวัดความสามารถทางสมอง พัฒนาขึ้นจากแบบวัดความสามารถทางสมอง

ของวรลักษณ์ ลิ้มทองสกุล (2546) โดยแบบวัดมีลักษณะเลือกตอบ มีตัวเลือกถูก 1 ตัวเลือก ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 30 ข้อ แบ่งเป็น ด้านจำนวนและตัวเลข จำนวน 10 ข้อ ด้านความเข้าใจทางภาษาจำนวน 10 ข้อ และด้านเหตุผลจำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.213 ถึง 0.768 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.200 ถึง 0.411 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.890

2. แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พัฒนาขึ้นจากแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ นันทนา จันทรผืน (2545) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 3.995 ถึง 7.588 และ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.8477 จำนวน 20 ข้อ

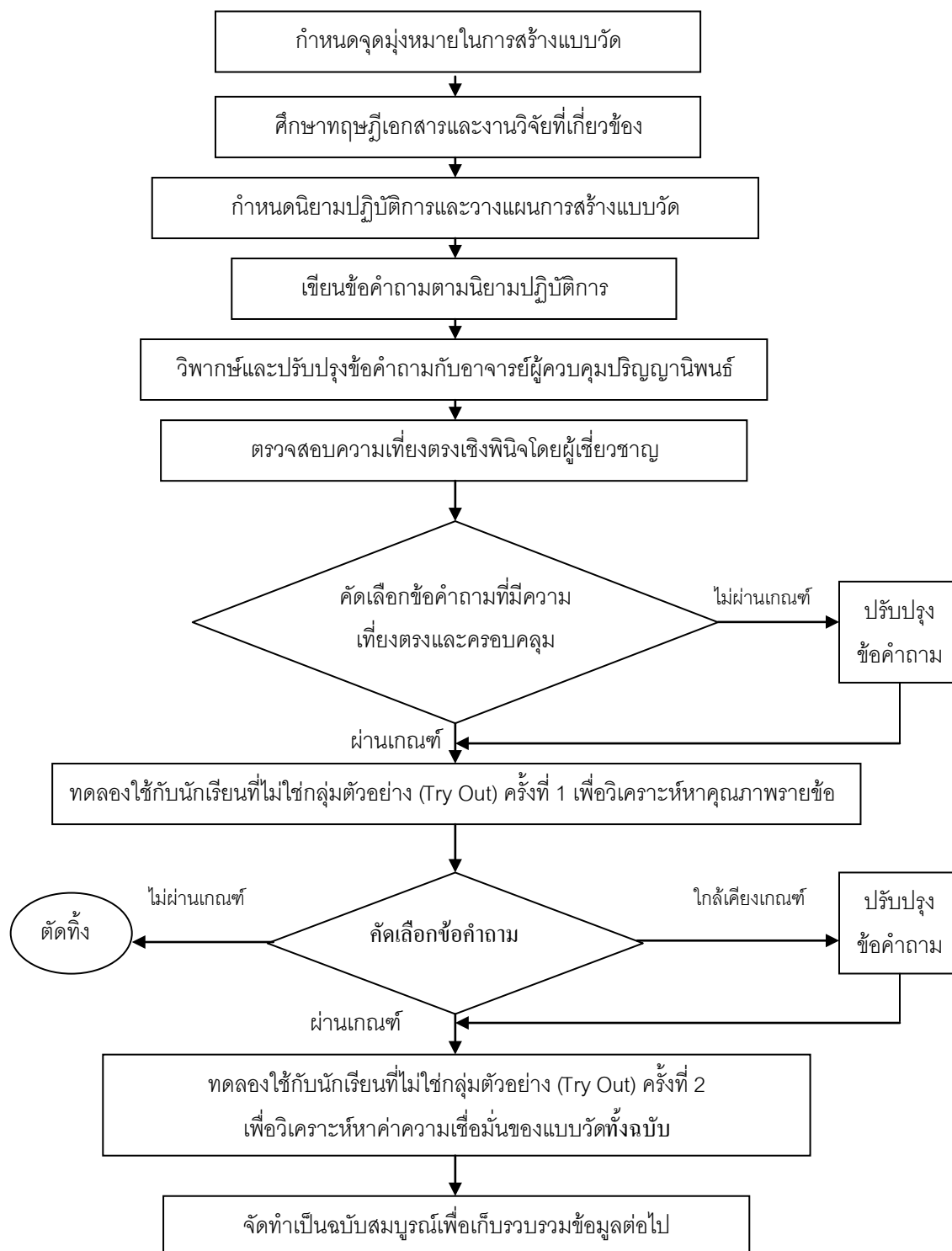
3. แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต พัฒนาขึ้นจากแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตของ พิทักษ์ วงแหวน (2546) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.008 ถึง 0.546 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.779 จำนวน 20 ข้อ

4. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พัฒนาขึ้นจากแบบสอบถาม การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของ นิกร ขวัญเมือง (2545) มี ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับซึ่งมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (α) เท่ากับ 0.840 จำนวน 20 ข้อ

2.2 ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

รายละเอียดขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ส่วนข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์นั้นผู้วิจัยจะคัดเลือกข้อคำถามนำมาปรับปรุงแก้ไขหรือตัดทิ้ง เพื่อให้ได้ข้อคำถามครบถ้วนตามแผนดำเนินการข้อที่ 4 และมีความครอบคลุมนิยามปฏิบัติการ โดยพบว่าแบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 60 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

7. นำแบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จำนวน 60 ข้อ และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม จำนวน 30 ข้อ ที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 ไปทดลองใช้ (Try Out) ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วิสุทธิศ จำนวน 100 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมจากข้ออื่นๆที่เหลือทั้งหมด (Item Total Correlation) พบว่า แบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง -0.052 ถึง 0.638 และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง -0.011 ถึง 0.482

8. พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และเป็นข้อคำถามที่มีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการจนครบถ้วนตามจำนวนที่ต้องการ โดยคัดเลือกแบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค มีจำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.300 ถึง 0.638 และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.238 ถึง 0.482

9. นำแบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมที่ได้จากขั้นตอนที่ 8 นำมาวิเคราะห์ใหม่อีกครั้ง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับของแบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) พบว่า แบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค มีค่าความเชื่อมั่น 0.928 และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีค่าความเชื่อมั่น 0.791

10. ออกแบบและจัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ตัวอย่างแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
01 เมื่อเพื่อนสนิทของข้าพเจ้ามีปัญหาไม่สบายใจ ข้าพเจ้ามักจะเป็นคนที่จะช่วยปลอบและให้กำลังใจ.....					
02 เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ข้าพเจ้ามีวิธีแก้ไขและสร้างกำลังใจให้กับตนเองได้.....					
03 เมื่อสมาชิกในกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน ข้าพเจ้าสามารถหาวิธีการเพื่อให้งานดำเนินต่อไปได้.....					
04 เมื่อข้าพเจ้าทำงานไม่ได้ตามที่ตั้งใจไว้ข้าพเจ้าจะตั้งใจทำงานมากขึ้น จนงานสำเร็จ.....					
05 เมื่อข้าพเจ้าเกิดปัญหาข้าพเจ้าจะไม่วิตกกังวลหรือท้อแท้จนเกินไป.....					
06 ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้ถ้าหากมีความพยายาม.....					
07 ข้าพเจ้าจะยืนต่อแถวเพื่อซื้อของแม้ว่าแถวจะยาวมากก็ตาม.....					
08 เมื่อข้าพเจ้าได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ยาก ข้าพเจ้าจะตั้งใจและใช้ความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ.....					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค มีจำนวน 40 ข้อ คะแนนเต็ม 200 คะแนนโดยกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามระดับการปฏิบัติของนักเรียนดังนี้

ระดับการปฏิบัติ	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	ให้ 5 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
มาก	ให้ 4 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
น้อย	ให้ 2 คะแนน	ให้ 4 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน	ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนจากแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

ระดับคะแนนทั้งฉบับ	การแปลความหมาย
180.00 - 200.00	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
อยู่ในระดับสูงที่สุด	
140.00 - 179.99	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคอยู่ในระดับสูง
100.00 - 139.99	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
อยู่ในระดับปานกลาง	
60.00 - 99.99	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคอยู่ในระดับต่ำ
40.00 - 59.99	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
อยู่ในระดับต่ำที่สุด	

ตัวอย่างแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
01 ครูเข้าใจและสามารถให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่างๆได้.....					
02 เพื่อนของข้าพเจ้าแสดงให้ข้าพเจ้ารู้ว่าจะอยู่ใกล้ชิดข้าพเจ้าเสมอเมื่อข้าพเจ้าต้องการความช่วยเหลือ.....					
03 เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา ข้าพเจ้าต้องแก้ไขปัญหาตามลำพัง.....					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีจำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนนโดยกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามระดับการปฏิบัติของนักเรียนดังนี้

ระดับการปฏิบัติ	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
มากที่สุด	ให้ 5 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
มาก	ให้ 4 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
น้อย	ให้ 2 คะแนน	ให้ 4 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน	ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนจากแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

ระดับคะแนนทั้งฉบับ	การแปลความหมาย
90.00 - 100.00	มีการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมอยู่ในระดับสูงที่สุด
70.00 - 89.99	มีการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมอยู่ในระดับสูง
50.00 - 69.99	มีการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง
30.00 - 49.99	มีการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ
20.00 - 29.99	มีการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จากแบบวัดความสามารถทางสมองของ วราลักษณ์ ลิ้มทองสกุล (2546) แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ นันทนา จันทรผืน (2545) แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตของ พัทธักษ์ วงแหวน (2546) และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยของ นิกร ขวัญเมือง (2545) โดยมีขั้นตอน การพัฒนาแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย จากนั้นปรับปรุงข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ

2. นำแบบสอบถามที่พิจารณาแล้วมาวิพากษ์กับอาจารย์ที่ควบคุมปริญญาโท พร้อมทั้ง ปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำ

3. จัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับ กลุ่ม ตัวอย่างต่อไป

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 501 คนมาวิเคราะห์เพื่อ หาคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบวัด ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความ เชื่อมั่น (α) ของแบบวัด และแบบสอบถาม พบว่า

แบบวัดความสามารถทางสมอง มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.220 ถึง 0.800 มีค่า อำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.211 ถึง 0.574 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) 0.782

แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่าข้อคำถามจำนวน 19 ข้อมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ ระหว่าง 0.264 ถึง 0.557 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.859

แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต พบว่าข้อคำถามจำนวน 17 ข้อมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ ระหว่าง 0.270 ถึง 0.577 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.811

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พบว่าข้อคำถามจำนวน 17 ข้อมีค่าอำนาจ จำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.374 ถึง 0.633 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.836

ตัวอย่างแบบวัดความสามารถทางสมอง

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองด้านจำนวน

คำชี้แจง พิจารณาชุดของตัวเลขที่เรียงกันว่าอยู่ในระบบใด แล้วหาตัวเลขใน ☐

01. 21, 26, 24, 29, 27, ☐, 30

ก. 25

ข. 29

ค. 30

ง. ☒ 32

จ. 34

+5 -2 +5 -2 +5

ตอบ ง 21, 26, 24, 29, 27, ☐, 30 ตัวเลขใน ☐ คือ 32

คำชี้แจง พิจารณาว่าตัวเลขแต่ละชุดเกี่ยวพันกันอย่างไร แล้วหาค่าที่อยู่ในช่องว่าง

02.

42	
3	15
14	

21	
7	4
?	

36	
4	10
9	

ก. 3 ☒

ข. 4

ค. 7

ง. 9

จ. 10

ตอบ ก ระบบตัวเลขชุดที่ 1 คือ $42 \div 3 = 14$ ระบบตัวเลขชุดที่ 3 คือ $36 \div 4 = 9$

ดังนั้นตัวเลขชุดที่ 2 คือ $21 \div 7 = 3$

คำชี้แจง พิจารณาว่าตัวเลขแต่ละตารางเกี่ยวพันกันอย่างไร แล้วหาค่าที่อยู่ใน

03.

5	7	-
-	8	10
7		11

ก. 3

ข. 4

ค. 7

ง. ~~9~~

จ. 10

ตอบ ง ตัวเลขคอลัมน์ที่ 2 เพิ่มขึ้นจากคอลัมน์ที่ 1 +2 คอลัมน์ที่ 3 เพิ่มขึ้นจากคอลัมน์ที่ 2 +2

หรือ จากแถวที่ 2 เพิ่มขึ้นจากแถวที่ 1 +1 แถวที่ 3 เพิ่มขึ้นจากแถวที่ 2 +1 ดังนั้น ตัวเลขใน คือ 9

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองด้านภาษา

01. นักกีฬาต้องมีความ สามัคคี กันจึงจะเอาชนะ ฝ่ายตรงข้ามได้ คำที่ขีดเส้นใต้

ตรงข้ามกับคำใด

ก. บาดหมาง

ข. แดกแยก

ค. แค้นเคือง

ง. เห็นแก่ตัว

จ. ชิงช้า

ตอบ ข

ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองด้านเหตุผล

คำชี้แจง พิจารณาคำที่กำหนดให้คู่แรกนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แล้วหาคำที่มีความสัมพันธ์

เหมือนกับความสัมพันธ์ของคำคู่แรก

01. ปริมาตร : ลูกบาศก์ → พื้นที่ : ?

ก. ไร่

ข. วา

ค. งาน

ง. หน่วย

จ. ตาราง

ตอบ จ

เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดความสามารถทางสมอง

ตอบถูก ให้คะแนน 1 คะแนน

ตอบผิดหรือตอบหลายตัวเลือก ให้คะแนน 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนจากแบบวัดความสามารถทางสมอง

ระดับคะแนนทั้งฉบับ

การแปลความหมาย

27.00 - 30.00	มีความสามารถทางสมองอยู่ในระดับสูง
21.00 - 26.99	มีความสามารถทางสมองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง
9.00 - 20.99	มีความสามารถทางสมองอยู่ในระดับปานกลาง
3.00 - 8.99	มีความสามารถทางสมองอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
0.00 - 2.99	มีความสามารถทางสมองอยู่ในระดับต่ำ

ตัวอย่างแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
01 ข้าพเจ้าปรับปรุงงานของตนเองเพื่อให้งานออกมาดี.....					
02 ข้าพเจ้าทำงานที่ครูมอบหมายได้สำเร็จ.....					
03 เมื่อได้รับมอบหมายงานใดๆข้าพเจ้าจะรีบทำให้เสร็จ เรียบร้อยทันกำหนดส่งงาน.....					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีจำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนนโดยกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามระดับการปฏิบัติของนักเรียนดังนี้

ระดับการปฏิบัติ

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนจากแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ระดับคะแนนทั้งฉบับ

การแปลความหมาย

90.00 - 100.00	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับสูงที่สุด
70.00 - 89.99	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับสูง
50.00 - 69.99	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับปานกลาง
30.00 - 49.99	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ
20.00 - 29.99	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
01 ข้าพเจ้าตั้งใจจะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นทุกๆ ด้าน.....					
02 ข้าพเจ้าคิดไว้แล้วว่าข้าพเจ้าจะประกอบอาชีพอะไรในอนาคต.....					
03 ข้าพเจ้าจะอดทนไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดเพื่อความสำเร็จในอนาคต.....					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตมีจำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนนโดยกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามระดับการปฏิบัติของนักเรียนดังนี้

ระดับการปฏิบัติ

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนจากแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

ระดับคะแนนทั้งฉบับ

การแปลความหมาย

90.00 - 100.00	มีลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับสูงที่สุด
70.00 - 89.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับสูง
50.00 - 69.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับปานกลาง
30.00 - 49.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับต่ำ
20.00 - 29.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
01 ผู้ปกครองแสดงความรักและให้ความอบอุ่นแก่ข้าพเจ้า อย่างเป็นกันเอง.....					
02 ผู้ปกครองอนุญาตให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรม พิเศษของโรงเรียนตามที่ข้าพเจ้าสนใจ.....					
03 ผู้ปกครองแบ่งงานบ้านให้ข้าพเจ้ารับผิดชอบเหมาะสม กับความสามารถของข้าพเจ้า.....					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีจำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามระดับการปฏิบัติของนักเรียนดังนี้

ระดับการปฏิบัติ

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ระดับคะแนนทั้งฉบับ

การแปลความหมาย

90.00 - 100.00	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากที่สุด
70.00 - 89.99	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก
50.00 - 69.99	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง
30.00 - 49.99	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับต่ำ
20.00 - 29.99	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับต่ำที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ปีการศึกษา 2551 ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งนัดหมายวันและเวลาที่จะดำเนินการเก็บข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบวัดและ แบบสอบถาม โดยให้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อใช้ในการคัดเลือกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเพิ่มเติมในกรณีที่นักเรียนตอบ ไม่สมบูรณ์หรือไม่ตั้งใจตอบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง โดยสร้างบรรยากาศให้ความเป็นกันเอง เพื่อให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตั้งใจในการตอบ และกำหนดเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากเวลาที่ใช้ในการตอบแบบวัดและแบบสอบถามจากการนำไปทดลองใช้ (Try Out)

อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบให้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจตรงกันก่อนลงมือตอบแบบวัดและแบบสอบถาม

3.3. ในขณะที่นักเรียนตอบ แบบวัดและแบบสอบถาม ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลพร้อมบันทึกการสังเกตเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกับคำตอบของนักเรียน

4. นำ แบบวัดและแบบสอบถามจาก การดำเนินการเก็บข้อมูล ตามข้อ 3 มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

2. หาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและระหว่างตัวแปรปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยการทดสอบค่าเอฟ (F- test)

3. คำนวณหาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยทดสอบค่าที (t-test)

5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

5.1 สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร โดยใช้สูตร การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น .95 (มยุรี ศรีชัย. 2538: 142)

$$n = \frac{N\sigma_c^2}{\frac{N\bar{K}^2 e^2}{4} + \sigma_c^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนกลุ่มทั้งหมด
	$\bar{K}$	แทน	สมาชิกเฉลี่ยในแต่ละกลุ่ม
	σ_c^2	แทน	ค่าความแปรปรวน
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า

5.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.2.1 การวิเคราะห์ความเที่ยงตรง (Face Validity) โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: *IOC*) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 248)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	<i>IOC</i>	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.2.2 วิเคราะห์ค่าความยาก (p) ของแบบวัดความสามารถทางสมอง
(พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 129)

$$p = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	p	แทน	ค่าความยากของคำถามแต่ละข้อ
	R	แทน	จำนวนคนที่ตอบข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

5.2.3 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก ($r_{p.bi}$) ของแบบวัดความสามารถทางสมอง โดยใช้
ค่าสหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล (Point biserial correlation: $r_{p.bi}$) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 130-131)

$$r_{p.bi} = \frac{\bar{X}_p - \bar{X}_q}{S_x} \times \sqrt{pq}$$

เมื่อ	$r_{p.bi}$	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล
	S_x	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทั้งฉบับ
	$\bar{X}_p$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อสำหรับกลุ่มที่ได้คะแนนเป็น 1
	$\bar{X}_q$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อสำหรับกลุ่มที่ได้คะแนนเป็น 0
	p	แทน	สัดส่วนของคนที่ได้คะแนนรายข้อเป็น 1
	q	แทน	สัดส่วนของคนที่ได้คะแนนรายข้อเป็น 0

5.2.4 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความสามารถทาง
สมอง โดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน สูตร 20 (KR-20) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 123)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำผิดในแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของข้อสอบทั้งฉบับ

5.2.5 การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการ หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือทั้งหมด (Item Total Correlation) ด้วยสูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (Allen; & Yen.1979: 24)

$$r_{XY} = \frac{S_{XY}}{S_X S_Y}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	S_{XY}	แทน	ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือทั้งหมด
	S_X	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรายข้อ
	S_Y	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือ

5.2.6 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ . 2543: 312)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อสอบ
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนข้อที่ i
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ
	$\sum$	แทน	ผลรวมทั้งหมด

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

5.3.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

5.3.2 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544: 314)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{(N \sum X^2 - (\sum X)^2)(N \sum Y^2 - (\sum Y)^2)}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของ X กับ Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

5.3.3 การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้การทดสอบที (t-test) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544: 317)

$$t = r \sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}} ; df = N-2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าของการแจกแจงแบบที (t-Distribution)
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

5.3.4 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

(Kerlinger; & Pedhazur. 1973: 136-137)

$$R_{Y.123\dots k} = \sqrt{\beta_1 r_{Y1} + \beta_2 r_{Y2} + \dots + \beta_k r_{Yk}}$$

เมื่อ	$R_{Y.123\dots k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระ ตัวที่ 1 ถึงตัวที่ k กับตัวแปรตาม Y
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta-Weight) ของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึงตัวที่ k ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	$r_{Y1}, r_{Y2}, \dots, r_{Yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม Y กับตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึงตัวที่ k

5.3.5 การทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

(Kerlinger; & Pedhazur. 1973: 159)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1 - R^2) / (N - k - 1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าของการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

5.3.6 ค่าน้ำหนักความสำคัญของในรูปคะแนนดิบ (Score Weight : b)

(Kerlinger; & Pedhazur. 1973: 61)

$$b_j = \beta_j \frac{S_Y}{S_j}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ
	β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	S_j	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ j
	S_Y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม

5.3.7 การทดสอบนัยสำคัญในรูปคะแนนดิบ โดยใช้การทดสอบที (t-test)

(ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2540: 344)

$$t = \frac{b_j}{SE_{b_j}} ; df = N - k - 1$$

เมื่อ t	แทน	ค่าการแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
SE_{b_j}	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
N	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อ ดังต่อไปนี้

X_1	แทน	ความสามารถทางสมอง
X_2	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X_3	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต
X_4	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
X_5	แทน	การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม
Y	แทน	ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
K	แทน	คะแนนเต็มของแบบสอบถาม/แบบวัด
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$C.V.$	แทน	สัมประสิทธิ์ของการกระจาย
$S_{\bar{X}}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย
SE_{est}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า
SE_b	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและแบบวัด
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2_{adj}	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้แล้ว
R^2_{Change}	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่เปลี่ยนแปลง
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
F_{Change}	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution) ที่เปลี่ยนแปลง
$F_{statistic}$	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t-distribution)
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
C	แทน	ความแปรปรวนร่วมจากตัวแปรต่างๆ (Common Variance)
U	แทน	ความแปรปรวนที่เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระแท้ๆ (Unique Variance)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี
3. ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธพหุคูณระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี
4. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี
5. การวิเคราะห์ตัวประกอบร่วม (Commonality Analysis) ระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของแบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค แบบวัดความสามารถทางสมอง แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ดังปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐาน ของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ปัจจัย	ตัวแปร	K	M	S	C.V.	การแปลความหมาย
ภายใน	X_1	30	20.104	5.696	28.333	ปานกลาง
	X_2	100	70.928	9.422	13.284	ปานกลาง
	X_3	100	70.285	8.524	12.128	ปานกลาง
ภายนอก	X_4	100	71.623	9.802	13.686	มาก
	X_5	100	70.665	9.368	13.257	ปานกลาง
	Y	200	143.415	19.104	13.321	มาก

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี มีปัจจัยภายในด้านความสามารถทางสมอง (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) และลักษณะมุ่งอนาคต (X_3) อยู่ในระดับปานกลาง (20.104 ,70.928 และ70.285) ตามลำดับ มีปัจจัยภายนอกด้าน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_4) อยู่ในระดับมาก (71.623) และมี การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X_5) อยู่ในระดับปานกลาง (70.623) และมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค(Y) อยู่ในระดับมาก (143.415)

2. ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ดัง ปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ปัจจัย	ตัวแปร	ปัจจัยภายใน			ปัจจัยภายนอก		Y
		X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	
ภายใน	ความสามารถทางสมอง (X ₁)	1.000	0.191**	0.216**	0.209**	0.159**	0.364**
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X ₂)		1.000	0.646**	0.565**	0.523**	0.634**
	ลักษณะมุ่งอนาคต (X ₃)			1.000	0.600**	0.624**	0.703**
ภายนอก	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย(X ₄)				1.000	0.640**	0.573**
	การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X ₅)					1.000	0.601**
ความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรค (Y)							1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยภายในระหว่างความสามารถทางสมอง (X₁) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₂) และ ลักษณะมุ่งอนาคต (X₃) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.191 ถึง 0.646

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยภายใน กับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Y) พบว่า ความสามารถทางสมอง (X₁) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₂) และ ลักษณะมุ่งอนาคต (X₃) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า 0.364 0.634 และ 0.703 ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยภายนอก ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย(X₄) กับ การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X₅) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่า 0.640

เนื่องจากมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรอิสระมาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อศึกษาว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความแปรปรวนพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) หรือไม่ โดยการทดสอบค่า Tolerance และ VIF ซึ่งถ้าพบว่าค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระตัวใด มีค่าน้อยจนเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรอิสระตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระตัวอื่นมาก (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2549: 370) และทดสอบค่า VIF (Variance inflation factor) ซึ่งหากพบว่าค่า VIF มีค่าเกิน 10 ถือว่าตัวแปรอิสระนั้นมีความสัมพันธ์กัน หรือเกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Neter; Wasserman; & Kutner. 1990: 409) โดยแสดงผลของการทดสอบ ดังปรากฏในตาราง 5

ตาราง 5 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ปัจจัย	ตัวแปร	Collinearity Statistics	
		Tolerance	VIF
ภายใน	ความสามารถทางสมอง (X_1)	0.942	1.062
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2)	0.528	1.893
	ลักษณะมุ่งอนาคต (X_3)	0.448	2.231
ภายนอก	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_4)	0.492	2.032
	การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X_5)	0.496	2.015

จากตาราง 5 พบว่า ผลการทดสอบค่า Tolerance และ VIF ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity)

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

Model	R	R ²	R ² _{Change}	SE _{est}	F _{Change}	p _{Change}
1 (X ₃)	0.703	0.495	0.495	13.595	488.309**	0.000
2 (X ₃ , X ₂)	0.742	0.550	0.056	12.836	61.754**	0.000
3 (X ₃ , X ₂ , X ₁)	0.746	0.557	0.006	12.756	7.256**	0.007
4 (X ₃ , X ₂ , X ₁ , X ₅)	0.765	0.585	0.028	12.361	33.286**	0.000
5 (X ₃ , X ₂ , X ₁ , X ₅ , X ₄)	0.767	0.588	0.004	12.318	4.500	0.034
Model 4	R ² = 0.585	R ² _{adj} = 0.581	F-statistic = 174.541		p < .001	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่า โมเดลของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่สามารถอธิบายความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ได้แก่ โมเดลที่ 4 ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้าน ความสามารถทางสมอง (X₁) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₂) ลักษณะมุ่งอนาคต (X₃) และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X₅) โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.765 และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองมีค่า 0. 585 แสดงว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ในด้านความสามารถทางสมอง (X₁) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₂) ลักษณะมุ่งอนาคต (X₃) และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X₅) สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Y) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ได้ร้อยละ 58.50

4. คำนำน้หนักความสำคัญของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ตาราง 7 คำนำน้หนักความสำคัญของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

ตัวแปร	b	β	SE _b	t	p
X ₃	0.941	0.420	0.096	9.816**	0.000
X ₂	0.522	0.257	0.079	6.642**	0.000
X ₁	0.245	0.089	0.082	2.993**	0.003
X ₅	0.445	0.218	0.077	5.769**	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 พบว่า ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความสามารถทางสมอง (X₁) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₂) ลักษณะมุ่งอนาคต (X₃) และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X₅) มีค่าน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปัจจัยภายในที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Y) สูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้าน ลักษณะมุ่งอนาคต (X₃) (0.420) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X₂) (0.257) ความสามารถทางสมอง (X₁) (0.089) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม (X₅) (0.218)

5. ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบร่วมระหว่าง ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

การวิเคราะห์ตัวประกอบร่วม (Commonality Analysis) ระหว่าง ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยภายในที่มีต่อ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Unique variance: $U_{(X3 \ X2 \ X1)}$) อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยภายนอกที่มีต่อ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Unique variance: $U_{(X4)}$) และอิทธิพลร่วมกันของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (Common Variance) ดังปรากฏในตาราง 8

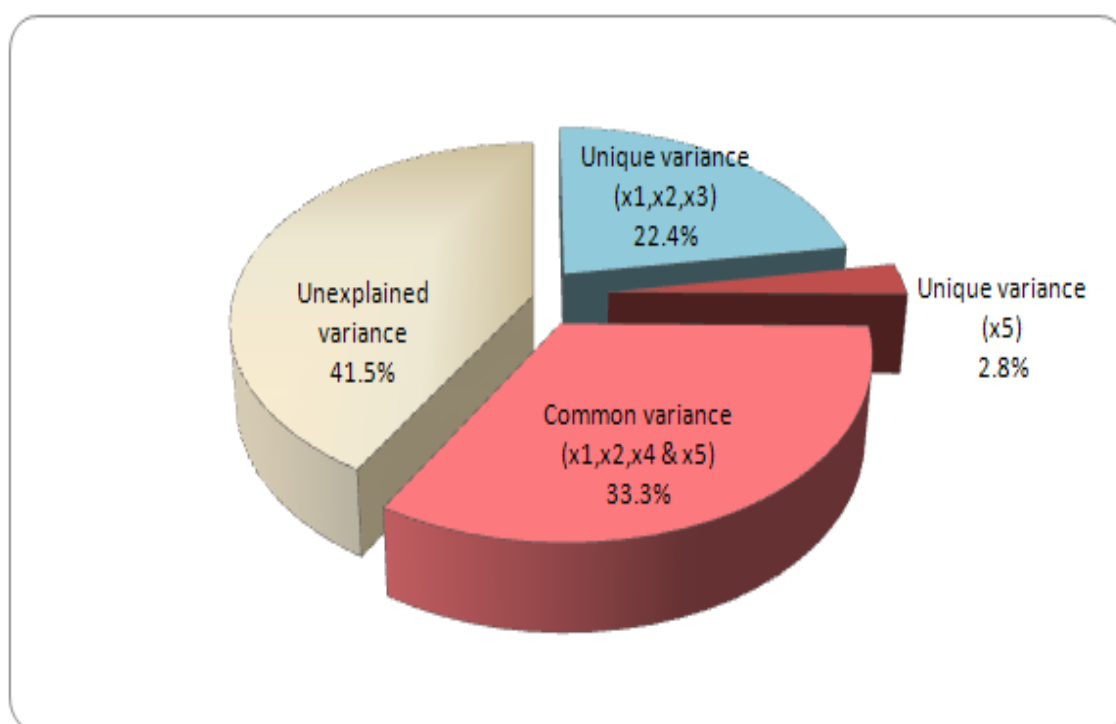
ตาราง 8 การวิเคราะห์ตัวประกอบร่วม (Commonality Analysis) ระหว่าง ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ	ค่าอิทธิพล		
		$U_{(X3 \ X2 \ X1)}$	$U_{(X4)}$	$C_{(ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก)}$
$R^2_{Y.(X3 \ X2 \ X1)(X5)}$	0.585	0.224	0.028	0.333
$R^2_{Y.(X3 \ X2 \ X1)}$	0.557			
$R^2_{Y.(X5)}$	0.361			

จากตาราง 8 พบว่า อิทธิพลของปัจจัยภายในส่งผลต่อความแปรปรวนในตัวแปรความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ร้อยละ 22.40

อิทธิพลของปัจจัยภายนอกส่งผลต่อความแปรปรวนในตัวแปร ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ร้อยละ 2.80

อิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกส่งผลต่อความแปรปรวนในตัวแปร
 ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
 ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ร้อยละ 33.30 แสดงได้ดัง
 ภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 แผนภูมิรูปวงกลมแสดงการวิเคราะห์ตัวประกอบร่วม (Commonality Analysis) ระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี รวมทั้งศึกษาคำแนะนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 25 51 จำนวน 501 คน ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 6 ฉบับได้แก่ แบบสอบถาม ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จำนวน 40 ข้อ แบบวัดความสามารถทางสมอง จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.928, 0.782, 0.859, 0.811 0.836 และ 0.791 ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค แบบวัดความสามารถทางสมอง แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ และคัดเลือกแบบทดสอบ แบบสำรวจ และแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ หาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและระหว่างตัวแปรปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก คำนวณหาคำแนะนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี สรุปได้ดังนี้

1 . ตัวแปรปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่า 0.765

2 . ตัวแปรปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีค่าน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีค่า 0.089, 0.257, 0.420 และ 0.218 ตามลำดับ

3. ตัวแปรปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยภายในกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่า 0.557

4. ตัวแปรปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.089, 0.257 และ 0.420 ตามลำดับ

5. ตัวแปรปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยภายนอกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่า 0.361

6. ตัวแปรปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีค่าน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและ ฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญ 0.218

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ พบว่า ตัวแปรปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกอันได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถทางสมอง และการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่า 0.765 จากข้อค้นพบดังกล่าว ทั้งนี้อาจเกิดจาก บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมีความสามารถคาดการณ์ไกล และวางแผนถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถควบคุมตนเองให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำพฤติกรรมตามความต้องการของตนเอง มีความเพียรพยายามในการอดทน เพื่อบรรลุผลในอนาคต จึงทำให้บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสามารถที่จะวางแผนหรือเตรียมพร้อมจะเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธยา คุณไธยสงค์ (2546: 98) และสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2529; 35-37)ว่าบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะสามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคต และตัดสินใจเลือกกระทำ หาแนวทางแก้ปัญหา และวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต รู้จักปฏิบัติให้เกิดการอดได้ รอได้อย่างเหมาะสม สามารถให้รางวัล และลงโทษตัวเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาในครั้งต่อไปได้ดีขึ้น สำหรับปัจจัยด้าน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นองค์ประกอบที่ผลักดันให้บุคคลมีความต้องการสถานะที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น เพราะ ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีพฤติกรรม ที่กล้าเสี่ยง ตัดสินใจเด็ดเดี่ยว กระตือรือร้น รับผิดชอบต่อตนเอง ทะเยอทะยาน รู้จักวางแผน และมีเอกลักษณ์เฉพาะตน รวมทั้งมีความปรารถนาจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ หรือพยายามทำดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง พยายาม

เอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษร ภูมิดี(2546 : 84-93) ที่ได้เปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มีบุคลิกภาพแต่ละด้านแตกต่างกัน จำนวน 370 คน พบว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพด้านสัมฤทธิ์ผล ด้านการแสดงตัว ด้านการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ด้านการเปลี่ยนแปลง และด้านการอดทนแตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้ที่มีความสามารถทางสมอง คือ มีความสามารถที่จะเรียนรู้การปรับตัวต่อปัญหาอย่างเหมาะสม และมีความสามารถในอันที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีจุดหมายและมีคุณค่าทางสังคม สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบุคคลที่มีความสามารถทางสมองสูงเมื่อต้องประสบกับปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งจะสามารถรวบรวมหรือประมวลสิ่งสำคัญๆ ในความคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพื่อนำมาช่วยในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าและมีประสิทธิภาพกว่าบุคคลที่มีความสามารถทางสมองต่ำ (อริยะ สุพรรณเกษัช. 2543: 23)

ซึ่งเห็นได้จาก กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ใช้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มวิภาวดี มีความสามารถทางสมองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 20.10 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน นอกจากนี้ การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับ ทอยส์ (Thoits.1982: 147) ที่ว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นการที่บุคคลในเครือข่ายของสังคมได้รับการยอมรับการช่วยเหลือทางอารมณ์และสังคม สิ่งของ หรือข้อมูล ซึ่งการสนับสนุนนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญและตอบสนองต่อความเจ็บป่วยและความเครียดได้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของบุคคลเพราะการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวช่วยลดความเครียดต่อสิ่งที่เข้ามาคุกคามชีวิตของบุคคล อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลรู้สึกได้รับการยอมรับ รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีการเตรียมการในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคได้ดีสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม (Pender. 1987: 396)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกอันได้แก่ ความสามารถทางสมอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟัน

อุปสรรคของนักเรียน ดังนั้น ครูและผู้ปกครองควร ส่งเสริมให้นักเรียนขยันเรียนทั้งในและนอกตำรา เพื่อให้คิดและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ปลุกฝังให้เป็นคนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจอย่างแน่วแน่เพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคมากยิ่งขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนเพื่อจะได้มีการส่งเสริม และสนับสนุนให้นักเรียนมี ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค และผลการศึกษาที่ได้จะเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ของครู ต่อไปอย่างต่อเนื่อง มีประโยชน์ต่อการเลี้ยงดูบุตรหลานของผู้ปกครองให้เป็นคนที่เข้มแข็งในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัลยา วินิชย์บัญชา. (2548). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- เกตุวดี กัมพลาศิริ. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการตอบสนองระหว่างบุคคลและความเกรงใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างแบบกัน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกษร ภูมิดี. (2546). การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- งามตา วรินทร์านนท์. (2534). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ประสานขาว 2522-2534.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2531). ประมวลบทความวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526-2531 ฉบับอภิธานนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์: เยาวชนไทยกับการมุ่งอนาคต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทนา นันทิกร. (2533). การทดลองใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการทำงานโดยวางเป้าหมายสำหรับเยาวชน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทร์ชลี มาพุทธ. (2546, มิถุนายน-ตุลาคม). สร้าง IQ EQ AQ สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์. 15(1) : 5-10.
- จำรูณ เทียมธรรม. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิตติมา จุมทอง. (2537). ผลของการสอนตนเองต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- จิราภรณ์ กุณสิทธิ์. (2541). การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยตัวแปรด้าน
การกำกับตนเองในการเรียนการรับรู้ความสามารถของตนเองทางคณิตศาสตร์ที่สนใจต่อวิชา
คณิตศาสตร์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ ค.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลา ประเสริฐสังข์. (2549). 3Q : คุณภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์. สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์
2549, จาก <http://www.rb.ac.th/rambhai/article81.html>.
- ชัยพร วิชาวุธ.(2525). มูลสารจิตวิทยา . กรุงเทพฯ : หน่วยผลิตเอกสาร คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิต
การพิมพ์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2529). พฤติกรรมศาสตร์ เล่มที่ 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงเดือน ศาสตรัทธ ; และคนอื่นๆ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้อง
กับการสื่อสารในครอบครัวและความสามารถในการใช้ภาษาของเด็กในครอบครัว 2
ประเภท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเรียนและวิธีเผชิญปัญหา
ทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2542,สิงหาคม). ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์. วารสารพฤติกรรมศาสตร์.
5(1): 19-35.
- _____. (2536). ผลสะท้อนแห่งโครงการนักเรียนนายร้อยตำรวจฝึกรับใช้ประชาชนในชนบท.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นวลละออ สุภาผล. (2536). ผลสะท้อนแห่งโครงการนักเรียนนายร้อยตำรวจฝึกรับใช้ประชาชนใน
ชนบท. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นันทนา จันทร์ผืน. (2545). การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความคาดหวังในอนาคตของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
เชียงราย ด้วยการวิเคราะห์หุระดับ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการ
ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์. (2547). การเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคโดยการเรียนรู้พฤติกรรมการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค: กรณีศึกษาเยาวชนกระทำผิดชาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นัยพินิจ ศษภักดี. (2544). พัฒนาศักยภาพเสริมสร้างเชาว์ปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เพลิดเพลิน. นิกอร์ ขวัญเมือง. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมตาคognitionกับความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิภา แก้วศรีงาม. (2547). 6Q ส่วนประกอบของคนสมบูรณ์แบบ. วารสารครู. 2(1) : 77-78.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2524). รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (วัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์. (2528). จิตวิทยาสังคมกับสาธารณสุข. ในเอกสารการสอนชุดวิชาสังคมวิทยาการแพทย์ หน่วยที่ 9-15. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- บุญรับ ศักดิ์มณี. (2532). การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ป. มหาจันทร์. (2544). ทำครอบครัวให้อบอุ่น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประทักษ์ ลิขิตเลอสงว. (2547, ธันวาคม). AQ ความสามารถสู่ความสำเร็จ. 9 ทันโลก.สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2549. จาก http://www.praram9.com/life_lib/9tanlok.asp.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีจำกัด.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- พรทิพย์ เจริญยานนท์. (2542). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- พรพรณี ชูทัย เจริญจิต. (2545). จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี.
- พระเทพเวที. (2532). การศึกษาที่สาละวนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พระราชวรมุณี. (2532). การศึกษาที่สาละวนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรี มะแสงสม. (2544). *ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิทักษ์ วงศ์แหวน. (2546). *การศึกษาปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พูนสุข ช้วยทอง. (2540). *เด็กและการเลี้ยงดู*. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉิน. (2526). *ลักษณะมุ่งอนาคต*, เอกสารการสนทนาวิชาการวิยรรุ่นและการอบรมหน่วยที่ 9-15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพราพรรณ เปลี่ยนภู. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). *เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Techniques)*. กรุงเทพฯ: วี.เจ. พรินติ้ง.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2544,กันยายน). AQ กับความสำเร็จของชีวิต. *วารสารวิชาการ*. 4(9): 12-17.
- เมธยา คุณไทยสงค์. (2546). *จิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค.ต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- รังรอง งามศิริ. (2540). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- รังสรรค์ เพ็งชู. (2531). *อนาคตศาสตร์และแนวโน้มเชิงอนาคต*. ราชบุรี: โรงเรียนหนองโพวิทยา.
- รัชนิดา สบายวรรณ. (2547). *การสร้างแบบวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2540). *สถิติวิทยาทางการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2541). *เทคนิคการสร้างและสอบข้อสอบความถนัดทางการเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ละม้ายมาศ ศรทนต์. (2508). *การศึกษาพัฒนาการแห่งจิตวิทยา*. (พลังใจในทางเศรษฐกิจ) ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลักขณา สกุลลิขเรศสีมา. (2542). *การอบรมเลี้ยงดูเด็ก*. นครราชสีมา: คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร; และประทีป จีหนึ่ง. (2546). *การอบรมเลี้ยงดู : รูปแบบและผลที่เกิดกับลูกรัก* ในรวมบทความร่วมสรรค์สร้างเด็กและเยาวชน สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
- มนัส บุญประกอบ และวิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. 53 – 58. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณกร หมอชาติ. (2544). *ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์. (2547). *การศึกษาและพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยใช้การฝึกอบรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน*. ปรินูญานินท์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยา นาควัชร. (2544). *วิธีเลี้ยงลูกให้เก่ง ดี มีสุข IQ EQ MQ AQ*. กรุงเทพฯ: กู๊ดบุ๊ค.
- วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. (2538). *การรับรู้ความสามารถของตนในเรื่องอาชีพ*. *วารสารจิตวิทยา*. (1): 97 – 109.
- วินัส ภักดีนรา. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาวน์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ)*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วุฒิพงษ์ ทองก้อน. (2543,มกราคม-มิถุนายน) *การศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ,มฉก.วิชาการ*. 3(6): 25-31.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2545). *เทคนิคการสร้าง IQ EQ AQ 3Q เพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: สถาบันสร้างสรรค์ศักยภาพสมองศรีเอทีเฟิร์น.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2545). *การเลี้ยงลูกในยุคปฏิรูปการศึกษา*. *วารสารวิชาการ*. 4(1) : 9.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2525). *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.

- สมดุล ชาญนวงศ์. (2533). *การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับพัฒนาการต่างกัน*. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2541). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิต เพียรชอบ. (2530, เมษายน-มิถุนายน.). *มองหลักสูตรมัธยมศึกษา: ปัจจุบันและอนาคต*. วารสารครูศาสตร์. 15(4): 27-36.
- สุชาดา สุธรรมรักษ์. (2531). *เอกสารการสอนวิชา จต.101 จิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุศักดิ์ หลาบมาลา. (2527, ตุลาคม). *เขาสอนเด็กให้มองอนาคต*. สารพัฒนาหลักสูตร. 31: 14-15.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สุวรรณ ตรีขัน. (2530). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ. (2546). *สุขภาวะวัยใส : อนาคตของชาติ*. การประชุมวิชาการประจำปี 2546. กรุงเทพฯ: สมาคมนามัยเจริญพันธุ์ (ไทย) ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข.
- เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อธิฐาน อนุรักติพันธุ์. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับมารยาทไทยของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนนานาชาติกับในโรงเรียนไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมร รักษาสัตย์. (2522). *ทฤษฎีผู้ตาม*, น.62-63. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์มาลัย หวนันท์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- อมรรัตน์ บุนนิต. (2546). *ผลของการใช้บันทึกการเรียนรู้ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาวิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อำพร วิชัยศรี. (2541). *การแสดงผลฐานความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและการประมาณค่าความเชื่อมั่นรวมของแบบทดสอบความสามารถทางสมองตามแนวโครงสร้างของ โอติส-เลนอพรินญา*
นิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ.
- อัมพร โอตระกูล. (2540). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ:วิทย์พัฒน์.
- อริยะ สุพรรณเกษ. (2543). *พัฒนา E.Q. ด้วยเสียงเพลง*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อารีย์ พันธุ์มณี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนรู้การสอน*. กรุงเทพฯ: ไยใหม่.
- อำพวรรณ โปร่งจิต. (2543). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ศรีสะเกษ*.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- Allen, Mary J., & Yen, Wendy M. (1979). *Introduction to Measurement Theory*. California:
Brooks/Cole Publishing.
- Atkinson, John W. (1966). *Motive in Fantasy action and Society*. New Jersey: D. Van
Nostrand.
- Bandura , A. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersy: Prentice – Hall.
- _____. (1986). *Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive
Theory*. New Jersy: Prentice – Hall.
- Cobb, Sidney. (1976, September-October). "Social Support as Moderator of Life
Stress," *Psychometric Medicine*, 38(10): 300-313.
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essential of Psychological Testing*. 3rd ed., New York: Harper &
Row.
- Erikson, Erik H. (1968). *Identity Youth and Crisis*. New York : W.W. Norton.
- Gideon, D. Markman. (1997). *Adversity Qoutient : The Role of Personal Bounce back in
New Venture Formation*. Canada: Peak Canada.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw Hill Book.
- Herman, Herbert J. M. (1970, August). *A Questionnaire Measure of Achievement
Motivation*. *Journal of Applied Psychology*. 54(2) :353-363.
- Hillgard, Ernest R. *Introduction to Psychology*. New York : Harcourt Brace and Word, 1957.
- House, Jame S. (1981). *Work stress and social support*. Phillipines: Addison-Weley.

- Hubbard, P. Muhlenkamp; & N. Brown. (1984, September-October). *The relationship between social and self care practice*. Nursing research. 33(5): 266-269.
- Kerlinger, F. N.; & Pedhazur, E. j. (1973). *Multiple Regression in Behavioral Research*. New York : Holt, Rinehart and Wenston. Inc.
- Lindgren, H.C. (1967). *Educational to Psychology in the Classroom*. New York : Wiley.
- McClelland, David C, and others. (1953). *The Achievement Motive*. New York :Appleton-Century Crofts, In., pp.110-111.
- Mischel, W. (1974). *Experimental Social Psychology*. New York: Academic Press.
- Mone , Mark.A. (1994). *Component validity of two measures of self – efficacy in predicting academic goals and performance*. *Education and Psychological Measurement*. (54):516 - 529.
- Neter, John; Wasserman, William; & Kutner, Michael H. (1990). *Applied Linear Statistical Models*. 3rd ed. New York: R.R. Donnelley & Sons Company.
- Otis, Arthur s. (1954). *Manual of Directions tar Bata Test Form CM and new Edition*: EM and FM. New York: Har court, Brace and World, Inc.
- Pender, N.J. (1987). *Health promotion in Nursing practice*. East Norwalk : Appleton Century Clofts.
- Robinson, Charles Loe. (1971, August). *Future Time Perspective in Non-Incarcerated Juvenile Delinquents*. *Dissertation Abstracts International*. 32(2): 1225-B.
- Schunk, D.H. (2000). *Learning theories: An educational perspective*. 3rd edition. New Jersy: Prentice – Hall.
- Spafford, Carol S.; Pesce, Augustus I.; & Grosser, George S. (1977). *The Cyclopaedia Education Dictionary*. Albany :Delmar Publishers.
- Stoltz, Paul. G. (1997). *Adversity Quotient : Turning Obstacles into Opportunities*. Johy Wiley & Sons. New York, NY.
- Tilden, V.P. (1985, June). *Issues of conceptualization and measurement of social support in the construction of nursing theory*. *Research in nursing and health*. 8: 199-206.

Thoits, Peggy A. (1982). "Concept methodological and theoregical Problem in studying social support as a buffer against life stress," *Journal of health and social behavior*. 23: 145-159.

Thomas- Sharksnas, Bonnie L. (2002). *The Relationship Between Resilience and Job Satisfaction in Mental Health Care Workers*. Retrieved February 15,2005. from http://www.peaklearning.com/documents/grp_thomas-Sharksnas.pdf.

Weiner, Bernard. (1972, Spring). *Attribution Theory Achievement Motivation and The Education Process*. Review of Education Research.42 (1):203-215.

Williams, Mark W. (2003). *The Relationship Between Principal Response to Adversity and Student Achievement.*: Retrieved February 15,2005. from http://www.peaklearning.com/documents/grp_williams_abstract.pdf.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ มิ่ง เทพครเมื่อง

หัวหน้างานวิจัยและบริการวิชาการสู่ชุมชน

โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)

อาจารย์ ดร. พิภูล เอกวรางกูร ภาควิชาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร. วิเวชา ปัญจมานนท์ โรงเรียนราษฎร์พัฒนา

จังหวัดน่าน

นายจิรพันธ์ จันจัน๊ะ นักวิชาการ

ศึกษา 5 สำนักการศึกษา

กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
คุณภาพของเครื่องมือ

ตาราง 12 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของ บุคคลแวดล้อม

ข้อที่	ค่า IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
1	1	คัดเลือกไว้	16	0.8	คัดเลือกไว้
2	0.8	คัดเลือกไว้	17	0.8	คัดเลือกไว้
3	0.6	คัดเลือกไว้	18	0.8	คัดเลือกไว้
4	0.8	คัดเลือกไว้	19	0.8	คัดเลือกไว้
5	1	คัดเลือกไว้	20	1	คัดเลือกไว้
6	0.8	คัดเลือกไว้	21	1	คัดเลือกไว้
7	0.8	คัดเลือกไว้	22	1	คัดเลือกไว้
8	0.8	คัดเลือกไว้	23	1	คัดเลือกไว้
9	1	คัดเลือกไว้	24	0.8	คัดเลือกไว้
10	1	คัดเลือกไว้	25	1	คัดเลือกไว้
11	0.8	คัดเลือกไว้	26	1	คัดเลือกไว้
12	0.8	คัดเลือกไว้	27	1	คัดเลือกไว้
13	0.6	คัดเลือกไว้	28	0.8	คัดเลือกไว้
14	1	คัดเลือกไว้	29	0.8	คัดเลือกไว้
15	1	คัดเลือกไว้	30	1	คัดเลือกไว้

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมของ
บุคคลแวดล้อม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (Item – total correlation)		ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (Item – total correlation)	
	ขั้นตอนการใช้	ขั้นใช้กับกลุ่มตัวอย่าง		ขั้นตอนการใช้	ขั้นใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
1	0.351	0.418	16	0.323	0.451
2	0.238	0.523	17	0.289	ตัดทิ้ง
3	0.372	0.510	18	-0.011	0.171
4	0.306	0.121	19	0.451	ตัดทิ้ง
5	0.156	ตัดทิ้ง	20	0.191	0.468
6	0.393	ตัดทิ้ง	21	0.257	0.473
7	0.335	0.127	22	0.288	0.413
8	0.069	ตัดทิ้ง	23	0.382	0.526
9	0.482	0.461	24	0.349	0.616
10	0.317	ตัดทิ้ง	25	0.474	ตัดทิ้ง
11	0.457	0.180	26	0.081	0.450
12	0.275	ตัดทิ้ง	27	0.251	0.541
13	0.118	ตัดทิ้ง	28	0.297	0.438
14	0.138	ตัดทิ้ง	29	0.422	0.372
15	0.400	0.457	30	0.354	0.316
ความเชื่อมั่น				0.785	0.791

ตาราง 14 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหา
และฝ่าฟันอุปสรรค

ข้อที่	ค่า IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
1	1	คัดเลือกไว้	31	1	คัดเลือกไว้
2	0.8	คัดเลือกไว้	32	0.8	คัดเลือกไว้
3	1	คัดเลือกไว้	33	0.8	คัดเลือกไว้
4	1	คัดเลือกไว้	34	1	คัดเลือกไว้
5	1	คัดเลือกไว้	35	0.6	คัดเลือกไว้
6	1	คัดเลือกไว้	36	0.8	คัดเลือกไว้
7	1	คัดเลือกไว้	37	1	คัดเลือกไว้
8	1	คัดเลือกไว้	38	1	คัดเลือกไว้
9	1	คัดเลือกไว้	39	1	คัดเลือกไว้
10	1	คัดเลือกไว้	40	1	คัดเลือกไว้
11	0.8	คัดเลือกไว้	41	1	คัดเลือกไว้
12	1	คัดเลือกไว้	42	0.8	คัดเลือกไว้
13	1	คัดเลือกไว้	43	1	คัดเลือกไว้
14	1	คัดเลือกไว้	44	0.6	คัดเลือกไว้
15	1	คัดเลือกไว้	45	1	คัดเลือกไว้
16	1	คัดเลือกไว้	46	1	คัดเลือกไว้
17	1	คัดเลือกไว้	47	1	คัดเลือกไว้
18	0.8	คัดเลือกไว้	48	1	คัดเลือกไว้
19	1	คัดเลือกไว้	49	0.8	คัดเลือกไว้
20	1	คัดเลือกไว้	50	1	คัดเลือกไว้
21	1	คัดเลือกไว้	51	0.8	คัดเลือกไว้
22	1	คัดเลือกไว้	52	1	คัดเลือกไว้
23	1	คัดเลือกไว้	53	1	คัดเลือกไว้
24	1	คัดเลือกไว้	54	1	คัดเลือกไว้
25	1	คัดเลือกไว้	55	1	คัดเลือกไว้
26	1	คัดเลือกไว้	56	1	คัดเลือกไว้
27	1	คัดเลือกไว้	57	1	คัดเลือกไว้
28	1	คัดเลือกไว้	58	1	คัดเลือกไว้
29	1	คัดเลือกไว้	59	1	คัดเลือกไว้
30	1	คัดเลือกไว้	60	1	คัดเลือกไว้

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหา
และฝ่าฟันอุปสรรค

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r)		ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r)	
	ชั้นทดลองใช้	ชั้นใช้กับกลุ่มตัวอย่าง		ชั้นทดลองใช้	ชั้นใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
1	0.392	0.433	31	0.538	0.534
2	0.317	0.340	32	0.480	0.495
3	0.360	0.385	33	0.435	ตัดทิ้ง
4	0.534	0.524	34	0.531	0.537
5	0.323	0.319	35	-0.052	ตัดทิ้ง
6	0.425	0.473	36	0.483	0.514
7	0.374	0.424	37	0.499	0.508
8	0.146	ตัดทิ้ง	38	0.500	0.489
9	0.439	0.453	39	0.473	ตัดทิ้ง
10	0.460	ตัดทิ้ง	40	0.548	0.589
11	0.175	ตัดทิ้ง	41	0.530	0.533
12	0.412	ตัดทิ้ง	42	0.469	0.437
13	0.430	0.395	43	0.556	ตัดทิ้ง
14	0.216	ตัดทิ้ง	44	0.300	0.315
15	0.459	0.431	45	0.361	ตัดทิ้ง
16	0.460	ตัดทิ้ง	46	0.424	0.460
17	0.536	0.487	47	0.414	0.383
18	0.312	0.320	48	0.387	ตัดทิ้ง
19	0.393	0.412	49	0.465	0.443
20	0.431	0.418	50	0.446	0.412
21	0.610	0.612	51	0.382	ตัดทิ้ง
22	0.472	0.531	52	0.530	0.520
23	0.526	ตัดทิ้ง	53	0.536	ตัดทิ้ง
24	0.520	ตัดทิ้ง	54	0.557	ตัดทิ้ง
25	0.428	ตัดทิ้ง	55	0.580	0.598
26	0.563	0.533	56	0.580	0.592
27	0.448	ตัดทิ้ง	57	0.359	ตัดทิ้ง
28	0.504	0.489	58	0.585	0.551
29	0.562	0.580	59	0.551	0.563
30	0.638	0.657	60	0.540	0.484
ความเชื่อมั่น				0.925	0.928

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมอง

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ตอน ตอนละ 10 ข้อ รวมเป็น 30 ข้อ ใช้เวลาในการทำ 30 นาที
2. แบบทดสอบเป็นแบบทดสอบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนหาตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียงตัวเลือกเดียวโดยทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในแบบทดสอบ

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองด้านจำนวน

คำชี้แจง พิจารณาชุดของตัวเลขที่เรียงกันว่าอยู่ในระบบใด แล้วหาตัวเลขใน ☐

ตัวอย่าง 21, 26, 24, 29, 27, ☐, 30

ก. 25

ข. 29

ค. 30

ง. ☒ 32

จ. 34

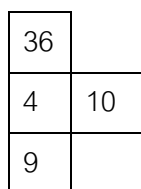
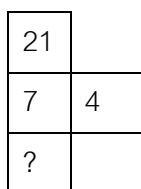
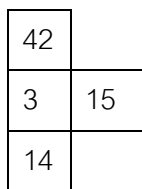
+5 -2 +5 -2 +5

จากตัวอย่าง 21, 26, 24, 29, 27, ☐, 30 ตัวเลขใน ☐ คือ 32

1. 23, 24, 26, 29, ☐, 38, 44 ก. 30 ข. 31 ค. 32 ง. 33 จ. 34 2. 15, 30, 25, 50, ☐, 90, 85 ก. 40 ข. 45 ค. 60 ง. 65 จ. 70	3. 4, 8, 10, 14, ☐, 20, 22 ก. 16 ข. 18 ค. 20 ง. 22 จ. 24 4. 7, 6, 4, 1, ☐, -8, -14 ก. 1 ข. 0 ค. -1 ง. -2 จ. -3
---	--

คำชี้แจง พิจารณาว่าตัวเลขแต่ละชุดเกี่ยวข้องกับกันอย่างไร แล้วหาค่าที่อยู่ในช่องว่าง

ตัวอย่าง

ก. 3 ✕

ข. 4

ค. 7

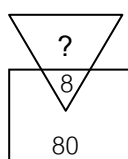
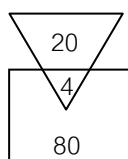
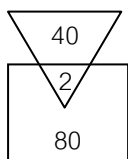
ง. 9

จ. 10

จากตัวอย่าง ระบบตัวเลขชุดที่ 1 คือ $42 \div 3 = 14$ ระบบตัวเลขชุดที่ 3 คือ $36 \div 4 = 9$

ดังนั้นตัวเลขชุดที่ 2 คือ $21 \div 7 = 3$

5.

ก. 10

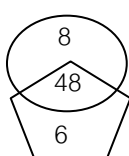
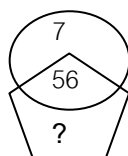
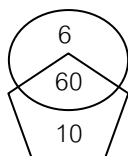
ข. 20

ค. 30

ง. 60

จ. 80

6.

ก. 5

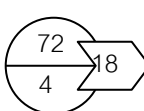
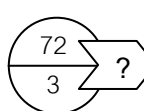
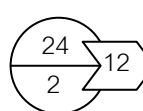
ข. 6

ค. 7

ง. 8

จ. 9

7.

ก. 12

ข. 15

ค. 18

ง. 21

จ. 24

คำชี้แจง พิจารณาวาดตัวเลขแต่ละตารางเกี่ยวพันกันอย่างไร แล้วหาค่าที่อยู่ใน □

ตัวอย่าง

5	□	-
-	8	10
7		11

ก. 3

ข. 4

ค.

7

ง.

~~9~~

จ. 10

จากตัวอย่าง ตัวเลขคอลัมน์ที่ 2 เพิ่มขึ้นจากคอลัมน์ที่ 1 +2 คอลัมน์ที่ 3 เพิ่มขึ้นจากคอลัมน์ที่ 2 +2 หรือ จากแถวที่ 2 เพิ่มขึ้นจากแถวที่ 1 +1 แถวที่ 3 เพิ่มขึ้นจากแถวที่ 2 +1 ดังนี้ □

ตัวเลขใน คือ 9

8.

-	7	□
6	8	-
8	-	11

ก. 6

ข. 8

ค. 10

ง. 12

จ. 14

9.

□	-	31
20	27	-
23	-	37

ก. 17

ข. 24

ค. 31

ง. 34

จ. 37

10.

3	□	6	8
-	-	4	-
0	2	-	5
-2	-	1	-

ก. 4

ข. 5

ค. 6

ง. 7

จ. 8

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองด้านภาษา

1. นักกีฬาต้องมีความ<u>สามัคคี</u>กันจึงจะเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้ คำที่ขีดเส้นใต้ตรงข้ามกับคำใด ก. บาตหมาง ข. แตกแยก ค. แค้นเคือง ง. เห็นแก่ตัว จ. ชิงช้า	3. <u>ยุ่งลาย</u> เกี่ยวข้องกับคำใด ก. กัดเจ็บ ข. น้ำขัง ค. ลูกน้ำ ง. ไข่เลือดออก จ. ปิน
2. อ้อยเป็นคน<u>รอบคอบ</u>เสมอ คำที่ขีดเส้นใต้ตรงข้ามกับคำใด ก. เฉลอ ข. ละทิ้ง ค. สะเพร่า ง. ผลิผลาม จ. หุนหัน	

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 4 – 5

ต้นไม้ที่ได้รับการดูแลให้น้ำให้ปุ๋ย ไปบำรุงลำต้นจนสมบูรณ์เมื่อถึงเวลาแล้วย่อมออกดอกออกผลให้แก่เจ้าของต้นไม้ คนที่ได้รับการเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ เมื่อมีโอกาสย่อมตอบแทนคุณพ่อแม่ฉันนั้น ทองคำแท้หรือไม่ โดนไฟก็รู้ คนดีแท้หรือไม่ให้ดูตรงที่เลี้ยงพ่อแม่ ถ้าดีจริงต้องเลี้ยงพ่อแม่ ถ้าไม่เลี้ยงแสดงว่าไม่ดีไม่จริง เป็นพวกทองชุบ ทองเก้

4. “ทองคำแท้” เปรียบได้กับสิ่งใด

- ก. ต้นไม้
- ข. คนรวย
- ค. คนดี
- ง. คนที่ได้รับการเลี้ยงดู
- จ. คนที่เลี้ยงดูพ่อแม่

5. จากข้อความนี้ให้แก่วัดในเรื่องใด

- ก. การดูแลต้นไม้
- ข. การเลี้ยงดูบุตร
- ค. ลักษณะของคนดี
- ง. การตอบแทนคุณพ่อแม่
- จ. ผลของการเป็นคนดี

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 6 – 8

ปลามีชีวิตยืนยาวอยู่ได้ก็เพราะอาศัยปากเป็นสิ่งสำคัญ แต่ก็เป็นเพราะปากนั่นเองปลาจึงต้องติดเบ็ด เสียชีวิตโดยง่าย เช่นกัน วาจาสุภาษิตจากปาก จะทำให้คนเราประสบความสำเร็จได้รับความ เจริญก้าวหน้าในชีวิต แต่ก็เพราะวาจาพหูภาษิตจากปากเพียงคำเดียว บางครั้งแม้แต่ชีวิตก็ยากจะ รักษาไว้ได้

6. ข้อความข้างต้นกล่าวในลักษณะใด

- ก. ชี้แจง
 - ข. ตำหนิ
 - ค. แนะนำ
 - ง. สั่งสอน
 - จ. ประชดประชัน
7. จากข้อความนี้ให้แก่วรรณคดีเรื่องใด
- ก. ปาก
 - ข. คำพูด
 - ค. การดำรงชีวิต
 - ง. การรักษาชีวิต
 - จ. การประสบความสำเร็จ

8. จากข้อความนี้ ต้องการให้ผู้อ่านเป็นเช่นไร

- ก. ให้รักษาชีวิตอย่าได้ประมาท
- ข. ให้ตระหนักถึงความสำคัญของปาก
- ค. ให้ระมัดระวังอย่าหลงเชื่อคำพูดของผู้อื่น
- ง. ให้ระมัดระวังคำพูดหรือถ้อยคำที่กล่าวออกไป
- จ. ให้รู้จักพูดจาประจบประแจงเพื่อความก้าวหน้า

คำชี้แจง อ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 9 – 10

ปากก็ว่าใจคือมือสะอาด
ถูกทั้งตึงเข้าห้อยพลอยชุ่มเคื่อง

มีอำนาจวาสนาพากระเดื่อง
งบลั่นเปลื้องละลายน้ำเกินจำเป็น

9. คำประพันธ์ข้างต้นน่าจะกล่าวถึงใคร

- ก. เศรษฐี
- ข. นักบวช
- ค. นักธุรกิจ
- ง. เกษตรกร
- จ. ผู้แทนราษฎร

10. คำประพันธ์นี้กล่าวในลักษณะใด

- ก. ชี้แจง
- ข. ตำหนิ
- ค. แนะนำ
- ง. สั่งสอน
- จ. ประชดประชัน

ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองด้านเหตุผล

คำชี้แจง พิจารณาคำที่กำหนดให้คู่แรกนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แล้วหาคำที่มีความสัมพันธ์
เหมือนกับความสัมพันธ์ของคำคู่แรก

1. ปริมาตร : ลูกบาศก์ → พื้นที่ : ? ก. ไร่ ข. วา ค. งาน ง. หน่วย จ. ตาราง	2. งาน : รายได้ → ลงทุน : ? ก. กำไร ข. เงิน ค. บริษัท ง. หุ่น จ. เงิน
---	---

คำชี้แจง อ่านข้อความที่กำหนดให้แล้วพิจารณาสรุปข้อความนั้น

3. ตรีเป็นแม่ของตา ต้นเป็นพี่ของตรี ตาลเป็นน้องของตา ใครอายุมากที่สุด ก. ตรี ข. ตา ค. ต้น ง. ตาล จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้	5. สมชายสูงกว่าสมปอง แต่เตี้ยกว่าสมศักดิ์ สมหวังสูงกว่าสมศักดิ์ อาจสรุปได้ว่าอย่างไร ก. สมหวังสูงที่สุด ข. สมชายเตี้ยที่สุด ค. สมศักดิ์เตี้ยกว่าสมปอง ง. สมศักดิ์สูงกว่าสมหวัง จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้
4. น้ำแดงหวานกว่าน้ำเขียว แต่หวานน้อยกว่าน้ำส้ม ซึ่งมีความหวานเท่ากับน้ำอุ่น น้ำอะไรหวานน้อยสุด ก. น้ำแดง ข. น้ำเขียว ค. น้ำส้ม ง. น้ำอุ่น จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้	6. กบวายน้ำแตะขอบสระหลังไก่ กุ้งแตะขอบสระก่อนไก่ แต่หลังกวาง ใครจะได้เหรียญทอง ก. กบ ข. ไก่ ค. กุ้ง ง. กวาง จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

7. เอียนเข้าแถวโดยยืนอยู่ระหว่างอ้วนกับอัม โดยอัมยืนใกล้เอกับโอ และโอยืนอยู่ระหว่างอัมกับอัน ใครยืนอยู่ตรงกลาง ก. เอ ข. อัม ค. โอ ง. อ้วน จ. อัน	8. ถ้าเอาเงินของ ชูชีพ และชูชาติ รวมกันจะเท่ากับเงินของชูศักดิ์ ส่วนชูเกียรติ มีเงินเป็นครึ่งหนึ่งของชูศักดิ์ อาจสรุปได้ว่าอย่างไร ก. ชูศักดิ์มีเงินมากที่สุด ข. ชูชีพมีเงินมากกว่าชูเกียรติ ค. ชูชีพมีเงินน้อยกว่าชูเกียรติ ง. ชูชีพ ชูชาติ และชูเกียรติมีเงินเท่ากัน จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้
--	--

คำชี้แจง พิจารณารายข้อของคำที่กำหนดให้ นั้น มีอะไรเป็นตัวร่วมกัน

9. โทรศัพท์ โทรเลข โทรสาร ก. สาย ข. เสียง ค. ภาษา ง. ขนาด จ. สื่อสาร	10. กิโลเมตร มิลลิเมตร ไมล์ ก. ขนาด ข. ทิศทาง ค. ความเร็ว ง. ความยาว จ. ระยะทาง
--	---

แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก หรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าตั้งใจทำข้อสอบเพื่อ ให้ได้คะแนนสูง.....					
2	เมื่อพบคนที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ว่าทำงานดีเด่นข้าพเจ้าจะเกิดความปรารถนาที่จะเป็นเช่นนั้น.....					
3	ข้าพเจ้ามีความคิดที่จะดัดแปลงสิ่งต่างๆให้มีความแปลกใหม่และดีเด่นอยู่เสมอ.....					
4	ข้าพเจ้ามักจะตั้งความคาดหวังไว้สูงๆเพื่อที่จะได้ใช้ความพยายามและความสามารถทำงานนั้นอย่างเต็มที่.....					
5	เมื่อครูมอบหมายงานให้ทำข้าพเจ้าจะตั้งใจทำให้เสร็จเรียบร้อย....					
6	เมื่อได้รับมอบหมายงานข้าพเจ้าชอบทำงานโดยใช้ความคิดของตนเอง เพื่อให้งานโดดเด่น.....					
7	ข้าพเจ้าพยายามหาวิธีการแก้ปัญหาทางการเรียนด้วยตนเองเพื่อให้ผลการเรียนดีขึ้น.....					
8	เมื่อทำงานใด ไม่สำเร็จ ข้าพเจ้ามักคิดหาวิธีใหม่ๆที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จให้ได้.....					
9	เมื่อได้รับการมอบหมายงานใดๆข้าพเจ้าจะทำให้เสร็จด้วยความตั้งใจเพื่อให้งานออกมาดี.....					
10	ข้าพเจ้ามีใจจดจ่อ อยู่กับงานที่ได้รับมอบหมายจนกว่าจะทำงานสำเร็จไม่ว่างานนั้นจะน่าเบื่อหน่ายเพียงใด.....					
11	ข้าพเจ้าใช้ความพยายามทำงานให้มากยิ่งขึ้น ถ้างานที่ได้รับมีความยุ่งยากซับซ้อนเพื่อให้ผลงานที่ดี.....					
12	เมื่อข้าพเจ้าทำงานที่ครูมอบหมายให้ไม่ถูกต้องข้าพเจ้าจะค้นหาวิธีการใหม่ๆที่จะทำให้ถูกต้องให้ได้.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13	ข้าพเจ้าบอกผู้ปกครองในเรื่องที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองภูมิใจในตัวข้าพเจ้า.....					
14	ข้าพเจ้าจะเปรียบเทียบผลการเรียนกับผู้อื่น เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้เรียนดีขึ้น.....					
15	ข้าพเจ้าชอบทำงานยากที่ต้องใช้ความพยายามมาก.....					
16	ข้าพเจ้าจะหาวิธีการหลายๆวิธีที่จะช่วยให้การบ้านที่ยากๆได้สำเร็จ.....					
17	ข้าพเจ้าปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ.....					
18	เมื่อทำงานได้ไม่ดี และไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจ ข้าพเจ้าก็จะหมดกำลังใจที่จะทำต่อ.....					
19	ข้าพเจ้าจะพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ว่าตนเองด้อยกว่าเพื่อนๆ.....					
20	ข้าพเจ้าพยายามหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆด้วยตนเองอยู่เสมอ..					

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก หรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นทุกๆ ด้าน.....					
2	ข้าพเจ้าวางแผนอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาต่อ.....					
3	ข้าพเจ้ามีความอดทนต่อความยากลำบากเพื่อความสำเร็จในอนาคต.....					
4	ข้าพเจ้ารีบทำการบ้านให้เสร็จเพื่อจะได้มีเวลาทบทวนหรือทำสิ่งอื่นๆ ได้มากขึ้น.....					
5	ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดใจเมื่อต้องใช้ความพยายามและความอดทนในการเรียนเป็นเวลานานๆ.....					
6	ถ้าอยากได้สิ่งใดและต้องรอคอย ข้าพเจ้าจะหมดความอดทนหรือทนไม่ได้.....					
7	ข้าพเจ้าไม่ชอบสอบตกจึงขยันทูหนังสือเรียนแม้จะต้องงดดูรายการโทรทัศน์ที่ตนเองชอบ.....					
8	ข้าพเจ้ามักคิดว่าความพยายามในการเรียน เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ.....					
9	ข้าพเจ้าทุ่มเทในการเรียน เพื่อจะได้มีงานที่ดีทำในอนาคต.....					
10	ข้าพเจ้าไม่สนใจทำการบ้านถึงแม้จะทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง.....					
11	ข้าพเจ้าวางแผนการทำงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้ผลงานออกมาดีและทันกำหนด.....					
12	เมื่อข้าพเจ้าเรียนไม่เข้าใจข้าพเจ้าจะเลิกเรียนทันที.....					
13	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อจะได้มีความรู้ในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น.....					
14	เมื่อครูมอบหมายงานที่ยากให้ ข้าพเจ้าก็จะไม่ทำถึงแม้จะทำให้ครูตำหนิหรือถูกลงโทษ.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15	ข้าพเจ้าวางแผนในการเรียน เพื่อให้ผลการเรียนออกมาดี.....					
16	ข้าพเจ้าเชื่อว่าความสำเร็จทุกอย่างเกิดจากความพยายามและ อดทน.....					
17	ก่อนที่ข้าพเจ้าจะตัดสินใจทำอะไร ข้าพเจ้าจะคำนึงถึงผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต.....					
18	ข้าพเจ้าจะทำการบ้านให้เรียบร้อยก่อนที่จะออกไปเที่ยว.....					
19	ข้าพเจ้ามักจะชวนขวดยหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิชาที่สนใจ.....					
20	ข้าพเจ้าจะอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนอยู่เสมอๆ แม้จะเป็น ช่วงเวลาปิดภาคเรียน.....					

แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
1	ผู้ปกครองอนุญาตให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมพิเศษของโรงเรียนตามที่ข้าพเจ้าสนใจ.....					
2	ผู้ปกครองให้ข้าพเจ้าได้รับผิดชอบงานบ้านตามความสามารถของข้าพเจ้า.....	...	...	...	...	...
3	ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้พูดคุยปรึกษาปัญหาด้วย.....	...	...	...	...	...
4	ผู้ปกครองให้โอกาสข้าพเจ้าคบเพื่อนต่างเพศอย่างเหมาะสม.....	...	...	...	...	...
5	เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดพลาดผู้ปกครองจะลงโทษโดยไม่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าอธิบายเหตุผล.....					
6	เมื่อข้าพเจ้าเล่าเรื่องของเพื่อนที่ทำดีหรือทำไม่ดีให้ผู้ปกครองฟัง ท่านก็จะไม่แสดงความสนใจ.....	...	...	...	...	...
7	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา ผู้ปกครองจะเต็มใจรับฟังและให้ความช่วยเหลือ.....	...	...	...	...	...
8	เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดพลาด ผู้ปกครองจะให้โอกาสข้าพเจ้าแก้ไข..	...	...	...	...	...
9	เมื่อผลการเรียนของข้าพเจ้าไม่ดี ผู้ปกครองจะพูดให้กำลังใจ.....	...	...	...	...	...
10	ผู้ปกครองเอาใจใส่ไต่ถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าได้รับจากโรงเรียน.....	...	...	...	...	...
11	เมื่อมีปัญหาข้าพเจ้าต้องแก้ไขปัญหตามคำแนะนำของผู้ปกครองอย่างเคร่งครัดถึงแม้ข้าพเจ้าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม.....	...	...	...	...	...
12	ผู้ปกครองยินดีให้ความคิดเห็นเมื่อข้าพเจ้าขอคำปรึกษา.....					
13	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดผู้ปกครองจะชี้แจงความผิดก่อนที่จะพิจารณาร่วมกัน.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14	ข้าพเจ้ามีอิสระในการตัดสินใจเรื่องใดๆได้ด้วยตนเอง.....					
15	ผู้ปกครองคอยควบคุมกิจกรรมนอกบ้านของข้าพเจ้าอย่างเข้มงวด					
16	ผู้ปกครองยอมรับและยกย่องในความสามารถของข้าพเจ้า.....					
17	ผู้ปกครองอนุญาตให้ข้าพเจ้าออกไปเที่ยวนอกบ้านได้ตามความเหมาะสม.....					
18	ข้าพเจ้ามีอิสระในการเลือกศึกษาต่อตามความสนใจของข้าพเจ้า...					
19	ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าพาเพื่อนมาที่บ้านได้.....					
20	เมื่อมีเรื่องทะเลาะกับพี่น้องหรือคนอื่นๆผู้ปกครองจะรับฟังเหตุผลและพิจารณาอย่างยุติธรรม.....					

แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของบุคคลแวดล้อม

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก หรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เมื่อขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนผู้ปกครองจะคอยช่วยเหลือข้าพเจ้า.....					
2	เมื่อต้องเตรียมตัวสอบคนในครอบครัวจะคอยช่วยเหลือข้าพเจ้า.....					
3	เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้ในการเรียนผู้ปกครองจะปลอบใจและให้กำลังใจ.....					
4	เมื่อข้าพเจ้าไม่เข้าใจบทเรียน ไม่มีใครในครอบครัวที่จะสอนหรือให้คำแนะนำแก่ข้าพเจ้าได้.....					
5	ผู้ปกครองไม่สนใจผลการเรียนของข้าพเจ้า.....					
6	ผู้ปกครองคอยแนะนำวิธีการอ่านหนังสือแก่ข้าพเจ้า.....					
7	เมื่อข้าพเจ้าเล่นเกมหรือดูโทรทัศน์ผู้ปกครองมักจะเตือนให้ไปอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน.....					
8	เมื่อผลการเรียนของข้าพเจ้าดีครูจะพุดชมเชย.....					
9	เพื่อนคอยช่วยเหลือเมื่อข้าพเจ้าประสบปัญหาด้าน การเรียน.....					
10	เมื่อข้าพเจ้าเล่าถึงความรู้สึกผิดหวังในผลการเรียนของตนเองให้เพื่อนฟังเขาจะซ้ำเติมให้เจ็บช้ำน้ำใจ.....					
11	ผู้ปกครองแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้ข้าพเจ้าได้.....					
12	ข้าพเจ้าสามารถพูดคุยปัญหาต่างๆกับเพื่อนได้.....					
13	ผู้ปกครองไม่เคยแสดงท่าทางที่ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่ายหรือหมดกำลังใจในการเรียน.....					
14	ครูให้กำลังใจและให้คำปรึกษาเมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15	เพื่อนแสดงให้เห็นว่าจะอยู่ใกล้ชิดข้าพเจ้าเสมอเมื่อข้าพเจ้าต้องการความช่วยเหลือ.....					
16	บุคคลในครอบครัวจะชื่นชมยินดีกับข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้าประสบความสำเร็จ.....					
17	เพื่อนช่วยแนะนำการเรียนเมื่อข้าพเจ้าเรียนไม่รู้เรื่อง.....					
18	เมื่อข้าพเจ้าเรียนไม่รู้เรื่อง ครูจะอธิบายและให้คำปรึกษาเพิ่มเติม...					
19	ครูคอยพูดกระตุ้นให้ข้าพเจ้าขยันอ่านหนังสือในช่วงใกล้สอบ.....					
20	เมื่อข้าพเจ้าขาดอุปกรณ์การเรียนบางอย่าง เพื่อนจะแบ่งปันหรือให้ข้าพเจ้ายืมใช้.....					

แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะตั้งสติและพยายามให้กำลังใจตนเอง.....					
2	เมื่อเพื่อนทำให้โกรธข้าพเจ้าสามารถระงับความโกรธและแก้ปัญหาได้.....					
3	เมื่อเกิดความท้อแท้ในชีวิต ข้าพเจ้ามีวิธีสร้างกำลังใจให้กับตนเองได้.....					
4	เมื่อทำงานผิดพลาด ข้าพเจ้าสามารถควบคุมอารมณ์ และหาวิธีการแก้ไขได้.....					
5	เมื่อได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนนำเสนองานหน้าชั้นเรียน ข้าพเจ้าสามารถระงับความตื่นเต้นและทำได้เป็นอย่างดี.....					
6	เมื่อครูตำหนิการทำงานข้าพเจ้าสามารถควบคุมอารมณ์ได้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น.....					
7	เมื่อรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน ข้าพเจ้าพยายามหาทางแก้ไขและสร้างกำลังใจในการเรียน.....					
8	เมื่อบิดา มารดา เจ็บป่วย ข้าพเจ้าไม่เสียกำลังใจและสามารถช่วยเหลือให้กำลังใจบิดา มารดา ได้.....					
9	เมื่อเพื่อนไม่มาตามนัดหมายข้าพเจ้าสามารถระงับความไม่พอใจและคิดว่าเพื่อนคงมีเหตุผลที่จำเป็น.....					
10	เมื่อต้องเผชิญปัญหาที่ยุ้งยาก ข้าพเจ้าจะตั้งสติหาทางแก้ไข ปัญหาอย่างเป็นระบบ.....					
11	เมื่อสมาชิกในกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน ข้าพเจ้าสามารถหาวิธีการเพื่อนำงานดำเนินต่อไปได้.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12	เมื่อทำงานและมีปัญหาเกิดขึ้นข้าพเจ้าจะพยายามแก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จ.....					
13	เมื่อมีเรื่องถกเถียงกับเพื่อนข้าพเจ้าสามารถพูดคุยเพื่อปรับความเข้าใจกับเพื่อนได้.....					
14	เมื่อเพื่อนในห้องเรียนทะเลาะกันข้าพเจ้าจะเข้าไปไกล่เกลี่ยเพื่อคลี่คลายปัญหา.....					
15	เมื่อผลการเรียนไม่ดีข้าพเจ้าสามารถจัดการกับตนเองให้ขยันมากยิ่งขึ้น.....					
16	เมื่อมีปัญหาในการทำงานกลุ่มข้าพเจ้าสามารถนำเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหานั้นได้.....					
17	เมื่อครูตำหนิผลงานข้าพเจ้าจะยอมรับและนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น.....					
18	เมื่อเกิดความขัดแย้งกับเพื่อนและรู้ว่าตนเองผิดข้าพเจ้าจะยอมรับผิดและขอโทษ.....					
19	เมื่อต้องทำงานที่ยุ้งยาก ข้าพเจ้าพยายามหาวิธีการดำเนินงานที่นำไปสู่เป้าหมาย.....					
20	เมื่อทำงานผิดพลาด ข้าพเจ้าจะอดทนและใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการแก้ไขข้อผิดพลาดจนงานสำเร็จ.....					
21	ข้าพเจ้าจะไม่วิตกกังวลหรือท้อแท้กับปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะรู้ว่าสามารถแก้ไขได้.....					
22	ข้าพเจ้าจะไม่ตัดสินใจทำอะไรหากไม่ได้คิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน.....					
23	เมื่อทำงานผิดพลาดข้าพเจ้าคิดว่ามีวิธีการแก้ไขและสามารถปรับปรุงจุดบกพร่องให้ดีขึ้นได้.....					
24	เมื่อเกิดความคิดเห็นขัดแย้งกันในการทำงานข้าพเจ้าคิดว่าสามารถหาข้อสรุปที่เป็นกลางได้.....					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
25	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นข้าพเจ้าจะใช้ความคิดไตร่ตรองและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา.....					
26	เมื่อทะเลาะกับเพื่อนข้าพเจ้าเชื่อว่าสามารถปรับความเข้าใจกันได้.....					
27	เมื่อได้รับมอบหมายงานที่ยาก ข้าพเจ้าคิดว่าต้องทุ่มเทเวลาและตั้งใจทำงานให้มากขึ้นจึงจะสำเร็จ.....					
28	ข้าพเจ้ารู้ว่าความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันเป็นอุปสรรคในการทำงานกลุ่ม.....					
29	ข้าพเจ้ารู้ว่าความท้อใจของตนเองเกิดจากการมีผลการเรียนต่ำ.....					
30	เมื่อใกล้สอบข้าพเจ้าจะทบทวนตำรามากขึ้นเพราะเชื่อว่าจะทำได้คะแนนดี.....					
31	ข้าพเจ้าจะยืนต่อแถวเพื่อซื้อของแม้ว่าแถวจะยาวมากก็ตาม.....					
32	เมื่อครูเห็นว่าผลงานมีข้อบกพร่องข้าพเจ้าจะปรับปรุงงานจนกว่าครูจะยอมรับ.....					
33	เมื่อนัดกับเพื่อนแต่เพื่อนมาช้าข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนมีความจำเป็นและอยู่รอจนกว่าเพื่อนจะมาถึง.....					
34	เมื่อเพื่อนคุยกันเสียงดังรบกวนในขณะที่ทำงานข้าพเจ้าจะอดทนและตั้งใจทำงานต่อจนสำเร็จลุล่วง.....					
35	เมื่อแนวคิดของข้าพเจ้าไม่ได้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มข้าพเจ้าจะพยายามหาแนวคิดใหม่นำเสนอต่อเพื่อน.....					
36	ถึงแม้จะง่วงข้าพเจ้าก็ตั้งใจอ่านหนังสือเพื่อให้ได้คะแนนดี.....					
37	ข้าพเจ้าพยายามตื่นเช้า แม้จะนอนดึกเพื่อไปโรงเรียนให้ทันเวลา.....					
38	ถึงแม้จะเบื่อหน่ายในการเรียนแต่ข้าพเจ้าก็พยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จทุกครั้ง.....					
39	ข้าพเจ้ามุ่งมั่นที่จะสอบเรียนต่อให้ได้แม้ต้องอ่านหนังสือจนดึกทุกวัน.....					
40	ข้าพเจ้าเชื่อว่าความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น.....					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวณัฐนันท์ เนตรทิพย์
 วันเดือนปีเกิด 1 2 มิถุนายน พ.ศ. 2521
 สถานที่เกิด จังหวัดน่าน
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 56 หมู่ 2 ซอย เพชรเกษม 48 ถนนเพชรเกษม
 แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ครู คศ. 1
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม เขตภาษีเจริญ
 สังกัดกรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา
 พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาตอนปลาย
 จากโรงเรียนบัว อำเภอบัว จังหวัดน่าน
 พ.ศ. 2544 ศีษศาตรบัณฑิต (คณิตศาสตร์)
 จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 พ.ศ. 2546 ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
 จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
 พ.ศ. 2552 การศึกษามหาบัณฑิต (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา)
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ